

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia

Revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere (GAT-VIG-R)

Psicòlegs d'assessorament tècnic penal

Novembre 2012

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia

Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

Comunitat Psicològica d'assessorament tècnic penal

Novembre de 2012

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/legalcode.ca>

© Generalitat de Catalunya

Departament de Justícia

www.gencat.cat/justicia

Índex

1. Presentació.....	5
2. Introducció.....	6
2.1. Marc legal.....	7
Legislació estatal.....	11
Protecció i assistència a víctimes de violència domèstica i de gènere.....	11
Legislació catalana.....	12
Ajuts econòmics a les víctimes de violència domèstica i de gènere.....	12
Assistència a víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.....	12
Protecció a testimonis i perits.....	12
Legislació europea més rellevant.....	12
Legislació internacional més rellevant.....	13
2.2. Concepte de violència de gènere - violència masclista.....	13
Representacions de la violència masclista.....	15
Àmbits en què es manifesta la violència masclista.....	18
2.3. Conseqüències de la violència de gènere.....	21
2.4. El marc teòric de la credibilitat.....	24
El procés judicial i la dona.....	27
3. Objectius.....	27
4. Hipòtesis.....	28
5. Metodologia.....	28
5.1. Revisió GAT-VIG i justificació teòrica.....	28
5.2 Reunions de l'equip investigador.....	30
5.3. Límits temporals i territorials de la recerca.....	38
5.3.1. Límits temporals.....	38
5.3.2. Límits territorials.....	39
5.4. Criteris de mostreig.....	39
5.5. Recollida de la informació.....	56
5.6. Gravacions.....	58
5.7. Puntuació de l'instrument.....	58
5.8. Introducció a la base de dades.....	59
5.9. Planificació i recursos.....	59
6. Resultats.....	60

6.1. Valoració global de l'efectivitat de l'instrument GAT-VIG-R (percentatge)	61
6.2. Resultat de les freqüències d'aparició dels criteris de l'instrument.....	62
6.3. Relacions entre les variables de l'instrument.....	79
6.4. Resultats per agrupació de protocols.....	82
6.4.1. Edat de la víctima	82
6.4.2. Maltractament físic, psicològic i sexual.....	83
6.4.3. Asimetria de poder en la relació	85
6.4.4. Evidències que donen suport al testimoni	87
6.4.5. Percepció de l'entrevistador en relació amb la credibilitat del relat	89
6.4.6. Baixa i alta puntuació al GAT-VIG-R	91
7. Conclusions	93
7.1. Arbre de decisions.....	98
7.2. El GAT-VIG-R i els diferents perfils narratius.....	99
7.3. Comparació amb altres estudis.....	100
8. Propostes.....	101
9. Referències bibliogràfiques	102
Webgrafia.....	106
10. Annexos.....	107
10.1. Annex 1: Carta de consentiment.....	107
Consentiment informat per al projecte d'estudi per aprofundir en el fenomen de la violència de gènere	107
10.2. Annex 2: Definició de les variables sociodemogràfiques	109
1. Dades judicials.....	109
2. Temporalitat.....	110
3. Situació	111
4. Família i tractaments.....	111
5. Antecedents	112
10.3. Annex 3: Definició de criteris.....	113
Operativització de variables	113
Criteri 1. Discontinuitat narrativa.....	113
Criteri 2. Reproducció de converses.....	114
Criteri 3. Detalls estranys.....	114
Criteri 4. Por a represàlies	115
Criteri 5. Autoimposició i intimitat del secret	116
Criteri 6. Indefensió.....	117
Criteri 7. Ambivalència i ambigüitat envers l'home	119
Criteri 8. Dualitat de la conducta domèstica / aparença social de l'home.....	119
Criteri 9. Violència indirecta suscitant por i terror	120
Criteri 10. Evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder	120

Criteri 11. Control ampli masculí cognitiu-conductual.....	121
Criteri 12. Descripció contextualitzada de microviolències	122
Criteri 13. Estratègies de supervivència de la dona.....	124
Criteri 14. Relat inhibit amb vergonya.....	125
Criteri 15. Correccions espontànies.....	125
10.4. Annex 4: Full de registre	127
10.5. Annex 5: Taules de contingència	131
Autors	143

“....Un entorn complex no pot ser abordat des de solucions simples. I fora d'això, les respostes reeixides d'ahir, poden no ser-ho avui. Amb tot, no n'hi ha prou amb aquesta voluntat de voler confiar en la gent. A més, s'han de crear les condicions que produeixin la creativitat. Moltes organitzacions innovadores generen espais per compartir idees, comunitats de pràctica, etc.

.....El principal component de la innovació és el coneixement. Sense coneixement difícilment es produeix innovació. Les administracions públiques són organitzacions molt intensives en ús del coneixement. Innovar constitueix la tasca per mitjà de la qual el coneixement adquireix frescor i utilitat per generar noves accions que al seu torn produiran riquesa mitjançant el valor que d'altres li atribueixen. Imaginem els governs utilitzant adequadament el seu coneixement, això és, connectant organismes i informació per fer polítiques públiques amb més impacte sobre la realitat que es pretén millorar.....”

El treball col·laboratiu a l'Administració

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia

Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 2009

1. Presentació

L'actual document és el resultat final d'un treball engegat l'any 2009 per la comunitat de pràctica dels *Psicòlegs dels equips d'assessorament tècnic penal* arran de la implementació progressiva del programa Compartim, de gestió del coneixement al Departament de Justícia.

És en aquest marc de treball col·laboratiu que els psicòlegs dels *equips d'assessorament tècnic penal* vam decidir que el contingut del producte de coneixement a elaborar havia de centrar-se en una tasca en què tots i totes ens hi sentíssim vinculats i motivats perquè respongués a una necessitat tècnica important: *l'anàlisi de la credibilitat dels testimonis en violència de gènere* atesa l'increment demanda per part dels òrgans judicials sobre el testimoni en violència de gènere, des de la creació l'any 2004 del Jutjat de Violència vers la Dona.

Així és en aquest camp en què decidim, l'any 2009, fer un pas endavant i analitzar en profunditat les tècniques que hi ha actualment sobre l'anàlisi de la credibilitat del testimoni adult en violència de gènere per tal de valorar la seva possible eficàcia i la seva posterior administració mitjançant la revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere, instrument de Juárez, J.R., Mateu, A. i Sala, E. el 2007 (publicat pel CEJFE, Departament de Justícia, 2007).

Ja el novembre de 2010 publicàvem un primer estudi on es presentaven unes primeres conclusions fetes arran de la revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere esmentada.

Després d'aquests 3 anys, a hores d'ara ja estem en disposició de poder presentar els resultats d'un treball que, independentment dels seus resultats, de la seva futura aplicació i de la seves possibles repercussions en l'àmbit de la justícia, volem remarcar que és fruit d'un treball conjunt, col·laboratiu i cooperatiu, fruit del debat, de l'intercanvi de coneixements, de la reflexió i de l'optimització tècnica de professionals especialitzats en l'àmbit com són el conjunt dels *psicòlegs dels equips d'assessorament tècnic penal* de Catalunya.

Així en aquest espai s'ha aconseguit el que ja s'havia iniciat a l'anterior estudi: convertir el coneixement implícit en explícit, l'informal en formal, de privat a públic, en definitiva socialitzar i compartir el coneixement dels membres individuals de la comunitat per tal de poder dotar la nostra organització d'un patrimoni intel·lectual col·lectiu de més qualitat i, finalment, poder donar un millor servei públic des de la globalitat del territori.

D'aquesta manera, i en la mateixa línia de treball, des de la publicació de l'anterior estudi (novembre 2010) i fins ara, es va continuar amb l'ampliació de la mostra incrementat aquesta de 31 a 83 casos cosa que ja ens permet amb més seguretat dibuixar un perfil sociodemogràfic, psicològic i del testimoni en casos de violència de gènere sobre els quals els òrgans judicials demanen pericials psicològiques de la denunciant.

Finalment, cal dir que hem confirmat el que d'alguna manera els implicats en l'estudi ja sabíem, la tasca a la qual ens enfrontàvem era complexa, molt complexa però el que és indiscutible és que ara els psicòlegs forenses que avaluïn testimonis en violència de gènere comptaran amb una eina operativa i facilitadora de la nostra tasca professional alhora que aquesta ens permetrà donar una resposta a l'òrgan judicial més objectiva, tècnica, argumentada i explicativa.

Esmentar, finalment, que la comunitat de pràctica de *Psicòlegs d'assessorament tècnic penal* ha elaborat aquest document, de la mateixa forma que l'anterior estudi, amb la pretensió del màxim rigor i qualitat i, per tal d'assolir aquest objectiu, s'ha comptat amb l'assessorament de l'Antoni Ruiz, metodòleg expert que el CEJFE ha posat a la nostra disposició, sense l'ajuda del qual el present estudi no hagués estat possible i que des d'aquest moment ja li agraïm el seu ajut i la seva col·laboració.

Tot seguit passem a presentar l'estudi actual on tot i mostrar la mateixa estructura que l'estudi anterior (revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere, publicat pel CEJFE, Departament de Justícia, 2010) en aquest s'ha dut a terme una revisió tant del marc legal, teòric i conceptual com de tota la segona part pràctica i així es pot convertir l'actual document en l'únic que recull la totalitat de resultats i conclusions d'aquests quatre anys.

2. Introducció

Durant els darrers anys la perspectiva ciutadana respecte als fets delictius s'ha modificat i ha pres direccions que, fa un temps, ni tan sols s'imaginaven. Ara mateix diferents sectors de la població demanen una major intervenció de la justícia en àmbits que abans es consideraven com a simples "accidents" o "qüestions privades". Delictes on, víctima i encausat, solen ser els únics testimonis dels fets.

La necessitat d'una major intervenció en aquests àmbits ha comportat, també, que les víctimes, "les grans oblidades", d'uns processos que semblaven transcórrer entre els encausats i l'Administració de justícia, es fessin presents i fessin valdre els seus drets. Així les garanties d'un procés penal ja no es refereixen només a l'encausat, sinó que s'estenen també a les víctimes del delictes i sobretot a les víctimes més febles.

En aquesta línia, la reacció institucional que contra la violència de gènere s'ha vingut desenvolupant pas a pas en els últims anys va culminar, després de diverses reformes legislatives parcials, amb la posada en marxa de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, i amb ella, dels jutjats de violència sobre la dona i de les unitats de valoració forense integral.

Aquest conjunt de circumstàncies obliguen a plantejar el nostre treball quotidià per tal d'adoptar mesures d'intervenció i solucions que encara siguin més efectives i de qualitat alhora que assegurin la garantia científica de la prova en un procediment que ha de dirimir responsabilitats penals, decidir l'adopció de mesures que protegeixin les dones, evitar en la mesura del possible, nous episodis de violència, fer prediccions de risc,

valorar la permanència de les persones en un mitjà hostil i violent, i finalment la valoració de la credibilitat dels testimonis.

Per aquesta raó els EAT penal s'han anat especialitzant i han anat modificant les seves funcions. Des de fa uns anys s'està donant una demanda creixent en la valoració del testimoni de violència de gènere lligada a complexitats del fenomen i manca d'altres evidències, cosa que porta al desemparament tècnic per falta d'eines objectives que donin suport a la impressió clínica.

Així trobem que a l'any 2009 ens han estat sol·licitats un total de 174 informes d'assessorament tècnic de dones presumptes víctimes de violència de gènere per part dels jutjats de violència sobre la dona.

Territori	Informes sol·licitats
Barcelona	95
Girona	17
Lleida	60
Tarragona	20
Terres de l'Ebre	1
Total	193

Tot i l'augment d'aquest tipus de demanda per part dels jutjats als nostres equips, no podem parlar en cap cas que s'estigui qüestionant el fenomen de la realitat social de la violència sobre la dona, atès que estem parlant d'un percentatge molt petit de demandes sol·licitades (no arriba a l'1 %) en relació amb el total de denúncies rebudes als jutjats de violència sobre la dona de Catalunya durant el 2009: 18.218 (dades del web de l'Observatori contra la violència domèstica i de gènere del Consell General del Poder Judicial).

És, a partir d'aquí, que engeguem la nostra recerca i ens proposem fer-ho, com hem mencionat abans, partint de la revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere publicada el 2007 per Juárez, J.R.; Mateu, A. i Sala, E.

A continuació passem a fer un breu repàs sobre el marc legal de referència a nivell català, estatal, comunitari i internacional, per fer tot seguit un repàs terminològic sobre els conceptes de violència de gènere, violència masclista, les seves formes i els àmbits en què es manifesta i les seves conseqüències en la salut per finalment fer un apunt sobre el marc teòric en què s'emmarca la nostra recerca: la credibilitat dels testimonis.

2.1. Marc legal

Com s'ha esmentat anteriorment, és arran de la promulgació de la Llei integral 1/2004 (LOPIVG) que s'estableix l'actual marc legal quant a la violència de gènere. També

posteriorment, a Catalunya, s'ha promulgat la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, que es comentarà de forma més extensa en el següent apartat.

A partir de la Llei integral 1/2004, d'acord amb el Codi penal, es defineix l'objecte d'actuació:

“Aquesta Llei té per objecte actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exerceixen sobre aquestes els qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o els qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència”.

Aquesta violència que, si hi concorren aquests requisits, serà constitutiva de delictes de violència de gènere, comprèn, igualment (article 1.3 de la Llei) "tot acte de violència física i psicològica, incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions o la privació arbitrària de llibertat". Coordinant aquest article amb el 87 de la Llei orgànica del poder judicial (al qual també la LOPIVG li ha donat un nou redactat), podem veure amb més detall que els delictes que integren la violència de gènere són, quan es cometin entre subjecte actiu i passiu marcats per la llei, els recollits en els títols del Codi penal relatius a:

- Homicidi
- Avortament
- Lesions
- Lesions al fetus
- Delictes contra la llibertat
- Delictes contra la integritat moral
- Delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals
- Qualsevol altre delictes comès amb violència o intimidació

D'entre tots aquests possibles actes, la LOPIVG, pel fet d'haver estat comesos per l'home contra la dona dins aquest àmbit de relacions que s'ha descrit, ha agreujat una sèrie de conductes que ja abans eren delictives, i ha elevat a la categoria de delictes altres conductes que abans de la seva entrada en vigor eren només constitutives de falta.

Així, doncs, ha agreujat la penalitat de:

- Lesions que necessitin tractament mèdic per a la seva cura (art. 148 CP)
- Lesions que no necessitin el tractament esmentat (art. 153)
- Colpejar o maltractar d'obra sense lesió (art. 153)

- Detriment psíquic produït per qualsevol mitjà (art. 153)

I ha elevat de la categoria de falta a la de delictes les:

- Amenaces lleus (art. 171.4)
- Coaccions lleus (art. 172.2)

Les injúries són, en canvi, l'única falta penal que dins d'aquest àmbit continua tenint aquesta consideració de falta i no s'ha elevat a la categoria de delictes, fins i tot quan són comeses per l'home sobre la dona.

Què entenem per violència domèstica?

Es tracta d'un il·lícit penal que consisteix en la violència física o psíquica exercida tant per l'home com per la dona, sobre qualsevol de les persones enumerades en l'article 173.2 del Codi penal, a excepció dels casos en què aquesta violència l'exerceixi l'home sobre la dona que sigui o hagi estat cònjuge o que hi hagi estat lligada per una relació d'afectivitat anàloga a la conjugal, fins i tot sense convivència, ja que en aquest cas estaríem parlant de violència de gènere.

Per tant, i segons aquest article 173.2, que ens diu quines persones són les víctimes potencials de la violència domèstica, es desprèn que qualsevol d'aquests actes es considera com a tal (violència domèstica) i no com a violència *de gènere*, en els casos següents:

1. Quan l'exerceix la dona sobre l'home o dona que sigui o hagi estat cònjuge o sobre aquella persona que estigui o hagi estat lligada a ell de manera estable per relació anàloga d'afectivitat, fins i tot sense convivència.
2. Quan l'exerceix l'home sobre l'home que sigui o hagi estat cònjuge o que estigui o hagi estat lligat a ell de manera estable per relació anàloga d'afectivitat, fins i tot sense convivència.
3. Quan l'exerceixi ja sigui l'home, ja sigui la dona, contra:
 - descendents
 - ascendents
 - germans/anes per naturalesa, adopció o afinitat, propis o del cònjuge o convivent
 - menors o incapacitats que visquin amb ell o que estiguin subjectes a la pàtria potestat, tutela, curatela o acolliment o guarda de fet del cònjuge o convivent

- persona emparada en qualsevol altra relació per la qual estigui integrada en el nucli de la seva convivència familiar
- persones que per la seva especial vulnerabilitat estan sotmeses a custòdia o guarda en centres públics o privats

D'altra banda, tant la violència de gènere com la resta de la violència domèstica presenten en el Codi penal dues modalitats de comissió: la violència habitual i la no habitual.

Violència de gènere i/o domèstica habitual

La *violència de gènere* és definida per les Nacions Unides com aquells actes vers les dones i nenes que "puguin tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada".

Aquesta violència contra les dones té el seu origen en un sistema de relacions de gènere que manté la preeminència dels homes sobre les dones, per això és també denominada com a *violència masclista o envers la dona*.

Segons les Nacions Unides, s'entén per violència domèstica qualsevol acte d'agressió que té com a resultat danys o patiments físics, sexuals o psicològics, incloent-hi les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant en la vida pública com en la privada, i quan aquests actes són realitzats per membres de la família o persona de relació d'afectivitat anàloga.

Suposa l'exercici de violència física o psíquica sobre alguna de les persones que determinen que, segons el que acabem d'exposar, estiguem davant violència de gènere, o només domèstica, si bé aquesta violència ha de concórrer de manera que, pel nombre d'actes de violència que l'agressor porti a terme, així com la proximitat temporal d'aquests actes, es pugui apreciar en el subjecte actiu, com afirmen la doctrina i la jurisprudència, una actitud amb tendència a convertir l'àmbit familiar en un microcosmos regit per la por i la dominació, i sempre amb independència que la violència esmentada s'hagi exercit sobre la mateixa o diferents víctimes de les que figuren en l'art. 173.2, i que els actes violents hagin estat o no jutjats en processos anteriors. En aquest cas, s'inclouen tot tipus d'actes de violència física i psíquica sense que sigui necessari un resultat lesiu concret, atès que és suficient l'exercici habitual de la violència.

Per aquests casos de violència habitual, tant de gènere com domèstica, s'aplicaria l'article 173.2 del Codi penal segons el qual es castiga el culpable amb la pena de sis mesos a tres anys de presó i altres que l'article indica, "[...] sense perjudici de les penes que poguessin correspondre a delictes o faltes en què s'haguessin concretat els actes de violència física o psíquica".

Violència de gènere i/o domèstica no habitual

Exigeix que una persona cometi contra una altra, que estigui dins de l'àmbit personal respectivament exigint per a la violència de gènere o per a la domèstica, qualsevol acte de violència física o psíquica, però de manera que no es pugi apreciar el requisit anterior d'habitual. En aquests casos únicament es castiguen els delictes i faltes comesos, sense que s'apliqui la penalitat afegida de l'article 173.2 del Codi penal. Així mateix, en el marc governamental, i dins de les prioritats polítiques del Govern de la Generalitat, d'una banda, el 2008 s'aprova al Parlament de Catalunya, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista i, de l'altra, s'elabora el Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, presentat oficialment el juny de 2009.

Aquest Protocol, d'acord amb el que estableix la Llei 5/2008, pretén esdevenir un model tècnic i metodològic de referència per a l'elaboració dels protocols i circuits que s'han de desenvolupar a nivell de xarxa. Defineix les causes, formes i àmbits de la violència masclista (art. 4 i 5 de la Llei), entenent per violència masclista "la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloent-hi les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat".

A continuació es fa un recull de la legislació estatal, autonòmica, comunitària i internacional més rellevant:

Legislació estatal***Protecció i assistència a víctimes de violència domèstica i de gènere***

- Llei 27/2003, de 31 de Juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica.
- Protocol per a la implantació de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica. Madrid, 31 de juliol de 2003.
- Protocol de coordinació entre els ordres jurisdiccionals penal i civil per a la protecció de les víctimes de violència domèstica. Madrid, 18 de desembre de 2003.
- Reial decret 355/2004, de 5 de març, pel qual es regula el Registre Central per a la protecció de les víctimes de violència domèstica.
- Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, sobre seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.
- Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre, de reforma del Codi penal.
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

Legislació catalana

- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

Ajuts econòmics a les víctimes de violència domèstica i de gènere

- Reial decret 1369/2006, de 24 de novembre, de la renda activa d'inserció.
- Reial decret 1618/2007, de 7 de desembre, sobre el Fons de garantia de pagament d'aliments.
- Ordre 342/2008, de 30 de juny, sobre procediment per sol·licitar l'ajut econòmic establert a l'article 27 de la LO 1/2004 per a les dones amb dificultats per obtenir treball.

Assistència a víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual

- Llei 35/1995, d'11 de desembre, d'ajuts i assistència a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Reial decret 738/2007, de 23 de maig, pel qual s'aprova el Reglament d'ajudes a víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.

Protecció a testimonis i perits

- Llei 19/1994, de 23 de desembre, de protecció a testimonis i perits en les causes criminals.

Legislació europea més rellevant

- Conveni europeu sobre indemnització a les víctimes de delictes violents, fet a Estrasburg el 24 de novembre de 1983 i ratificat per Espanya el 20 d'octubre de 2001.
- Recomanació NR (85) 4, de 26 de març de 1985, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre la violència dins de la família.
- Recomanació NR (85) 11, de 28 de juny de 1985, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre la posició de la víctima en el marc del Dret Penal i del Procediment penal.
- Recomanació NR (87) 21, de 17 de setembre de 1987, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre l'assistència a les víctimes i la prevenció de la victimització.
- Decisió Marc del Consell de la Unió Europea, de 15 de març de 2001, relativa a l'Estatut de la Víctima en el procés penal.
- Recomanació NR (2002) 5, de 30 d'abril de 2002, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, sobre la protecció de la dona contra la violència.

- Directiva del Consell de la Unió Europea, de 29 d'abril de 2004, sobre indemnitzacions a les víctimes de delictes.

Legislació internacional més rellevant

- Declaració sobre principis fonamentals de justícia per a les víctimes de delictes i de l'abús de poder. Resolució 40/34 de l'Assemblea General de les Nacions Unides, de 29 de novembre de 1985.
- Declaració sobre eliminació de la violència contra la dona. Resolució 48/104 de l'Assemblea General de les Nacions Unides, de 20 de desembre de 1993.

2.2. Concepte de violència de gènere - violència masclista

Violència, violència familiar, violència de gènere, violència domèstica, violència contra la dona, violència masclista... són termes que sovint han aparegut en el mateix context tot i que cadascun retraten una realitat diferent. La nostra decisió d'optar pel terme violència de gènere prové del nom de la Guia inicial que ens proposem revisar (*Guia d'avaluació del testimoni de violència de gènere*) i perquè va ser el triat en la redacció de l'esmentada Llei integral 1/2004. Recentment, en el nostre context, i arran de la Llei 5/2008, s'ha optat pel terme violència masclista.

Segons les definicions i distincions que fa l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 1998), podem parlar dels diferents conceptes:

Violència: l'ús intencionat de la força física o el poder contra un mateix, cap una altra persona, grups o comunitats i que té com a conseqüències probables les lesions físiques, danys psicològics, alteracions del desenvolupament, abandonament o "fins i tot la mort".

Violència familiar: els maltractaments o agressions físiques, psicològiques, sexuals o d'una altra classe, infligides per les persones del medi familiar i adreçades, generalment, als seus membres més vulnerables: nens, dones i persones grans.

Violència domèstica: es defineix com aquelles agressions que es produeixen en l'àmbit privat en la qual la persona agressora, generalment un home, té una relació de parella amb la víctima. Dos elements s'han de tenir en compte en la definició, la reiteració o habitualitat dels actes violents i la situació de domini que utilitza la violència per al sotmetiment i control de la víctima.

Violència de gènere: aquest terme fa referència a la violència específica contra les dones, utilitzada com un instrument per mantenir la discriminació, la desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones. Comprèn la violència física, sexual i psicològica incloses les amenaces, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, que pot ocórrer en la vida pública o privada i el principal factor de risc de la qual el constitueix el fet de ser dona.

Violència masclista: la Resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides de 1993 va establir que la violència masclista és "tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la vida privada".

La Llei catalana 5/2008 per la seva part defineix violència masclista de la manera següent: "violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones".

En la nostra societat, la violència masclista és, sens dubte, una expressió de poder dels homes sobre les dones. Tot acte de violència constitueix una manera coercitiva d'exercir el poder. S'utilitza per obligar la persona a fer alguna cosa que no vol fer. A més, en el cas de la violència exercida envers les dones per la parella o l'exparella, cal tenir en compte dos elements a l'hora de definir-la: la reiteració dels actes violents i la situació de domini de l'agressor, que utilitza la violència per a la submissió i el control de la víctima.

Per comprendre el sentit profund de les violències exercides sobre les dones cal considerar el pes de la cultura patriarcal –coneguda amb el terme genèric de patriarcat– sobre les dones i sobre els homes. Aquesta cultura, que podem trobar de manera transversal en gairebé totes les societats, va acompanyada de l'assignació d'uns rols i d'uns estereotips que encaixen dins el sistema sexe -gènere.

Totes les societats construïdes sobre una base patriarcal defineixen unes expectatives per aconseguir pel que fa als rols de gènere. Aquests rols tenen una certa diversificació i una valoració desigual, són integrats de manera natural en el context cultural en què es desenvolupen i, per tant, són acceptats com a propis per les persones que en formen part. Cada societat defineix un seguit de premis i càstigs socials que serveixen com a dispositius de control per assentar el manteniment dels papers assignats. El context social s'impregna així d'una normativa disciplinària a la qual s'han d'adequar homes, dones i infants i que, de manera més explícita o més implícita, estableix una estricta jerarquia precisament en aquest ordre.

Com sabem, però, tot ordre pot ser alterat. Així, és en el moment en què es percep una transgressió dels papers assignats i, per tant, un trencament d'aquesta jerarquia, quan s'esglaonen un seguit de càstigs que configuren allò que coneixem com a violència simbòlica.

Aquesta violència es pot produir en un nivell més general, desvalorant i criticant tot allò que signifiqui una infracció o un trencament de les regles establertes, o bé en un nivell més específic, estigmatitzant els sectors femenins que qüestionin aquestes regles o que se'n vulguin allunyar. Aquesta mena de violència no sempre és explícita o visible, i molt sovint es manifesta de manera soterrada, però apareix sovint com a base de legitimació per exercir altres formes més evidents de violència. Ens referim, doncs, a una violència que es manifesta per mitjà de diferents graus de subtileza i que és altament tolerada

socialment atesa la seva atàvica penetració i acceptació cultural, la qual cosa fa que sigui difícil d'identificar tot i presentar una alta incidència.

Al llarg de les darreres dècades s'ha fet un treball ingent en estudis de gènere. Les aportacions d'aquests estudis, juntament amb les experiències femenines en la cultura de la pau, han situat l'imaginari patriarcal en un eix central per a l'anàlisi de les causes de la violència masclista, la qual persegueix l'objectiu d'evitar el desenvolupament de l'autonomia femenina i, en conseqüència, impedir també el desenvolupament lliure de les societats.

La violència masclista és un producte de la cultura patriarcal, la màxima expressió de la qual es construeix al voltant d'allò que coneixem com a masclisme. En aquest sentit, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, ha optat per emprar la denominació violència masclista, entenent el masclisme com la imposició d'un model de masculinitat que cerca la imposició de conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones.

Als efectes d'aquesta llei (article 3), s'entén per violència masclista "la violència que s'exerceix envers les dones, com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones, i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, intimidacions o coaccions, tingui com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat."

La violència masclista és, doncs, estructural i multicausal. La violència no es deu a trets singulars i patològics d'una sèrie d'individus, sinó que té trets estructurals d'una manera cultural de definir les identitats i les relacions entre els homes i les dones. La violència masclista es produeix en una societat que manté un sistema de relacions de gènere que perpetua la superioritat dels homes sobre les dones i assigna diferents atributs, rols i espais segons el sexe.

La violència masclista és, a més, instrumental. El poder dels homes i la subordinació de les dones, que és un tret bàsic del patriarcat, requereix algun mecanisme de submissió. En aquest sentit, la violència esdevé l'instrument que serveix per consolidar aquest domini. La violència no és un fi en si mateix sinó un instrument de dominació i control social i, en aquest cas, s'utilitza com a mecanisme de manteniment del poder masculí i de reproducció de la submissió femenina. D'aquesta manera, el factor principal de risc per a la violència masclista i de gènere és, precisament, el fet de ser dona. I és que els homes maltractadors han après que la violència és la millor manera d'aconseguir control i dominar la dona.

Representacions de la violència masclista

La violència té greus repercussions tant immediates com tardanes, afecta el benestar físic, mental i social, i arriba a destruir la dignitat i l'autoestima. Així mateix, és un obstacle per aconseguir els objectius d'igualtat, desenvolupament i pau, viola els drets humans i

les llibertats fonamentals per a la vida, i impedeix el desenvolupament de la igualtat entre homes i dones.

La violència, des d'una perspectiva global, es pot definir com l'acció o omissió innecessària, lesiva o destructiva d'una persona envers una altra. El component principal d'aquesta forma de violència és l'abús o l'agressió, o sigui, l'acció o la intenció que produeix dany a altres persones.

En l'àmbit de la parella o el familiar, es produeix en el marc d'una relació afectiva, la qual cosa fa més difícil la identificació de la violència, així com sortir de la situació. La violència sobre les dones, i especialment en l'àmbit esmentat, pot presentar-se de diverses formes d'acord amb la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista:

Violència física. Comprèn qualsevol acte de força contra el cos d'una dona, així com qualsevol omissió de socors, intencionals o negligents, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany. Sol consistir en agressions físiques, com ara donar cops, pegar, tallar, punxar, cremar, etc. En aquesta forma de violència es presenten ocasions de màxim risc per a les dones, en les quals pot perillar la seva integritat física i poden patir risc de mort.

Violència psicològica. Comprèn tota conducta o omissió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaques, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.

L'abús sempre presenta un component de tipus psicològic i emocional que acompanya tota agressió de qualsevol tipus. Així mateix, els efectes de la violència són difícils de superar, ja que van minvant l'autoestima de la dona. La violència psicològica és, per tant, la conducta d'una persona que atempta contra la integritat i la dignitat d'una altra mitjançant:

- Desvaloracions freqüents (per exemple, crítiques i humiliacions permanents).
- Postures i gestos amenaçadors (per exemple, amenaces de violència o d'endur-se els fills i les filles).
- Conductes de restricció (per exemple, control de les amistats, limitació dels diners, restricció de les sortides de casa).
- Conductes destructives (per exemple, referides a objectes de valor econòmic o afectiu o al maltractament d'animals domèstics).
- Culpabilització de la dona respecte a les conductes violentes de l'home.

Violència sexual i abusos sexuals. Comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals,

amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

És l'establiment forçat de relacions sexuals o la imposició de conductes sexuals percebudes com a degradants per la víctima. Algunes actituds reconegudes poden ser: violar-la, obligar-la a determinades formes de coït, forçar-la a la prostitució, prendre represàlies per insatisfacció, obligar-la a tenir relacions davant dels fills i les filles o d'altres persones i utilitzar el sexe per denigrar-la o per iniciar discussions.

Dins d'aquest tipus de violència existeixen diferents representacions, en nominarem les més reconegudes:

- L'assetjament sexual a la feina (Merino, J. I Cruceta, G., 2009).
- Les drogues de la violació.
- L'explotació de les dones amb fins d'explotació sexual.
- L'ablació genital femenina (Protocol d'actuacions per prevenir la Mutilació Genital Femenina, 2007).
- Els matrimonis precoços.
- La violència sexual reconeguda com a crim de guerra (Nacions Unides, 2005).

Violència econòmica. Consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

Es tracta de l'establiment i el manteniment d'una dependència econòmica forçada. Es pot negar a la dona el dret a l'autonomia econòmica, a la cerca o l'acceptació de feines remunerades o a l'accés als mitjans de coneixement i formació per conèixer aquests drets.

Una de les dades més rellevants que presenta l'*Enquesta de violència masclista a Catalunya (2010)* és que una de cada 4 dones residents a Catalunya ha estat objecte d'alguna agressió masclista greu al llarg de la seva vida. Només al llarg de l'any 2009, la victimització per aquests mateixos fets va afectar l'1,4% de les dones residents a Catalunya d'entre 18 i 70 anys, fet que suposa que més de 36.000 dones van patir agressions masclistes d'especial gravetat l'any passat.

Més d'un 80 % de les dones que han patit fets que consideren delictius, la majoria a mans d'un home del seu entorn, no ho denuncien

Pel que fa a l'àmbit on es produeix aquesta violència, prop de 70.000 dones residents a Catalunya es consideren maltractades el darrer any en referència a la parella o exparella i dins de l'àmbit laboral, un 4% de les dones que han treballat per compte d'altri s'han vist obligades, algun cop al llarg de la seva vida, a deixar la feina a causa d'un assetjament sexual i un 5,2% han estat objecte d'acomiadaments sexistes. En l'espai públic, un 12,2%

han patit algun tipus d'agressió sexista al carrer l'any passat, de les quals el 3,2% assenyala que els fets li van produir un impacte psicològic intens.

Àmbits en què es manifesta la violència masclista

Tal com manifesta la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, la violència masclista també es pot manifestar en els àmbits següents:

Violència en l'àmbit de la parella. Consisteix en la violència física, psicològica, sexual o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.

Violència en l'àmbit familiar. Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica, exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar.

No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida a l'apartat anterior.

Violència en l'àmbit laboral. Consisteix en una violència física, sexual o psicològica que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada de treball, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot adoptar dues tipologies:

- Assetjament per raó de sexe. El constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en ocasió de l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.
- Assetjament sexual. El constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.

Violència en l'àmbit social o comunitari. Comprèn les manifestacions següents:

- Agressions sexuals. Consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que està determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar poder i abusar-ne.
- Assetjament sexual.
- Tràfic i explotació sexual de dones i nenes.
- Mutilació genital femenina o risc de patir-la. Inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona.

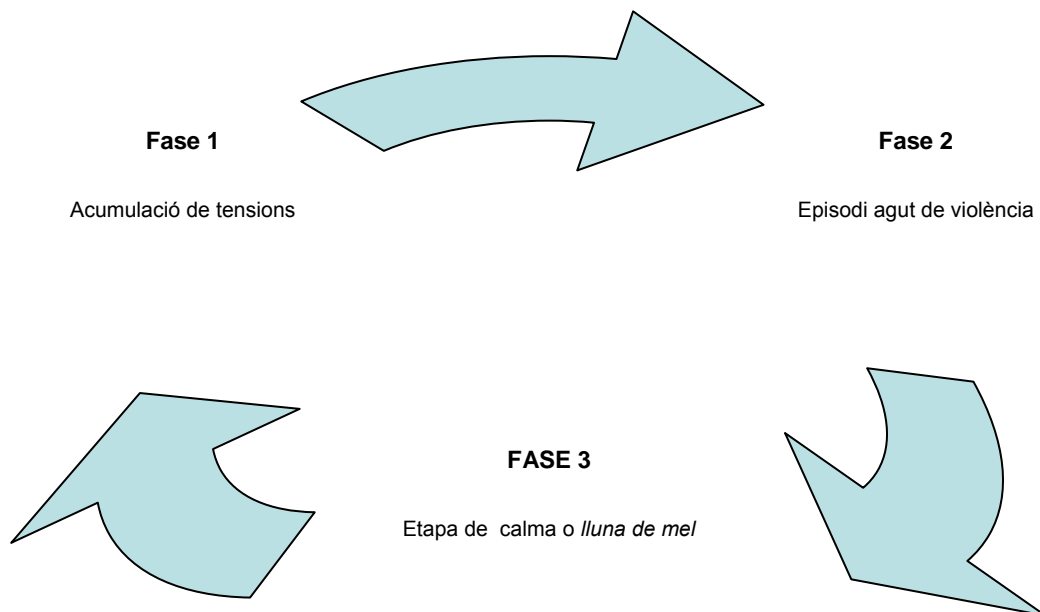
- Matrimonis forçats.
- Violència derivada dels conflictes armats. Inclou totes les formes de violència contra les dones que es produeixen en aquestes situacions, com ara l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals.
- Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones, com ara els avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.

Qualsevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones.

Concretament, en la violència de parella (figura 1) –una de les més freqüents–, habitualment el maltractament comença a l'inici de la relació amb conductes d'abús psicològic. Acostumen a ser conductes restrictives i controladores amb la intenció de minimitzar les capacitats de decisió i autonomia de la dona, com ara el control sobre la roba, les trucades telefòniques, les amistats o les relacions familiars.

Sovint, el procés dels maltractaments obeeix a l'augment progressiu de la violència, que pot estendre's durant un llarg període de temps, i sol ser difícil per a la víctima adonar-se del procés en el qual es troba immersa. Algunes autores plantegen la teoria del cicle de la violència o també espiral de la violència, que afirma que aquest fenomen es dona en un cicle que comprèn tres fases: acumulació de tensions, episodi agut de violència i etapa de calma, penediment o lluna de mel, darrerament anomenada de manipulació afectiva. Tanmateix, com comentarem més endavant, també s'assenyala que el procés de la violència segueix un contínuum i que els maltractaments no s'aturen mai.

Figura 1. Cicle de la violència:

Font: WALKER L. *The battered woman syndrome*. Nova York: Springer, 1984.

Fase 1. Acumulació de tensions

Al principi de la relació és molt difícil que aparegui violència física. Durant aquest període es mostra un comportament positiu. Cada membre de la parella mostra la seva millor faceta. A mesura que la relació continua, s'incrementa la demanda, així com l'estrès. Hi ha un increment del comportament agressiu, més habitualment cap als objectes que cap a la parella (donar cops a la porta, llançar objectes, trencar coses, etc.). La violència es trasllada dels objectes a la parella. Hi pot haver un augment de l'abús verbal i de l'abús físic. L'agressor responsabilitza la dona dels abusos, adduint motius diversos que justifiquen la seva conducta agressiva. Aquest fet dificulta la identificació de l'abús i confon la dona. La persona que pateix l'abús intenta modificar el seu comportament a fi d'evitar la violència. Per exemple, mantenir la casa cada vegada més neta, les criatures en silenci, deixar de relacionar-se amb amistats i familiars, etc. El control per part de l'agressor s'incrementa en un intent d'aïllar cada vegada més la dona.

Fase 2. Descàrrega de la violència o episodi agut de violència

Apareix la necessitat de descarregar les tensions acumulades. L'abusador decideix el moment i el lloc per desenvolupar l'episodi de violència, fa una elecció conscient de la part del cos que copejarà i com ho farà. Com a resultat de l'episodi, la tensió i l'estrès desapareixeran en el maltractador. Si hi ha intervenció policial, ell es mostra relaxat, mentre que la dona apareix confusa i excitada a causa de la violència patida. Com més ininterrompudament es completi el cicle, més violent serà.

Fase 3. Etapa de calma, penediment o lluna de mel

Es caracteritza per ser un període de calma, no violent, de mostres d'amor i d'estima, de manipulació afectiva. En aquesta fase pot succeir que el maltractador prengui al seu càrrec una part de la responsabilitat i doni a la parella l'esperança d'algun canvi de situació en el futur. Actua com si no hagués passat res, promet buscar ajut, no tornar a fer-ho, etc. Si no hi ha intervenció i la relació continua, hi ha una gran possibilitat que la violència faci una escalada i la gravetat de l'agressió augmenti. Aquesta etapa solament durarà un temps i es tornarà a reproduir el cicle.

Com més temps continuï el cicle de manera ininterrompuda, més curta esdevindrà la tercera etapa. D'altra banda, com més vegades es completi tot el cicle, menys temps trigarà a tornar a iniciar-se; és a dir, es donarà amb més freqüència. Així, a l'inici de la relació, les tres etapes del cicle poden trigar un o dos anys a completar-se. Deu anys després, aquestes mateixes etapes es completen en un mes o potser menys. Si analitzem les tres fases de la violència, podem veure que no s'atura per si sola, que és un cicle difícil de trencar i que pot portar a una situació mortal. Tanmateix, encara que el cicle de la violència és molt freqüent en les relacions de parella en què es dona violència física, no s'observa en tots els casos.

Recentment s'ha descrit una altra forma de relació violenta, anomenada forma moderada de violència, en què hi ha una situació contínua de frustració i amenaça, però només de manera ocasional apareix l'agressió física.

Aquesta seria més difícil de detectar que les formes més severes d'abús.

Al llarg del procés de la violència, les dones pateixen una pèrdua progressiva d'autoestima i de les esperances de canviar la situació, i augmenta la submissió i la por envers l'agressor. Per a ell és la ratificació que la seva estratègia funciona. Tot això fa difícil que la dona trenqui la relació. Per això, quan una dona demana ajuda, ha de rebre en tots els casos suports concrets per canviar la seva situació, i no se l'ha de culpabilitzar per les seves decisions. És important que compregui que la violència continuarà i anirà en augment, i que no depèn d'ella la conducta del seu agressor, perquè sigui conscient del perill que corre.

2.3. Conseqüències de la violència de gènere

Segons refereixen en el seu llibre Labrador, Rincón, de Luís i Fernandez-Velasco, la violència gènere és la principal causa de reducció en la qualitat de vida, dany i mort per a la dona i té seriosos efectes secundaris per a la família, la comunitat i l'economia (American Psychological Association, 1999; Hugues i Jones, 2000; Resnick i col·l., 2000). En aquesta mateixa obra, es destaquen alguns aspectes importants quan s'avaluen les conseqüències de la violència domèstica en la salut de les víctimes (segons Krug i col·l., 2002):

- Com més sever és el maltractament, més gran és l'impacte en la salut física i mental de les víctimes
- Les conseqüències poden persistir quan el maltractament ja ha desaparegut
- L'impacte en el temps de diferents tipus de maltractament i de múltiples episodis de violència poden ser acumulatius.

El quadre 1, extret de l'Informe mundial de violència i salut de l'OMS (2002), mostra les possibles conseqüències en la salut a causa de la violència:

Quadre 1. Conseqüències en la salut a causa de la violència:

Fatals

- Mort immediata (per homicidi o suïcidi).
- Mort per conseqüències tardanes o cròniques (lesions, suïcidi, VIH/SIDA, etc.).

En la salut física

- Lesions diverses: contusions, traumatismes, ferides, cremades, etc., que poden arribar a causar incapacitat.

- Deteriorament funcional.
- Síntomes físics inespecífics (per exemple cefalàlgies).
- Pitjor salut subjectiva.
- Obesitat o primesa extrema.

En condicions cròniques de salut

- Dolor crònic.
- Síndrome de l'intestí irritable.
- Altres trastorns gastrointestinals.
- Queixes somàtiques.
- Trastorns cardiovasculars.
- Trastorns metabòlics o endocrinològics.
- Incompliment dels tractaments de salut.
- Desinterès per la cura personal.
- Dolor pelvià.

En la salut sexual i reproductiva

- Per relacions sexuals forçades: pèrdua de desig sexual, trastorns menstruals, malalties de transmissió sexual inclòs VIH/SIDA, dessagnament i fibrosi vaginal, dolor pelvià crònic, infecció urinària, embaràs no desitjat, avortament, etc.
- Per violència durant l'embaràs: hemorràgia vaginal, amenaça d'avortament, embaràs de risc, part prematur, baix pes en néixer, etc.

En la salut psíquica

- Depressió.
- Ansietat.
- Trastorns del son.
- Trastorn per estrès posttraumàtic.
- Trastorns del comportament alimentari.
- Intent de suïcidi.
- Ús, abús i dependència d'alcohol, drogues i psicofàrmacs.

En la salut social

- Aïllament social.
- Pèrdua d'ocupació.
- Absentisme laboral.

En la salut dels fills i les filles

- Risc d'alteració del desenvolupament integral.
- Sentiments d'amenaça.
- Dificultats d'aprenentatge i socialització.
- Adopció de comportaments violents amb les companyes i els companys.
- Augment de la freqüència de malalties psicosomàtiques.
- Amb freqüència són víctimes de violència per part del pare.
- Violència transgeneracional amb alta tolerància a situacions de violència.
- La violència pot afectar també altres persones dependents de la dona i que hi convisin.
- Comportaments de risc com l'ús de drogues i alcohol.

Respecte de les conseqüències en la salut mental, es calcula que el 60 % de les dones maltractades presenten problemes psicològics moderats o greus (Lorente, 2001). Els trastorns més freqüents són la depressió i el trastorn per estrès posttraumàtic (Walker, 1991), tot i que sovint presenten també altres quadres psicopatològics com trastorns d'ansietat, estats dissociatius, intents de suïcidi, trastorns de l'alimentació, alcoholisme i drogodependències (Echeburúa i col·l., 1997; Villavicencio, 2000). D'altra banda, moltes dones víctimes de maltractaments en l'àmbit de la parella, presenten baixa autoestima, dèficits en la solució de problemes i dificultats d'adaptació a la vida quotidiana.

La prevalença del TEPT i de la depressió, els dos trastorns més freqüents, és del 63,8% i del 47,6%, respectivament (Golding, 1999).

Un dels teories que ha tingut més ressò a l'hora de definir l'afectació psicològica d'aquest tipus de víctimes ha estat l'anomenada "síndrome de la dona maltractada" (Walker, 1989; Dutton, 1993). Aquest model es basa en la teoria de la indefensió apresada, adaptada en termes de depressió humana. La síndrome de la dona maltractada pretén explicar per què algunes dones no són capaces de protegir-se de forma eficaç o escapar de la situació de maltractaments rebuts per part de les seves parelles. Segons postula aquest model, les dones s'adapten a la situació aversiva i desenvolupen estratègies per afrontar les agressions i minimitzar el patiment emocional. Aquestes estratègies poden ser la minimització, la negació o la dissociació, entre d'altres.

Els estudis sobre aquesta síndrome posen de manifest que les dones presenten algunes conductes característiques com:

- Assumir les agressions: la víctima ha comprovat que no pot contenir els cops, que cada cop li provoquen una major pèrdua d'autoestima. D'aquesta manera, la persona agredida se sent més incapaç d'acabar amb la situació i l'assumeix com un càstig merescut.
- Passivitat: les agressions no es poden evitar, de forma que la víctima ja no cerca més estratègies per acabar amb aquestes. La seva resposta davant els estímuls externs és

passiva. Aquesta indiferència li permet autoexigir-se menys i no sentir-se culpable per no actuar contra la parella.

- Pèrdua de control: la víctima creu que la solució del problema li és aliè, i espera que siguin terceres persones qui li donin noves directrius, en lloc d'assumir que també ella pot actuar.
- Identificació amb l'agressor: en alguns casos, la víctima fins i tot arriba a justificar la conducta de l'agressor. A més, la intermitència de les agressions i l'existència de períodes d'estabilitat en la relació li fan creure que la parella la continua estimant.

Tant la síndrome de la dona maltractada com el trastorn per estrès posttraumàtic, segons Dutton i col·l. (1994) estarien sustentats per les anomenades cognicions posttraumàtiques. Segons aquest autor, l'exposició a una situació traumàtica, inclosa la violència de gènere, pot canviar la forma en la qual les persones es veuen a si mateixes, als altres i al món. Les principals creences i percepcions que es veuen modificades són:

- Percepció de seguretat o vulnerabilitat
- Expectatives de repetició del trauma en el futur o augment de la seva severitat
- Autopunició per allò succeït
- Percepció d'incontrolabilitat en relació amb l'esdeveniment traumàtic
- Percepció de manca d'alternatives disponibles per sortir de la situació aversiva
- Increment de la tolerància a la violència
- Canvi en les creences en relació amb els altres (desconfiança, por)
- Percepció de manca de significat

2.4. El marc teòric de la credibilitat

En els seus inicis, la psicologia del testimoni es va centrar en l'estudi de l'exactitud de la memòria per recordar els esdeveniments viscuts i les influències externes que podien disminuir aquesta exactitud. L'autor considerat com a pioner de la investigació experimental sobre la confiança del testimoni en les seves declaracions va ser el psicòleg alemany Stern (1902), amb els treballs basats en les diferències individuals entre nens i adults respecte la seva habilitat per explicar amb precisió i amplitud aquells aspectes dels quals havien estat testimonis.

A finals dels anys setanta, va interessar l'avaluació de la credibilitat, inicialment va tenir com a objecte d'estudi el testimoni honest, el testimoni que sense ànim de mentir, explica els seus records d'acord amb l'exactitud de la seva memòria. Més tard, l'objecte d'estudi va ser el testimoni deshonest, aquell que voluntàriament menteix.

Entre les diverses tècniques per valorar la credibilitat del testimoni, s'han utilitzat diverses aproximacions com l'anàlisi de la conducta no verbal o de les respostes fisiològiques del testimoni, tot i que els resultats obtinguts fins ara no permeten l'obtenció d'un perfil de

resposta característic de les persones que menteixen (Vrij, 2000). En aquest sentit, les diferències individuals i culturals són molt àmplies i també es pot produir una distorsió en les mesures utilitzades a causa de la influència de la càrrega emocional del testimoni en el moment de l'avaluació.

Un altre enfocament ha estat utilitzar les escales de validesa dels instruments psicomètrics (p.ex. les escales L, F i K del test MMPI) com a mètode de detecció de les actituds de simulació o dissimulació, tot i que amb les limitacions pròpies de tota prova estandarditzada i amb una significativa probabilitat de generar tant falsos positius com falsos negatius (possibilitat que no permet satisfer sovint les elevades exigències d'objectivitat pròpies del context forense).

Per aquests motius, l'enfocament més actual de valoració de la credibilitat es basa en l'anàlisi del contingut verbal de la declaració del testimoni. El seu fonament teòric és l'anomenada hipòtesi d'Undeutsch, segons la qual el record d'una declaració sobre una experiència viscuda és qualitativament diferent del d'una declaració inventada o imaginada (Undeutsch, 1982). En general, les declaracions sobre fets viscuts inclouen més detalls rellevants, més informació sensorial, més informació contextual i més informació afectiva que les declaracions inventades. L'evolució d'aquestes tècniques ha donat lloc al que actualment es coneix com a tècnica d'avaluació de la validesa d'una declaració (*Statement Validity Analysis* o SVA). Aquesta tècnica, inicialment formulada per Undeutsch (1989), va ser posteriorment revisada per Steller i Köhnken (1994) en la seva versió més extensament utilitzada. Aquesta tècnica inclou una entrevista estructurada amb el testimoni, l'anàlisi del contingut de la declaració basat en criteris de qualitat del relat i l'avaluació global del contingut obtingut mitjançant una sèrie de qüestions de validesa.

Respecte a l'entrevista, aquesta ha de ser gravada i transcrita per poder fer l'anàlisi de contingut posterior i ha de reunir una sèrie de requisits com el de no incloure preguntes inductives o suggerents, adaptar-se a les característiques psicològiques del testimoni i mantenir un estil narratiu lliure que permeti obtenir la màxima informació amb la mínima possibilitat d'influir en el relat obtingut.

L'anàlisi de contingut basat en criteris (*Criteria-Based Content Analysis* o CBCA) permet analitzar la transcripció de l'entrevista segons 19 criteris de veracitat del contingut. La valoració no està estandarditzada i es basa en una apreciació qualitativa global, en la qual una escassa quantitat de criteris poden tenir en canvi un alt valor segons les capacitats individuals del testimoni en concret. Els 19 criteris s'agrupen d'acord amb cinc blocs o àrees d'anàlisi: característiques generals del contingut de la declaració (criteris 1, 2, 3), continguts específics de la declaració (criteris 4, 5, 6, 7), peculiaritats del contingut (criteris 8, 9, 10, 11, 12, 13), continguts relacionats amb la motivació (criteris 14, 15, 16, 17, 18) i elements específics de l'ofensa (criteri 19).

Una vegada s'ha estudiat la presència o no dels 19 criteris de la declaració, i segons les diverses variables (com l'edat del testimoni, la seva capacitat testimonial, el tipus de delictes, el nombre de declaracions efectuades, el temps transcorregut des dels fets, etc.)

s'arriba a una valoració global de credibilitat segons les següents cinc categories: creïble, probablement creïble, indeterminada, probablement no creïble o no creïble.

En darrer lloc se sotmet la declaració a una llista de prova de validesa que intenta determinar la possible influència en el relat de diverses variables contaminants que poden afectar el seu contingut, analitzant aspectes com les característiques psicològiques del testimoni (llenguatge i coneixements inapropiats, afecte inapropiat, susceptibilitat a la suggestió), les característiques de l'entrevista duta a terme (preguntes suggerents, inadequació general de l'entrevista), els possibles motius del testimoni per una falsa al·legació (motius personals per mentir, context on té lloc la primera revelació dels fets, pressions d'altres per donar un fals testimoni) i qüestions relatives a la investigació (inconsistència amb les lleis naturals, inconsistència amb altres declaracions i inconsistència amb altres evidències).

En cas que es pugui descartar la influència en el relat d'aquestes qüestions de la prova de validesa, la valoració de credibilitat anteriorment adoptada pot ser donada per vàlida i conclou l'aplicació de la tècnica.

Diversos estudis (Vrij, 2005; Lamb, Sternberg, Esplin et al., 1997) han posat de manifest l'efectivitat de la tècnica, sempre que s'apliqui en unes condicions adequades i no de forma aïllada, sinó dins d'un conjunt més ampli de valoracions (clínicas, sociofamiliars, etc.) referides a cada cas concret que s'avalui.

Altres mètodes basats en l'anàlisi del contingut verbal de la declaració són l'anàlisi de la realitat de la declaració (Undeutsch, 1989) i la tècnica del control de la realitat de la declaració (*Reality Monitoring* de Johnson i Raye, 1981), les quals es basen en els mateixos supòsits que la SVA, i són menys utilitzades.

L'anàlisi de la realitat de la declaració va ser creada amb l'objecte de determinar la credibilitat de les declaracions efectuades pels testimonis de casos criminals. Undeutsch (1989) estableix que per efectuar una anàlisi científica de la credibilitat, és necessari definir aquest concepte. Per a ell, aquest complex terme té dos components diferenciats:

L'habilitat del testimoni per relatar els detalls observats amb precisió i exactitud. És l'aspecte cognitiu de la credibilitat, inclou tant les característiques específiques del testimoni particular, com els factors generals que influeixen en l'adquisició, retenció, recuperació i comunicació verbal de la informació.

La voluntat per explicar la veritat, es refereix a l'aspecte motivacional.

El control de la realitat de la declaració (SRA), es basa en un model teòric sobre el funcionament de la memòria (no s'analitza el contingut declaratiu), i defensa que els records generats internament (imaginats) diferiran dels realment percebuts i experimentats en una sèrie de dimensions objectivables, un exemple d'aquestes dimensions seria que la memòria externa posseeix més atributs de codificació espacial i temporal que la generada internament.

En el context d'Espanya, R. Arce i F. Fariña (2005), han dissenyat un sistema d'avaluació global (SEG). Aquests autors han elaborat un procediment de detecció de la mentida i l'engany en els processos judicials, aplicable tant a declaracions d'adults com d'infants, el qual resulta d'un compendi de diverses estratègies d'anàlisi de la fiabilitat (CBCA i *Reality Monitoring*) i validesa de la declaració (SVA i SRA), alhora que també aborda l'empremta psicològica i la seva simulació. El SEG s'estructura a l'entorn d'una sèrie de tasques: obtenció de la declaració, repetició de la declaració, contrast de les declaracions al llarg del procediment judicial, anàlisi del contingut de les declaracions, anàlisi de la fiabilitat de les mesures, mesura de les seqüeles clíniques del fet traumàtic, avaluació de la declaració dels actors implicats, anàlisi de la personalitat i capacitats.

A Catalunya, Juárez, en el seu treball sobre menors testimonis, expressa la necessitat de plantejar cinc hipòtesis, d'acord amb la guia d'avaluació de l'abús (GEA-5). Aquesta guia, considera essencials altres característiques del testimoni, les quals s'han de tenir en compte en l'avaluació de la credibilitat narrativa, i no es limita únicament a l'avaluació específica de la credibilitat narrativa. La GEA-5 està basada en el contrast de cinc hipòtesis bàsiques: competència, record original, fidelitat-constància, credibilitat narrativa i compatibilitat clínicosocial.

El procés judicial i la dona

Per Baca Baldomero, E. (2003) hi ha una important diferència entre presentar la víctima com una mera figura passiva o figura amb participació activa, que li permeti expressar el seu dolor i la seva queixa en un clima i en una situació que, al mateix temps, eviti la confrontació, tan sols sigui visual, amb l'agressor present i amb els seus familiars i amics o partidaris. Consideren que la modificació del procediment penal espanyol és una tasca que no serà resolta actualment, i afegeixen que a més, de moment no es disposa de programes oficials que informin les víctimes de la dinàmica de tot el procediment penal, de l'ambient que trobarà en l'assistència al judici públic, i del que hi ha de sentir i presenciar. Llavors, la solució més ràpida i accessible amb què comptem és la de desenvolupar programes d'atenció que minimitzin les conseqüències negatives del procés penal sobre la víctima, i preparar-la preventivament per poder afrontar de manera informada i amb capacitat de desenvolupar estratègies adaptatives positives.

En el I Congrés Internacional sobre Justícia Restaurativa i Mediació Penal (Burgos, 2010) es va assenyalar que aquesta nova manera de comprendre la justícia, ja implantada al Canadà i EUA fa alguns anys, degudament gestionada atén les necessitats de les víctimes de ser escoltades, reparades i els ofereix la possibilitat de sentir-se de nou segures.

3. Objectius

Ens plantejem un gran objectiu en la present recerca del qual es deriven altres d'específics:

Objectiu general:

Disposar d'un instrument tècnic que ajudi els professionals dels EAT penal a diferenciar testimonis creïbles dels no creïbles, en l'àmbit de la violència de gènere.

Objectius específics:

Revisar la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere (GAT-VIG) publicada pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia l'any 2007, per part de tots els psicòlegs dels EATP de Catalunya

Millorar la qualitat i l'eficàcia de la resposta pericial en l'àmbit de la violència de gènere.

Obtenir un primer perfil sociodemogràfic, psicològic i del testimoni en casos de violència de gènere creïbles.

4. Hipòtesis

Per tal d'assolir els objectius plantejats formulem les següents hipòtesis:

- *Hipòtesi 1:* Confirmar que en la mostra de relats creïbles de violència de gènere s'obindrà una alta presència de criteris de l'instrument GAT-VIG-R.
- *Hipòtesi 2:* Obtenir perfils narratius diferents segons els diferents perfils sociodemogràfics. Aparició de determinats criteris en els relats de determinats perfils sociodemogràfics.

5. Metodologia

A continuació s'exposarà en els diferents apartats el disseny que s'ha desenvolupat per dur a terme la recerca.

5.1. Revisió GAT-VIG i justificació teòrica

D'on partim i primeres accions de la recerca

Com ja s'ha esmentat, a partir del treball elaborat per Juárez, Mateu i Sala (2007) gràcies a l'ajuda a projectes de recerca (Resolució JUS/2758/2005, de 20 de setembre) del CEJFE del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, es va publicar com a producte final de la recerca, la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere.

Aquesta guia integrava un instrument anomenat GAT-VIG per avaluar el contingut declaratiu de les denúncies de violència contra la dona. Aquest consistia en una llista de criteris elaborats a partir dels models d'anàlisi del contingut de les declaracions de menors víctimes d'abús sexual, sobretot del model del SVA-CBCA (així com de la integració de criteris específics de situacions de violència de gènere obtinguts de la bibliografia científica especialitzada).

A partir d'aquella recerca, es van proposar els següents criteris:

1. Discontinuitat narrativa
2. Detalls estranys
3. Reproducció de converses
4. Correccions espontànies
5. Ambivalència i ambigüitat vers l'agressor
6. Violència indirecta, suscitant por i terror
7. Por a les represàlies
8. Imposició i intimitat del secret
9. Indefensió
10. Evolució violència i progressió asimetria de poder
11. Dualitat conducta domèstica/imatge social
12. Control ampli masculí cognitiu-conductual
13. Descripció contextualitzada de microviolències
14. Estratègies de supervivència de la dona
15. Relat inhibit amb vergonya

En tot moment es va referir que aquest estudi només podia representar un primer pas per iniciar altres recerques sobre aquesta temàtica, a causa del caràcter innovador de l'estudi i al volum poc representatiu de la mostra utilitzada (12 casos de dones maltractades i 14 dones del grup control) que no permetia una utilització de l'instrument com a eina estandarditzada, tot i que sí com a model no estructurat i orientador.

És per això que esdevenia necessari i útil elaborar un estudi amb major profunditat, sistematització i mostra, per tal de crear una revisió de l'instrument inicial que permetés la seva utilització en un àmbit d'avaluació i valoració. Un estudi on, a més de la pròpia recerca sobre els criteris de credibilitat, també es poguessin *obtenir dades descriptives* de la població de dones ateses en la nostra pràctica forense habitual. Cal dir que aquest es va convertir en el segon objectiu de la nostra actual recerca.

Redefinició de les variables de l'instrument original

La primera etapa del present treball va ser, precisament, la definició i categorització de les variables a estudiar, és a dir, dels criteris VIG. Aquesta definició i categorització va ser especialment important amb vista a una homogeneïtat interpretativa i identificativa dels criteris per part del personal investigador, que com ja s'ha referit, va estar compost per diferents professionals dels EAT penal de tot Catalunya.

Aquesta primera etapa, desenvolupada a partir de reunions de discussió (focus-grup) va permetre una sèrie de canvis substancials respecte a la llista de criteris inicial, de forma que es va ampliar –com era d'esperar- no quant al nombre de criteris (van continuar essent-ne 15) però sí quant a les subcategories de cada criteri, perquè s'incrementava notablement la riquesa descriptiva de cada criteri, alhora que possibilitava una major precisió i especificitat en la posterior anàlisi depurativa estadística.

Tot i que en l'annex 3 es poden veure la totalitat d'aquestes subcategories i ampliacions de cada criteri –component així la nostra matriu inicial- com a exemple, podem mostrar dos dels criteris que van ser subcategoritzats:

El criteri 9, 'violència indirecta suscitant por i terror' va ser dividit en els 4 subtipus següents:

4.1. Contra mascotes (animals de la casa)

4.2. Contra objectes de la llar

4.3. Contra amics, coneguts, família externa

4.4. Violència verbal contra amics o coneguts de la parella o família extensa

Com es pot apreciar, l'increment del detall i la possibilitat d'afinar les conclusions de la recerca inicial, són inqüestionables.

El problema dels llistats criterials: el punt de tall o criteri de decisió

Naturalment, en la ment de tots els professionals dels diferents EAT penal, per la seva definició de tècnics forenses en actiu, aquesta recerca havia de respondre també a una crítica habitual dels models de criteris: delimitar un punt de tall, és a dir, establir un nombre de criteris definit que ens permetin diferenciar i discriminar sobre la credibilitat declarativa de les denúncies. D'aquesta manera, podem afegir aquest important objectiu, com una fita més desenvolupada en el present estudi. No solament se'n revisarà la llista inicial, sinó que es donarà resposta a una pregunta d'aplicació pràctica necessària en l'àmbit professional dels psicòlegs forenses: *quants criteris són necessaris* per inferir la credibilitat de les persones avaluades. No obstant això, i com a l'apartat de conclusions s'explica àmpliament, el present estudi posa de manifest que el nombre de criteris necessaris no és per si mateix un factor determinant per valorar la credibilitat global del relat i sempre serà necessari tenir en compte els diferents perfils sociodemogràfics.

5. 2 Reunions de l'equip investigador

L'equip investigador ha estat format per tots els psicòlegs dels EAT penals de Catalunya (17 en total) que s'ha reunit un cop al mes presencialment i en contacte permanent mitjançant correu electrònic o la plataforma e-Catalunya. El fet que el grup investigador hagi estat format per tots els psicòlegs dels EAT penal de Catalunya ha suposat sens

dubte un apunt qualitatiu a les reunions de treball del projecte de recerca (7 psicòlegs a Barcelona, 4 a Lleida, 3 a Girona i 3 a Tarragona).

Aquest fet ha facilitat poder comptar amb totes les realitats i característiques específiques de cadascun dels territoris.

Opinions més veteranes s'han fusionat necessàriament amb d'altres d'investigadors més novells, creant així un coneixement comú per part de tots els membres de l'equip investigador.

La metodologia de treball ha estat fonamentada principalment en les diferents reunions de treball presencial efectuades durant aquests dos anys. Podem així dividir aquestes sessions de treball en diferents fases, segons els continguts que s'han anat treballant.

Any 2009

Les primeres reunions de treball es dediquen a establir un acord sobre la definició d'aspectes clau del projecte:

- Objecte d'estudi
- Mostra
- Metodologia
- Procediment
- Planificació, etc.

S'estableixen, per tant, els fonaments teòrics i metodològics del que ha de ser un llarg recorregut a través de la valoració de la violència en l'àmbit de la parella des del punt de vista de la credibilitat en adults.

Esdevé un fet de gran importància en aquesta primera fase la formació inicial a tots els membres del grup per part de l'autor de l'instrument de treball (GAT-VIG), el Dr. J.R. Juárez, per tal de garantir un punt de partida equiparable en tots els membres quant a coneixement de l'instrument.

També en aquest primer moment es compta amb l'assessorament de l'expert en metodologia del Centre d'Estudis Jurídics. En qualsevol etapa inicial d'un projecte de recerca amb aquestes característiques, tan important com aclarir *què* estudiarem, resulten fonamentals aspectes tan importants de *com* ho estudiarem i *com* durem a terme la recollida de les dades considerades importants. Tant és així que en aquest moment ens plantegem:

- Redefinir i operativitzar al màxim les categories per tal de garantir que tots els membres entenen el mateix significat de les variables i criteris i siguin puntuades també amb un criteri comú. És així que es porten a terme diferents reunions per donar una forma

totalment consensuada a les definicions de les variables i els criteris, posant el màxim d'exemples pràctics possible per a cadascuna d'aquestes (annex 2 i 3).

- Desdoblament dels criteris de l'instrument: per altra banda, es desdoblen algunes variables per tal de donar més exactitud a la seva mesura.
- Definició de les variables sociodemogràfiques que també s'hauran de recollir de cada subjecte de la mostra i amb les quals es treballarà de forma complementària a l'anàlisi dels criteris de credibilitat pròpiament dits.
- Elaboració de la plantilla de recollida de variables sociodemogràfiques (annex 2).
- Elaboració de la plantilla de recollida de criteris de credibilitat de l'instrument (annex 3).
- Elaboració de la base de dades on s'hauran d'introduir les puntuacions dels subjectes i ens permetrà fer l'anàlisi estadística.

Prenent com a punt de partida l'instrument GAT-VIG, es valora també la necessitat de modificar alguns dels criteris de credibilitat de l'instrument, alhora que se n'afegeixen de nous.

Un cop elaborat l'instrument considerat com a definitiu, cadascun dels psicòlegs de l'equip investigador va començar a fer entrevistes, gravacions i transcripcions literals de tot el material íntegre pel seu compte amb una mitjana de transcripció de 20 fulls per relat transcrit.

A les reunions del segon semestre de l'any es va aplicar per part de tot l'equip investigador l'instrument a 4 relats reals transcrits (1 per territori) per part d'algun membre per tal de posar en funcionament el sistema categorial i posada en comú del sistema de jutges (fiabilitat interjutges).

Posteriorment es va posar en comú la puntuació feta per tots els membres de l'equip i es va procedir a acordar les modificacions oportunes respecte dels criteris (ampliació de criteris, supressió, canvi de noms, clarificació d'exemples..).

Finalment l'expert en metodologia ens proporcionà la base de dades elaborada per ell i que ens serà de vital importància a l'hora d'organitzar tota la informació recollida i d'analitzar-la posteriorment. Per tal de minimitzar errades en el procés de recollida i organització de la informació, aquest especialista ens va fer una explicació per tal d'utilitzar la base de dades correctament i per aquest motiu ens en va lliurar un manual d'ús i es va instal·lar a cada territori.

Any 2010

Les reunions dutes a terme per l'equip investigador han estat a partir de l'inici de l'any focalitzades en l'anàlisi estadística dels resultats (taules de freqüència de cada criteri, taules de freqüència parcial dels criteris que en tenen i taules de freqüència total).

L'ajuda d'aquest expert ens ha permès aquí dur a terme diferents tipus d'anàlisi estadística d'acord amb els creuaments de variables que li hem anat suggerint (criteris de l'instrument amb si mateix i criteris de l'instrument per les variables sociodemogràfiques)

Sorgeixen així, arran de les taules de freqüències de les variables sociodemogràfiques, les següents propostes d'agrupament:

- Protocols sense denúncies i amb denúncies
- Protocols temps de maltractament (-1a, 1-3a, 4-12a i +12 anys)
- Protocols d'edat de la víctima (20-30a, 31-40a i + 41anys)
- Protocols de tractament psicològic/farmacològic general
- Protocols de tractaments específic en violència domèstica i de gènere
- Protocols de país de naixement
- Protocols d'indefensió
- Protocols de contacte amb històries prèvies de violència i/o maltractaments
- Protocols de baixa, mitjana i alta puntuació
- Protocols de baixa i alta puntuació

La discussió i anàlisi d'aquestes primeres dades seran el principal fil conductor de les últimes reunions de l'equip investigador. Els resultats els podrem veure amb detall a l'apartat de discussió de resultats. Finalment es van redactar les conclusions i es van arribar a acords en la redacció de l'informe final.

Una altra qüestió important en l'àmbit metodològic per al desenvolupament d'aquesta investigació ha estat sens dubte el suport tecnològic aconseguit gràcies a la plataforma *e-Catalunya*.

L'entorn de treball e-Catalunya ha estat sovint una eina de comunicació que ha escurçat la distància entre els equips dels diferents territoris catalans. Sense treure l'evident importància de les reunions presencials, l'ús de les noves tecnologies ha permès qüestions com ara compartir documents científics sobre el tema d'estudi, l'accés continu a les taules de dades i resultats de la investigació i, en definitiva, un altre tipus de comunicació entre els diferents membre de l'equip.

El novembre de 2010 es va publicar un primer estudi per part del CEJFE del Departament de Justícia el qual es presenta a les III Jornades dels Equips d'Assessorament Tècnic Penal.

Any 2011

Després de la publicació del primer estudi, s'obre en el si de la comunitat de pràctica el debat sobre la continuïtat o no del present estudi en un espai com el de la gestió del

coneixement atès el cansament acumulat arran del treball dels 2 últims anys. El 100% de psicòlegs dels EAT-P manifesten la seva voluntat de continuar tot valorant l'espai de la gestió com un espai important de treball dins l'àmbit tècnic, important per l'intercanvi professional, d'unificació d'intervencions i enriquidor a nivell tècnic i professional.

Un cop considerada la necessitat de continuació del grup s'obre debat i votació sobre les diverses alternatives de contingut de la gestió del coneixement essent l'opció escollida l'ampliació de mostra. Es considera important donar-li seguiment i aplicació pràctica al GAT-VIG-R per tal que finalment els tècnics disposem d'una eina que ens sigui útil per valorar el testimoni en violència de gènere.

S'acorda començar a gravar tots els relats de violència de gènere, durant 2 anys, aquest cop sense restriccions quant a les evidències de credibilitat, i aplicar la mateixa metodologia d'exploració psicològica que a l'anterior estudi quant a nombre d'entrevistes, signatura del consentiment informat, gravació de la història de parella i dels fets denunciats, proves psicològiques...i finalment l'administració del GAT-VIG-R, sense transcripció, però igualment puntuat per 2 psicòlegs de forma independent (doble cec). S'acorda administrar de forma addicional i exploratòria un altra tipus de proves com el MSCEIT o altres que es considerin, per tal de poder-les incorporar en un futur a la nova metodologia.

S'acorda mantenir com a restriccions per a poder fer l'ampliació de mostra aquelles dones que necessitin traductor simultani, amb dificultats idiomàtiques importants que no els permetin fer un relat suficientment ric i detallat o trastorns psicòtics. Els trastorns de personalitat greus quedaran a criteri del tècnic si és possible l'aplicació del GAT-VIG-R o no.

Es du a terme el debat del fet de poder recollir en l'ampliació de la mostra totes aquelles propostes, modificacions de variables sociodemogràfiques i de criteris i conseqüents modificacions del full del registre i de la base de dades que es recollien en l'estudi inicial i es fan les consultes oportunes a l'expert sobre aquest tema per tal de veure la possibilitat de no perdre'n cap mostra.

Les modificacions dutes a terme són les següents:

1. Modificacions de criteris:

- criteri 3 (detalls estranys): es decideix canviar el nom per un altre que correspongui més al seu contingut: detalls inusuals. S'afegiran exemples per tal de clarificar més la variable.
- criteri 6 (indefensió): la definició que consta al manual sembla correcta però es fa èmfasi de clarificar que parlem d'un sentiment que la dona transmet i únicament quan fa referència al sentiment d'inseguretat, d'impotència i fruit d'un procés d'aprenentatge. Però, si fa referència a la presència d'aquest sentiment però acompanyat d'una acció encaminada a evitar el maltractament també puntuaria a la variable 13 (estratègia de supervivència). És a dir, la indefensió faria referència al sentiment i l'estratègia de

supervivència a una conducta (excepte quan fa referència a la dissociació dels propis sentiments que puntuaria com a estratègia de supervivència i no com a indefensió).

- Així en els exemples que consten al manual tots farien referència a sentiments d'indefensió però a l'antepenúltim s'hauria de fer preguntes obertes aclaratòries per tal de valorar si es van donar estratègies de supervivència també i al penúltim també s'haurien de fer preguntes obertes aclaratòries per concretar si realment es va donar indefensió o no.
- criteri 10 (evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder): el títol i la definició d'aquesta variable es considera que no queda recollida en el registre. S'acorda que quedarà una única casella que posarà sí o no. La resta d'informació que constava en aquest criteri (tipus de violència, moments de l'agressió, i percepció de la intensitat) passarà a variables sociodemogràfiques.
- el criteri 11 (control ampli masculí cognitiu-conductual): s'anul·len tots els subcriteris del registre només deixant control econòmic, familiar, amistats, laboral, vestuari i de documentació personal. El que s'elimina quedarà recollit dins de les definicions del criteri.
- A l'apartat d'observacions, després d'un dens debat, es decideix incloure la valoració de si a la relació hi ha asimetria o no (diferent a la variable 10 que es puntuarà si evoluciona la violència i l'asimetria) com a indicador de validesa. És a dir, que podríem trobar un registre amb una puntuació mitjana-alta (experiència viscuda) però que no trobéssim asimetria de poder en la relació. Es valora així l'asimetria de poder com a condició *sine qua non* de la violència de gènere, després de debatre també sobre les conductes de control que es consideren que en determinats perfils de maltractador no tenen per què aparèixer (maltractadors no específics de VIGE, personalitats agressives, psicopaties..).
- S'acorda introduir al registre, en l'apartat Consideracions de l'entrevistador, així com a la base de dades, alguna informació que ens pugui discriminar quins casos, segons la percepció de l'entrevistador, són "creïbles" dels que no ho són ja que a diferència de la base de dades de 2010, on tots els casos tenien evidències de credibilitat, ara no és així. Es considerarà creïble, quan el relat gravat sigui creïble independentment de si hi ha o no asimetria de poder (de si és violència de gènere o no) o quan en el relat no hi ha intenció d'engany. Així, es poden registrar relats creïbles amb violència esporàdica comuna dins d'un conflicte de parella (diferent de violència de gènere que es registrarà en asimetria de poder). Aquesta valoració de credibilitat (judici d'expert) es fa d'acord amb la integració dels coneixements dels principis de la psicologia del testimoni, psicologia clínica i la resta de dades que obtenim de l'expedient judicial (evidències, declaracions, informes mèdics...).
- Finalment, també es considera important fer constar, a part de les que l'entrevistador consideri, les següents consideracions de l'entrevistador: trastorn mental, trastorn de personalitat, indicadors de no credibilitat (beneficis secundaris a la denúncia, altres motivacions per denunciar, venjança, contradiccions amb altres testimonis, separació contenciosa prèvia, relats suggestionats..).

2. Modificacions de variables sociodemogràfiques:

- Es canviarà el nom de tipus de maltractament denunciat per tipus de maltractament manifestat per la dona (per recollir de forma més fidedigne davant de quin tipus delictiu estem). Es considerarà que sempre que es doni maltractament físic crònic o sexual puntual o crònic, també es puntuarà maltractament psicològic però quan es doni maltractament físic puntual, el psicòleg haurà de valorar si estem davant una situació d'asimetria de poder o de violència de gènere, cas en què sí que es registrarà també maltractament psicològic, però en cas contrari es valorarà.
- Pel que fa a la duració del maltractament, on també hi havia problemes de registre quan es donen períodes de maltractaments intercalats, es considera que arran de les dificultats per obtenir dades per la pròpia naturalesa dels fets, s'acorda que es recolliran les accions tant puntuals com continuades dins el període que es referencia, de forma aproximada tal com s'ha estat fent fins ara.
- S'incorporen noves variables: hora de la denúncia, interposició de la denúncia d'ofici o altres testimonis, resistències al procés exploratori (enregistrament en àudio, proves psicomètriques), existència de conductes impulsives per part de la denunciant en decisions importants i sensació de pèrdua de control, de poder, d'estatus per part del denunciat com a detonant de l'agressió.
- Finalment s'incorporen al registre de variables sociodemogràfiques, continguts que es recollien anteriorment als criteris de l'instrument com són els moments de l'agressió i la percepció de la intensitat.

La decisió de recollir en la present ampliació de mostra, les propostes de millora recollides en el primer estudi va implicar una feina addicional, recuperar les 32 transcripcions dels casos del primer estudi del 2010 i revisar les puntuacions a l'instrument sota les noves definicions i el nou registre i, finalment, tornar a introduir-ho en una nova base de dades modificada a tal efecte. S'opta per aquesta alternativa, tot i ser més costosa, perquè és l'única opció per tal de poder comparar les dades amb la mostra anterior.

Es duen a terme debats diversos com el nombre i el tipus de professional que hauria d'administrar el GAT-VIG-R i s'acorda que l'administració del GAT-VIG-R ha de ser feta per *psicòlegs/òlogues forenses amb formació en psicologia del testimoni i en violència de gènere* ja que estem davant un sistema criterial de credibilitat que requereix sempre 2 psicòlegs (tipus CBCA) i que, a més, queda justificada per la major complexitat de l'anàlisi de la credibilitat en adults i per la pròpia investigació. Tanmateix, i per tal d'administrar el GAT-VIG-R de forma correcta tal com passa amb altres instruments criterials, es requereix una formació específica prèvia en l'instrument.

S'acorda que en el cas que en els dos registres puntuats no hi hagi acords en els subcriteris d'una mateixa variable però sí en el fet que aquella variable estigui present, acordem que es puntuïn els dos subcriteris atès que entenem que el criteri general ha de quedar registrat ja que d'una manera o altra està present.

Se'ns demana des de l'IMLEC que impartim un curs sobre el GAT-VIG-R així com es presenta a diverses jornades.

Es redacta un enunciat tant explicatiu als informes com als judicis que defineixi el GAT-VIG-R per tal que tots els equips ho puguem explicar de forma homogènia: "Per tal d'apropar-se al màxim nivell d'objectivitat respecte del patró de relació de parella establert amb l'acusat és compatible o no amb una situació de violència de gènere es va decidir l'aplicació de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere revisada GAT-VIG-R, instrument desenvolupat específicament amb aquesta finalitat. Aquest instrument consta de l'avaluació de 5 hipòtesis alternatives i d'una llista de criteris de quinze elements característics de relats reals de violència de gènere, i inclou un exhaustiu i detallat procediment de valoració. En el present cas es van obtenir X criteris positius sobre els quinze totals. Aquesta puntuació permet afirmar que el testimoni de XX sobre els fets denunciats..."

Any 2012

Pràcticament el primer semestre de l'any ha estat dedicat a entrevistar, gravar, escoltar i puntuar el GAT-VIG-R. A les reunions presencials s'anaven decidint qüestions pràctiques que anaven sorgint així com metodològiques. Atès que la recollida pràctica de mostra implica treballar cadascun des del seu territori i menys en reunions presencials, s'acorda la idoneïtat que des de cada territori hi hagi un membre encarregat de traspasar la informació a la moderadora per tal que la responsabilitat compartida no dilueixi els compromisos que es prenen.

S'incideix en la importància d'anar emplenant el full de dades sociodemogràfiques en el moment de fer les entrevistes per no haver de recuperar l'expedient amb posterioritat. També s'insisteix en la recomanació de fer les audicions i registres de forma seguida i sense interrupcions per tal de no perdre dades.

A partir del segon semestre es van introduir els casos a la base de dades, se li van fer arribar a l'expert per tal que ell depuri la base de dades així com es van fer reunions amb ell per tal de comentar els diferents resultats (freqüències de variables sociodemogràfiques, freqüència de criteris, anàlisis de segmentació i taules de contingència) i proposar creuaments de variables per tal que ell pogués fer els diferents tractaments estadístics i anàlisi de dades. Bàsicament es proposen les mateixes agrupacions de protocols proposats en l'estudi anterior així com aquells creuaments de variables necessàries per tal de confirmar o refutar les hipòtesis i les conclusions proposades anteriorment.

Es van fer diverses reunions presencials de la comunitat de pràctica per tal de debatre els resultats, es van consultar a l'expert els dubtes sobre la significació estadística d'algunes taules de contingència i s'acorden les conclusions. Finalment es fa el repartiment dins dels membres de la comunitat de pràctica de la redacció de la memòria d'investigació. Alhora es va acordar l'exclusió d'un cas de la mostra que per les seves característiques no era compatible amb l'objectiu de la investigació.

5.3. Límits temporals i territorials de la recerca

5.3.1. Límits temporals

A finals de l'any 2008 es planteja aquest projecte de recerca a dos anys vista, distingint les següents fases:

1a fase: Recerca bibliogràfica que ens permeti elaborar l'estat actual de la qüestió. Estudi per part de tots els membres dels equips d'un sistema de criteris per violència de gènere. Es tria com a objectiu de treball la revisió de la **Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere (GAT-VIG)** elaborada per Juárez, J.R. et al. l'any 2007. Aquest mateix autor n'imparteix la formació inicial.

2a fase: Revisió de l'instrument per consensuar la definició operacional dels criteris de credibilitat. Proposta de modificació d'alguns criteris.

3a fase: Selecció de la mostra i recollida d'informació mitjançant els relats i l'administració de proves. Enregistrament en àudio de les entrevistes finalment seleccionades i assignades per cada territori.

4a fase: Buidatge i valoració de les transcripcions dels relats d'acord amb el sistema de criteris proposat.

5a fase: Construcció dels models d'anàlisi estadístiques segons les dades obtingudes per unificar el format dels resultats i procedir a la seva organització posterior i anàlisi.

6a fase: Discussió i anàlisi dels resultats estadístics.

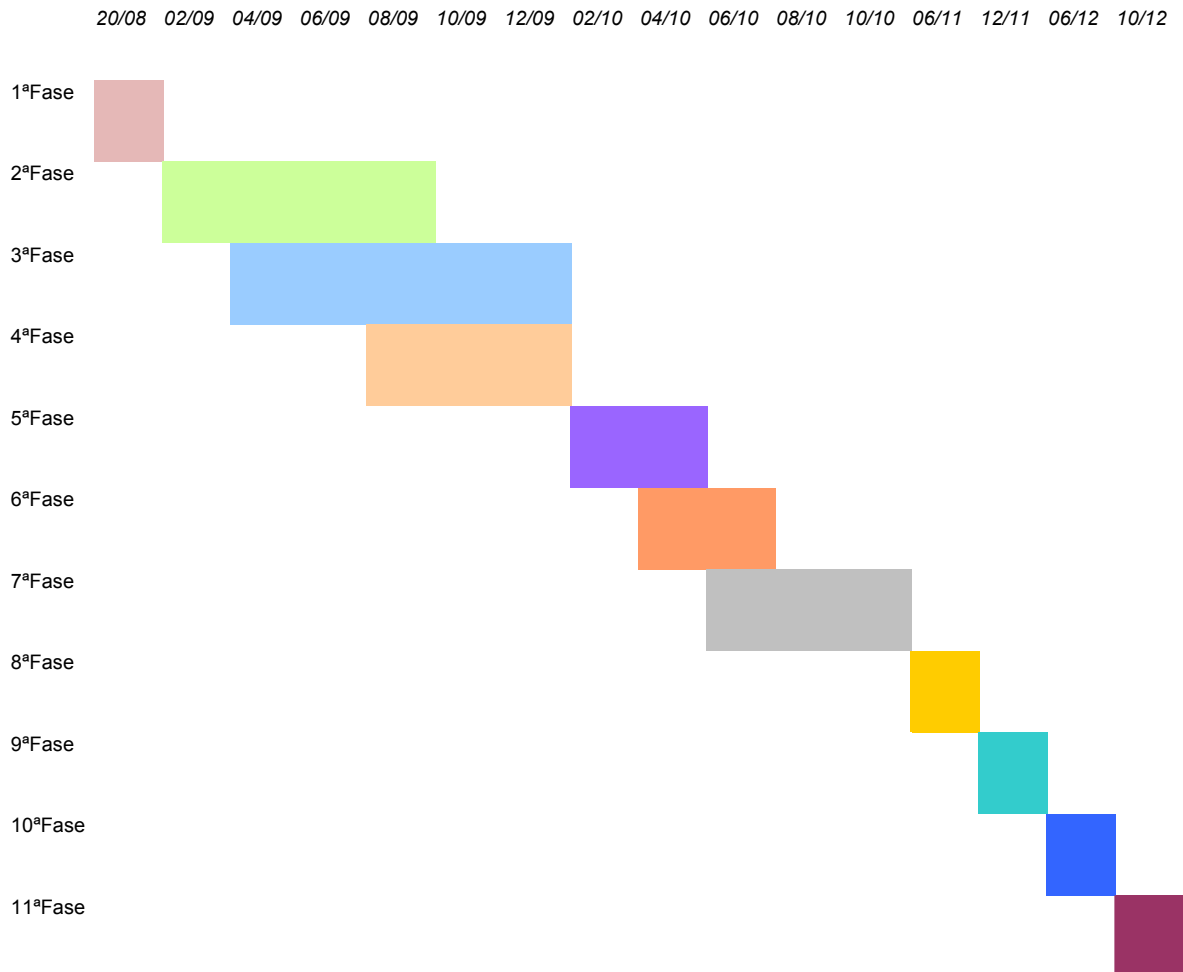
7a fase: Conclusions i redacció dels resultats definitius.

8a fase: Incorporació de les propostes recollides a les conclusions del primer estudi a la nova revisió. Debat i definició de les noves variables sociodemogràfiques. Modificació de criteris del GAT-VIG-R. Modificació del registre i modificació de la base de dades. Revisió dels casos de l'anterior estudi i introducció a la nova base de dades. Inici de recollida de la mostra de la nova revisió del GAT-VIG-R.

9a fase: Recollida de mostra: entrevistes, gravacions, audicions, registres i introducció a la base de dades.

10a fase: Continuació de la recollida de la mostra. Introducció a la base de dades i reunions de la comunitat de pràctica amb l'expert per a la construcció dels models d'anàlisi estadístics d'acord amb les dades obtingudes per unificar el format dels resultats i procedir a la seva organització posterior i anàlisi.

11a fase: Discussió i anàlisi dels resultats estadístics. Conclusions i redacció dels resultats definitius.

5.3.2. Límits territorials

Els equips d'assessorament tècnic penal de Catalunya estan repartits en cinc territoris, Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona i Terres de l'Ebre, i participen en aquest projecte la totalitat dels psicòlegs dels quatre primers territoris, sota la premissa que tots ells disposen de l'entrenament adequat per a l'aplicació de l'instrument, atesa la formació comuna rebuda i les reunions de consens de definició de criteris.

Els casos seleccionats pertanyen a demandes sobre pericials psicològiques dels jutjats de violència sobre la dona dels diferents territoris.

5.4. Criteris de mostreig

A la primera revisió del GAT-VIG es va acordar que l'instrument s'aplicaria a tot tipus de violència de gènere (lleu, greu, puntual, crònica) però que presentés indicadors de credibilitat clars des de l'inici, com ara altres evidències o testimonis, el reconeixement dels fets pel mateix imputat, lesions físiques, etc. Aquesta decisió es va fonamentar en la idea d'observar si en relats *reals* apareixen els criteris proposats en l'instrument per tal de

fer la validació dels criteris de l'instrument i per tal d'observar si els criteris emergien o comprovar si n'emergien d'altres de nous en els relats seleccionats.

Amb aquest criteri al primer estudi es van recollir un total de 31 casos atesa una sèrie de condicionants que caracteritzen les tipologies de casos oficiats als equips tècnics penals.

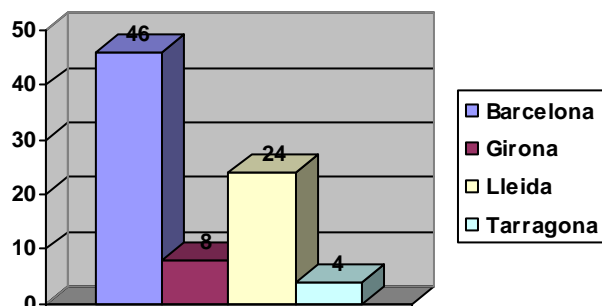
Així, com que l'objecte de l'instrument és el relat lliure de la víctima, es considera que aquells relats que necessitin de traducció simultània no podran formar part de la investigació. Alhora es va acordar també revisar els relats de dones que s'haguessin sotmès a teràpia en l'àmbit de la violència de gènere tot i que aquesta seria una variable que s'hauria de tenir en compte amb vista a descartar que el relat fos suggestionat des de l'exterior.

D'aquesta manera en la primera revisió de la mostra comptàvem amb la totalitat de relats creïbles (n=31), ja que vam seleccionar aquells relats en què hi havia evidències externes sobre el maltractament, a diferència de la mostra actual que comptem amb tot tipus de relat, amb evidències i sense, ja que no hi hem aplicat cap filtre (n=51). Així el total de la mostra actual és de n=82.

Tot i això considerem que podem fixar-nos en una part de la mostra actual en la qual els relats compten amb evidències externes de maltractament (n=44) per tal de comprovar si la mostra presenta les mateixes característiques i es confirma una de les hipòtesis més interessants de l'anterior estudi: si els relats que presenten evidències externes de maltractaments (creïbles) i que obtenen una baixa puntuació al GAT-VIG-R presenten com a tret comú que són dones amb antecedents de vivències violentes al llarg de la seva vida.

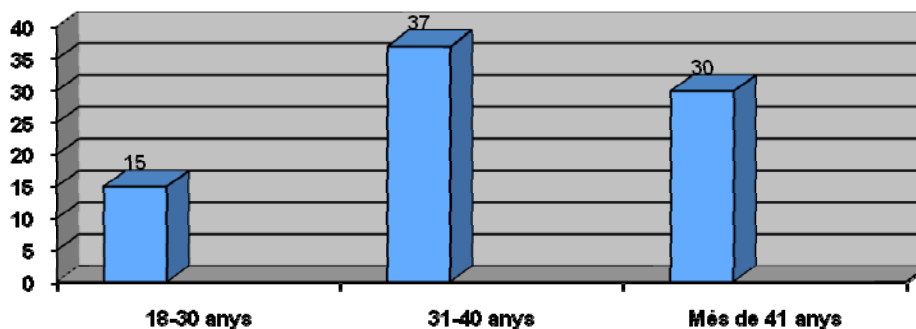
A continuació es presenten gràficament les característiques sociodemogràfiques de les persones que van formar part de la mostra utilitzada en la investigació. Al cos de la taula es trobaran els valors absoluts mentre que al redactat a peu de la gràfica s'exposen els respectius percentatges per tal de clarificar la seva lectura:

Àmbit territorial

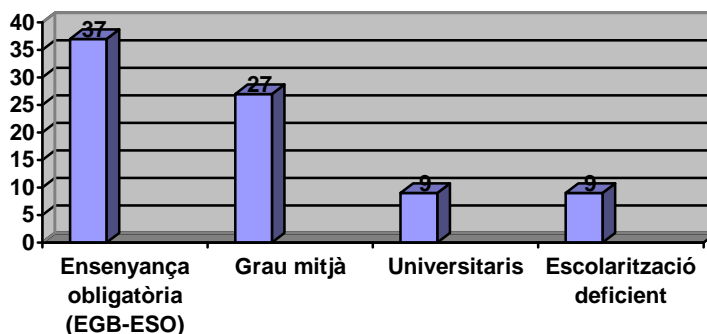
La distribució de la nostra mostra presenta una distribució molt similar a l'estudi del 2010, en la qual les províncies de Barcelona i Lleida són les que presenten un major nombre de demandes

Edat

Es detecta un increment de població més jove de 31 anys respecte de l'estudi del 2010, que podria respondre a un increment en la nostra mostra de casos de violència domèstica en parelles de relació de curta durada i/o sense convivència.

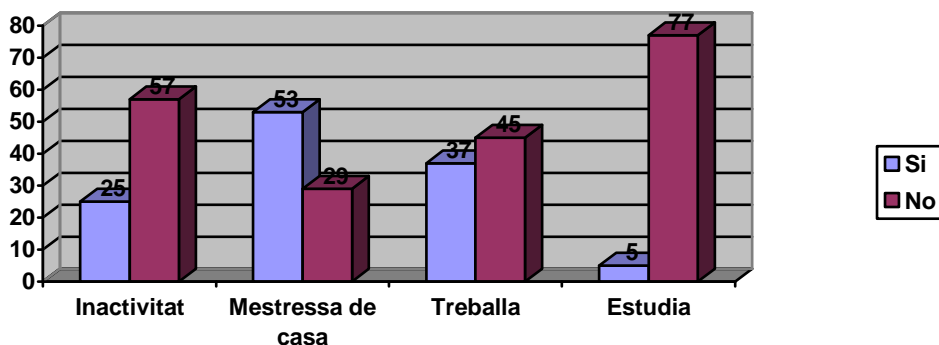
Nivell d'estudis

Pel que fa al nivell d'estudis assolit, la majoria, un 45 % de la mostra, té una formació equivalent als estudis obligatoris, i un 33% ha cursat amb èxit estudis de grau mitjà.

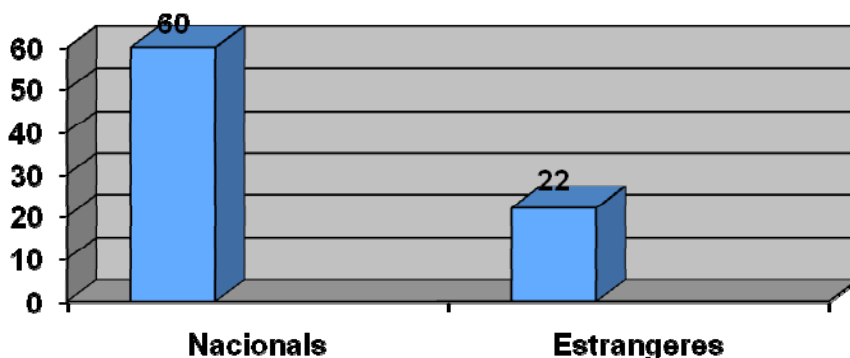
Pel que fa a estudis universitaris i una escolarització deficient, el percentatge és el mateix (un 11%). El perfil és molt semblant al de l'estudi de 2010.

Situació actual

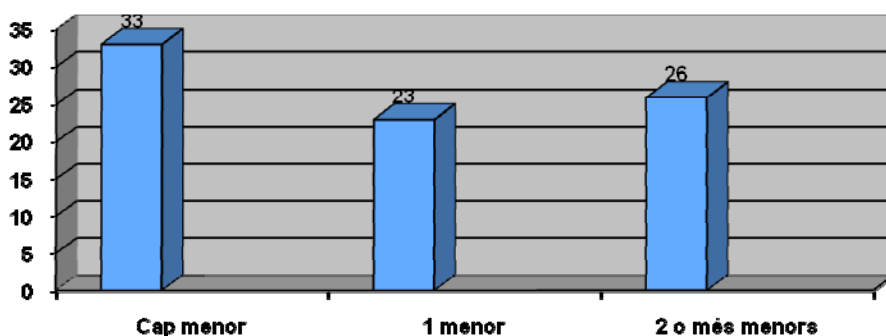
En relació amb l'estudi anterior, s'observa un menor percentatge de persones inactives (un 30%), si bé el percentatge de persones actives (un 70%), inclou persones que treballen i que alhora són mestresses de casa. Això respon al fet que aquestes categories no són excloents.

País de naixement

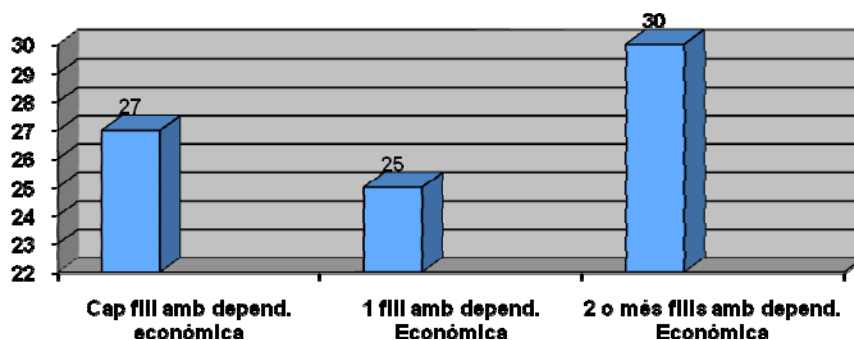
La proporció entre dones d'origen nacional i estranger, 73% i 27% respectivament, és molt similar a la mostra de l'estudi anterior.

Menors que conviuen al domicili

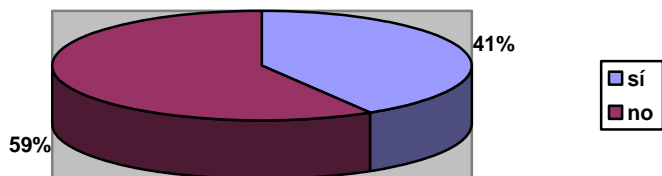
Com en l'anterior mostra, en un 60% de casos, conviuen amb menors al domicili de la denunciada.

Fills que depenen econòmicament de la denunciada

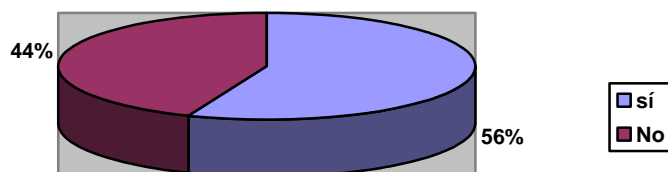
Observant la tendència de l'estudi anterior, amb un 75% de fills dependents econòmicament de la denunciada, es detecta que en la mostra actual el percentatge és d'un 62%.

Contacte amb serveis socials

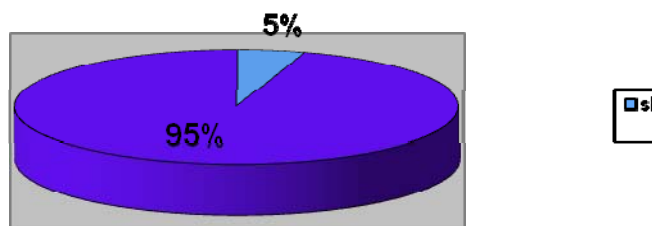
Hi ha canvis significatius en aquest aspecte, atès que en l'anterior estudi, la majoria havia establert contactes amb els serveis socials, mentre que en l'actual mostra la proporció s'ha invertit i és majoria la que no hi ha establert cap contacte.

Tractament psicològic i/o farmacològic

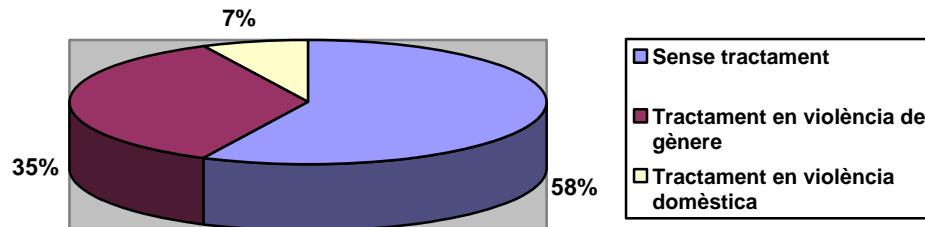
Més de la meitat de la nostra mostra està seguint o ha seguit un tractament psicològic i/o psiquiàtric el motiu del qual, en principi, no és conseqüència dels fets denunciats. S'ha considerat tractament a partir dels 3 mesos d'assistència.

Antecedents abús/dependència toxicològica

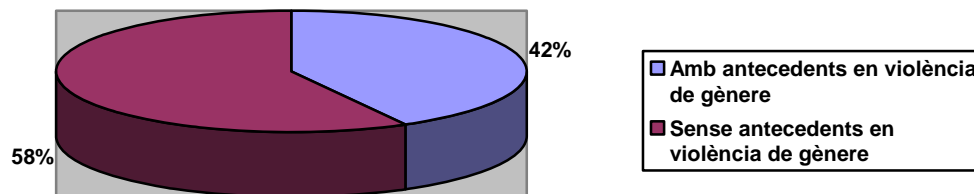
Es manté un percentatge mínim en la nostra mostra de dones amb problemàtica toxicològica.

Tractament específic en violència domèstica o de gènere

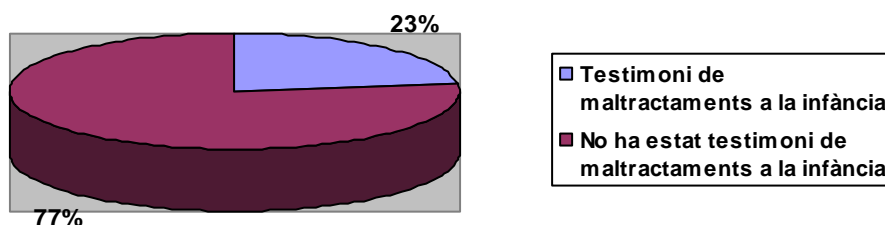
A diferència de l'anterior estudi, en l'actual mostra la majoria de denunciants informen que no han seguit cap tipus de tractament específic en violència de gènere.

Antecedents de violència de gènere en la família d'origen

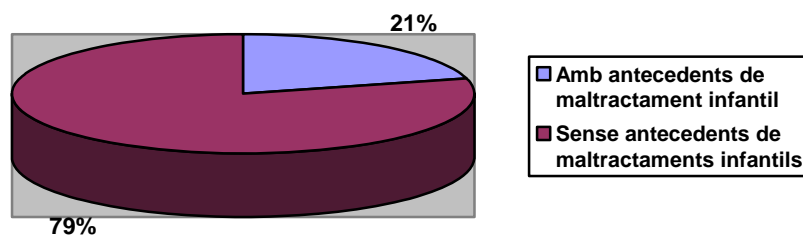
Es constata un increment de persones que manifesten haver viscut situacions de violència de gènere en la seva família d'origen. En l'estudi del 2010, era només un 20% les que manifestaven haver viscut situacions semblants en la família d'origen.

Antecedents de presenciar maltractaments en la infància

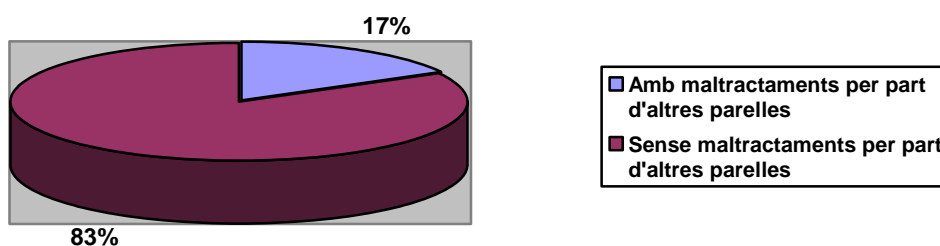
En l'anterior mostra, les persones que reconeixien haver presenciat maltractaments durant la infància era d'un 19%, fet que representa lleugerament un increment d'aquest percentatge.

Antecedents de patir maltractaments en la infància

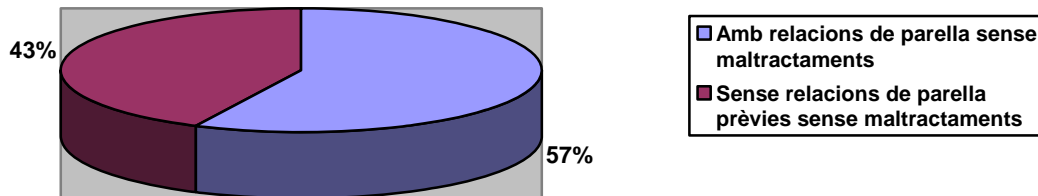
Un 21% de les denunciants informen d'haver patit maltractaments de qualsevol tipus durant la seva infantesa, mentre que el 79% de la mostra no ho presenten en aquest sentit. En la investigació anterior, el percentatge de dones que manifestaven haver patit maltractaments en la infància era lleugerament superior (gairebé un 30%).

Antecedents de maltractaments amb altres parelles

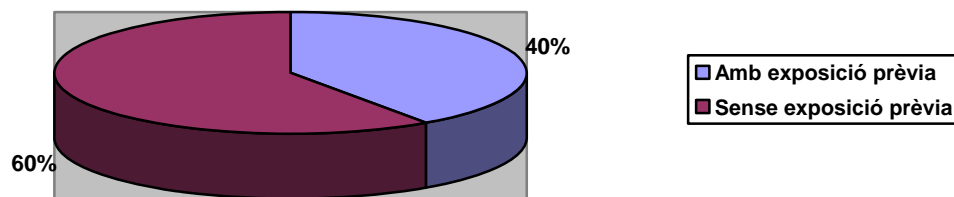
La gran majoria de les denunciants (83%) informen que no han estat víctima de violència de gènere amb anteriors parelles al denunciat actual. Aquest resultat és molt similar al de l'anterior investigació (81%).

Relacions de parella sense maltractaments

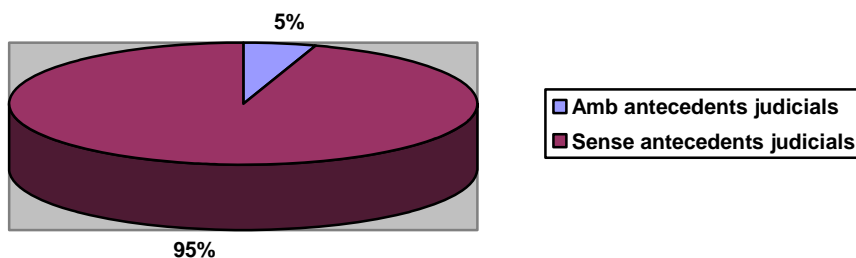
Més de la 1/2 de la mostra ha tingut relacions de parella prèvies sense maltractaments mentre que un 43% no n'ha tingut.

Exposició prèvia a la violència / maltractaments

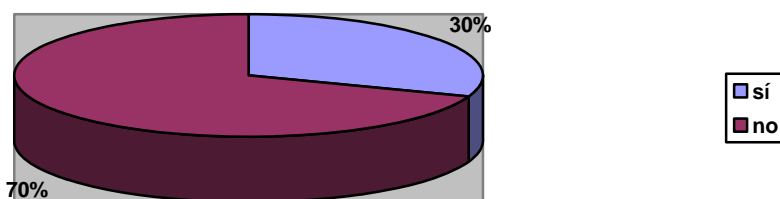
El gràfic anterior engloba totes les variables esmentades que fan referència a les experiències de violència prèvies a l'actual que hagi pogut tenir la dona (violència de gènere en la família d'origen, presenciar maltractament a la infància, patir maltractament a la infància, maltractaments per part d'altres parelles). L'agrupament d'aquestes variables ens va semblar interessant treballar-ho a nivell estadístic amb vista a poder contrastar els resultats obtinguts a la primera revisió del GAT-VIG-R. Destaca de totes maneres i de forma molt significativa que un 40% de les dones de la nostra mostra hagin patit algun tipus d'experiència violenta durant la seva vida, prèvia a la denunciada.

Antecedents judicials com a encausada

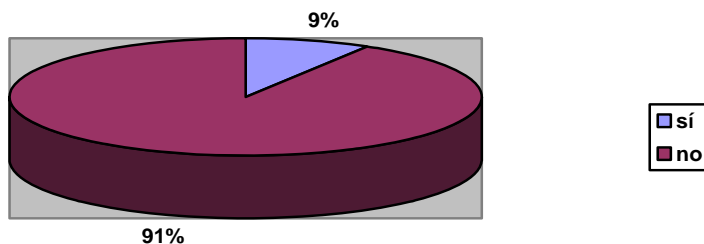
La gran majoria de dones (95%) no esmentaven haver tingut antecedents com a imputada en qualsevol tipus de causa penal, inclosa la jurisdicció de menors.

Existència de conductes impulsives per part de la víctima

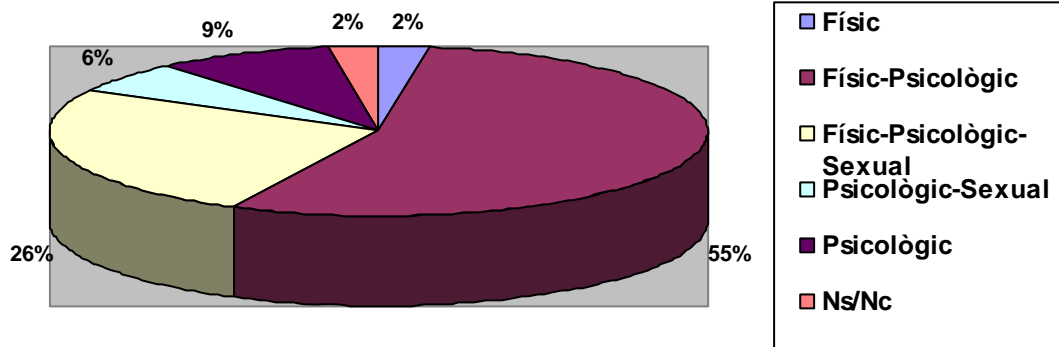
Aquesta variable es refereix que si durant el relat de la dinàmica dels fets la usuària fa referència a l'existència de qualsevol tipus d'actuació, comportament o presa de decisions de tipus sobtat o impulsiu per part d'ella que precedeixi a la conducta violenta per part del denunciat (ex. comunicar que es vol separar, fer les maletes, sortir del domicili a mitja discussió, etc.) circumstància que apareix en un 30% dels casos.

Resistències al procés d'exploració

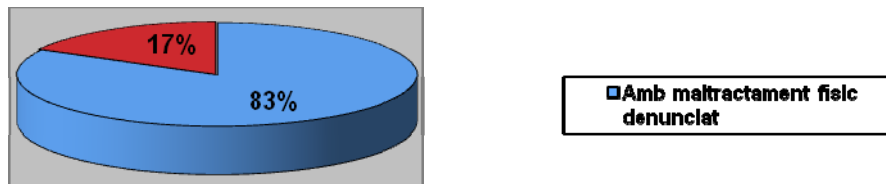
Es considera resistència a l'exploració la negativa o actituds clarament reticents de la testimoni a col·laborar en el procés d'exploració psicològica. El baix percentatge sol correspondre a testimonis que no volen continuar amb el procediment.

Tipologia de maltractament manifestat

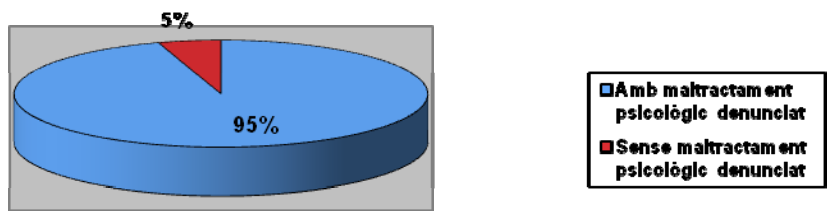
Cal destacar d'aquest gràfic la preponderància de la denúncia de maltractament de tipus psicològic, que arriba a aparèixer en gairebé un 96% de la mostra, tendència ja observada en l'anterior estudi. Majoritàriament apareix associat als altres dos tipus de maltractaments estudiats: físic (55%) o sexual (6%), o amb tots dos alhora (26%).

Maltractament manifestat: físic

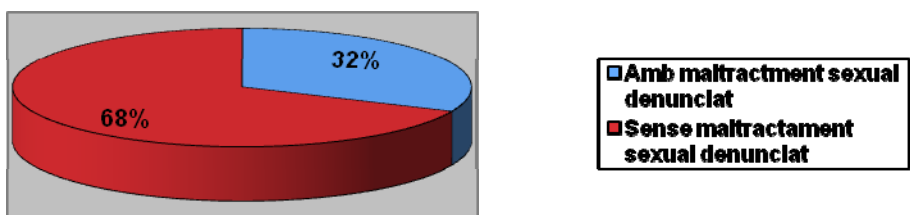
En relació amb l'anterior estudi, es detecta un increment considerable de l'aparició del maltractament físic en les denúncies de la mostra estudiada actualment. Passem d'un 74,2% a un 82,9%. Aquest increment podria ser a causa que tant a nivell social com en l'àmbit judicial, es va donant més importància a l'aparició d'aquest tipus de maltractament, que resulta més evident, que no pas l'exclusivament psicològic.

Maltractament manifestat: psicològic

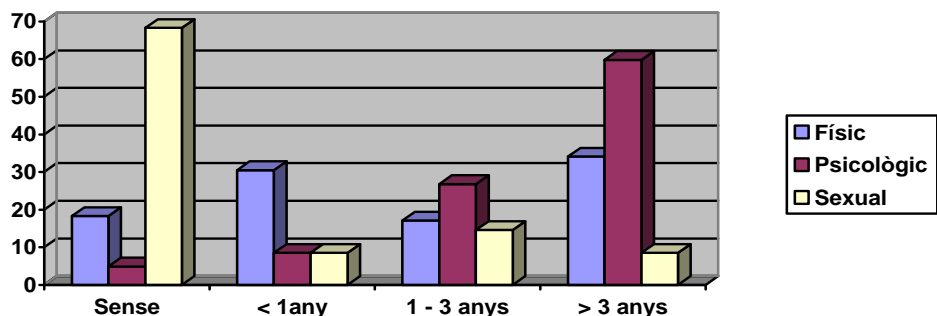
Es manté la preponderància del maltractament psicològic com a motiu de denúncia més freqüent. En aquest còmput hi ha els maltractaments exclusivament psicològics, així com la simptomatologia psicològica que acompanya els altres tipus de maltractaments estudiats (físic i sexual). Essent que la no existència de maltractament psicològic es deu possiblement a les agressions puntuals o a relacions de curt recorregut.

Maltractament manifestat: sexual

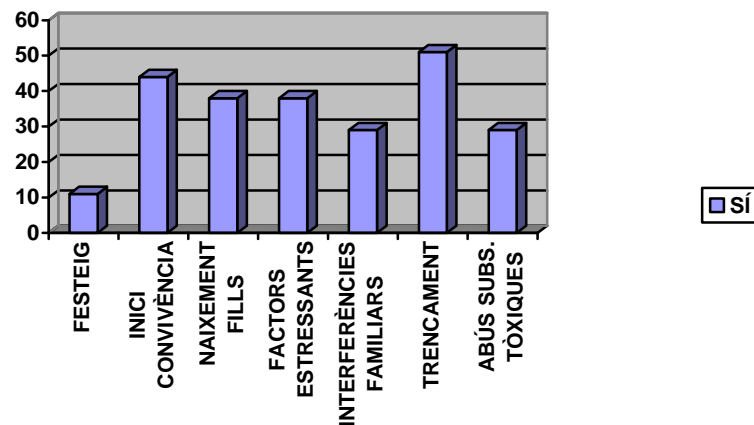
Seguint amb la tendència marcada en l'anterior estudi, l'agressió sexual és el tipus de maltractament que menys apareix en les denúncies, produint-se, fins i tot, una disminució d'uns 10 punts, de 41,9%, passem a 31,7%.

Durada del maltractament manifestat

El primer que s'observa de manera clara, i enllaçant amb l'anterior gràfic, podem dir que l'agressió sexual apareix poques vegades en el maltractament dins de la parella, però quan apareix se sol denunciar de seguida. Per contra, el maltractament psicològic se sol denunciar després d'anys de patir-lo. El maltractament físic no té una tendència clara, encara que sorprèn com el percentatge més alt de denúncies es produeix després d'un temps superior a 3 anys de patir-lo.

Moment de l'agressió

Aquesta variable ens indica els moments en què les víctimes manifesten haver patit algun tipus d'agressió, per això els resultats no són excloents, es poden haver produït agressions en diferents moments al llarg de la convivència.

D'aquest gràfic destaca com en el principi de la relació de parella (festeig, 11%, i inici convivència, 44%) s'acumula un 55% de les agressions, la qual cosa ens porta a pensar en uns estils de personalitat ben definits de víctima, acomodaticia, submissa, que accepta aquella mena de relació, i un agressor que té assumit el seu rol en aquest esquema.

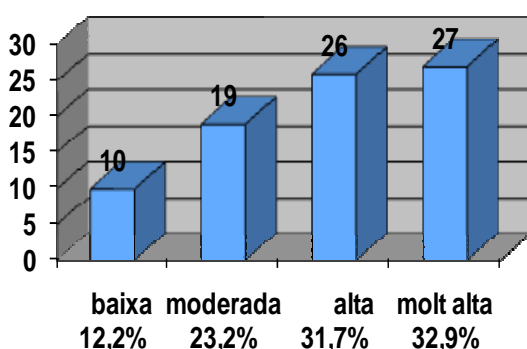
El punt més característic de l'agressor es comprova amb la dada referent a l'abús de substàncies tòxiques com a element detonant de l'agressió, que redueix l'estereotip de l'agressió deguda a un abús d'alcohol.

Cal destacar també com en un 51% dels casos, l'agressió es produeix en el moment del trencament de la relació sentimental, refermant el alt nivell d'estrès que sol acompanyar aquest esdeveniment vital.

D'aquest gràfic es desprèn la importància de focalitzar i adreçar mesures preventives en determinats moments de les relacions de parella on es veu que es concentren més les agressions.

Percepció de la intensitat del maltractament

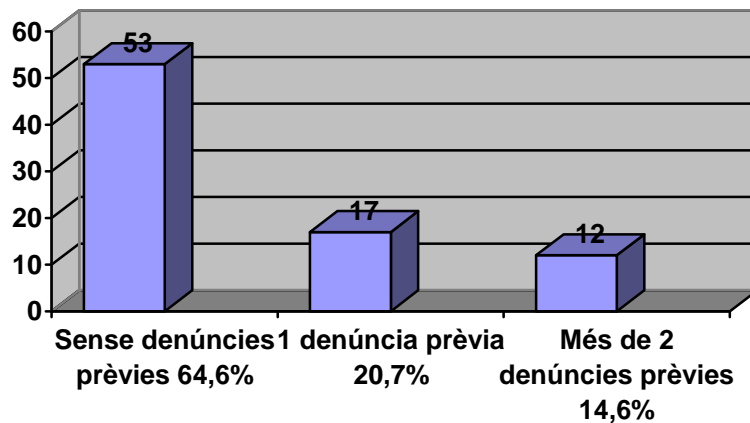
Aquesta variable reflecteix la percepció de la intensitat del maltractament que la testimoni ens transmet al llarg de l'entrevista, valorat a partir de la intensitat de l'afectació emocional que mostra a l'hora de descriure els fets. La subjectivitat d'aquesta variable s'ha intentat reduir amb l'acord entre els dos tècnics a partir d'indicadors com l'alteració emocional global, l'activació emocional puntual, l'emergència d'estratègies per minimitzar l'afectació emocional, l'alteració en altres àmbits de la vida de la persona,...

D'aquest gràfic val la pena comentar com 2 de cada 3 testimonis expressen una percepció alta o molt alta pel que fa a la intensitat del maltractament rebut. Tenint present la mostra amb la qual es treballa on predomina el maltractament psicològic, ens porta a pensar, per un costat com pot arribar a ser d'intens aquest tipus de maltractament i les seqüeles psíquiques que pot produir; i, d'altra banda, posa de relleu alguna de les característiques d'aquestes dones relacionades amb la seva capacitat de resistència i adaptació a les situacions adverses, fins que aquestes situacions no adquireixen una intensitat alta o molt alta.

Denúncies prèvies

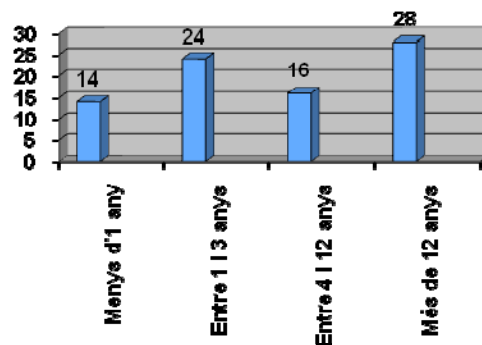
Aquesta variable és interessant en el sentit de comprovar fins a quin punt les dones es refermen en la denúncia o la retiren per tornar a denunciar més endavant, fent entrar la instància judicial en el cicle de la violència de gènere.

Aquests percentatges segueixen la mateixa distribució que en l'estudi anterior. En les 2/3 parts de la mostra (64,6%) és el primer cop que presenta una denúncia per maltractaments.

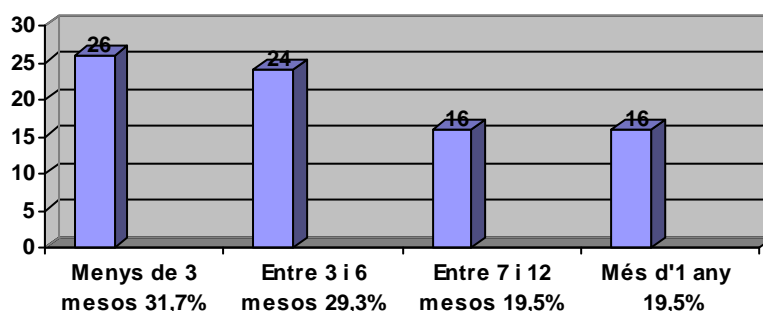
Temps transcorregut entre el maltractament i la interposició de la denúncia

Una de les característiques de la violència de gènere és que sol ser una violència de llarg recorregut. Són rares les vegades que la denúncia es fa en el moment incipient de la seva aparició.

En aquesta variable continua apareixent una clara tendència a denunciar després d'un maltractament de llarga durada. Les denúncies de menys d'un any solen ser en les que es produeix un episodi puntual que se sol catalogar com d'alta intensitat per la pròpia víctima. Mentre que, en la mostra d'aquest estudi on la majoria de les denúncies porten associat el maltractament psicològic, sembla que es produeix el procés d'acomodació i les denúncies s'interposen amb més d'un any de recorregut del maltractament. És molt important remarcar les dones que no ho denuncien fins que passen els 12 anys.

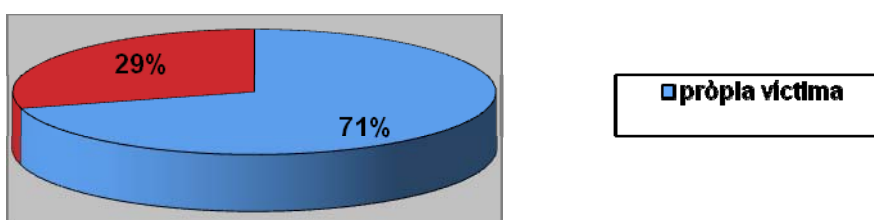
Temps transcorregut entre la denúncia i l'entrevista a l'EAT

El temps transcorregut entre la interposició de la denúncia i l'entrevista per part de l'EAT és molt variable perquè poden influir-hi diversos factors: temps en què el jutjat triga a oficialiar la intervenció d'aquest equip, càrregues de feina de l'EAT corresponent, disposició temporal de la denunciant, etc. Així trobem que un alt percentatge de la mostra (un 61%) és entrevistada abans dels 6 mesos des de la interposició de la denúncia. Aquests resultats van en la mateixa línia que en la investigació anterior, però s'ha incrementat de manera significativa el nombre de casos atesos abans de 3 mesos després de la denúncia.

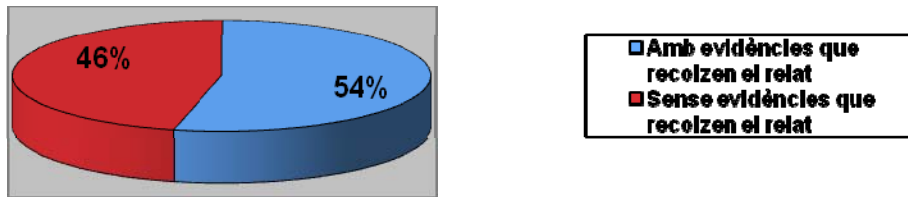
És probable que els judicis ràpids i la derivació més àgil dels jutjats de VIDO escurcin el temps del procés.

Interposició de denúncia

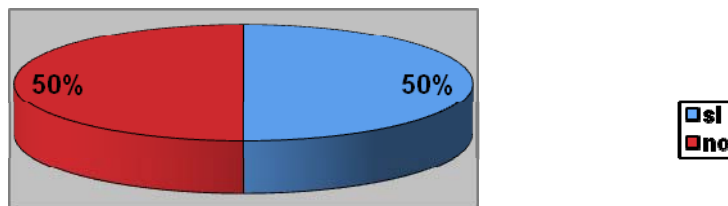
Una mica més de les dues terceres parts de les víctimes l'han denunciat elles mateixes, mentre que en la resta la denúncia es cursa a través de denúncies de familiars, coneguts o per la policia. A l'apartat de resultats, veurem més tard que aquesta variable manté una significativa correlació amb altres.

Evidències que donen suport al relat

En l'actual investigació s'ha introduït aquest ítem, atès que en acceptar en la mostra de l'estudi tots els casos independentment de si aportaven evidències (lesions, informes mèdics, testimonis), s'ha volgut apreciar la freqüència de casos amb evidències de suport al relat i valorar l'aparició de les variables en un o altre supòsit.

Pèrdua de control / poder / estatus de l'agressor com a detonant de l'agressió

Aquesta variable es detecta en el 50% dels casos, la qual cosa reforça la hipòtesi que la violència de gènere preveu motivacions relacionades amb el poder i el domini sobre l'altre i com si aquest moment és de clara identificació per part de l'agressor en la meitat dels casos actua com a detonant de l'agressió (ascens laboral d'ella, acomiadament d'ell, presa de decisions per part d'ella, proposta de separació, etc.).

Així, generalitzant, i sense pretensió de resultar exhaustius, de les dades anteriorment exposades es pot extreure que el perfil tipus de les dones incloses a la nostra mostra és el següent:

Les dones objecte del nostre estudi són majoritàriament nascudes al país, entre 30 i 40 anys d'edat, amb domicili a Barcelona i un nivell d'estudis corresponents a l'ensenyament obligatori.

Aquesta dona està ocupada com a mestressa de casa i/o treballant fora de la llar, mentre té cura de un o més fills, els quals en depenen econòmicament.

No ha tingut contactes previs amb els serveis socials, però sí que ha rebut o rep algun tipus de tractament psicològic i/o farmacològic que no té a veure, directament, amb la violència de gènere, ni per consum de substàncies tòxiques.

No té antecedents ni personals, ni familiars en relació amb la violència en general, ni domèstica en particular. Tampoc té antecedents judicials.

No presenta conductes impulsives, ni resistència al procés d'exploració. S'hi explica un maltractament de tipus físic i psicològic, amb una percepció de la intensitat emocional molt alta, amb un recorregut superior als tres anys, que es duu a terme des de l'inici de la convivència i en el moment del trencament, encara que no hi hagi hagut denúncies prèvies.

És la mateixa víctima qui presenta la denúncia, i és atesa en un període inferior a tres mesos per l'EAT penal corresponent.

5.5. Recollida de la informació

Des de les ciències socials en general s'està vivint en les últimes dècades un gran procés de transformació en relació amb les diferents metodologies d'investigació. Això ha suposat en algunes àrees d'estudi un apropament als corrents més humanistes tant des del punt de vista epistemològic com metodològic i teòric. Aquesta perspectiva dels processos d'investigació en ciències socials comporta necessàriament una concepció de l'ésser humà amb tota la seva subjectivitat.

En el nostre projecte de recerca, acceptem així la necessitat de tenir en compte l'individu i el seu relat amb tota la seva subjectivitat, sense perdre de vista la necessitat i la demanda des de l'àmbit de la psicologia forense, d'acostar-se al màxim nivell d'objectivitat o de capacitat de decisió per satisfer les demandes que arriben al professional de la psicologia en l'àmbit judicial i, en concret, de la credibilitat i la violència de gènere.

La recollida de dades en el nostre projecte, com en la nostra feina diària, es fa mitjançant l'entrevista. Però es tracta d'una entrevista en què, a l'estil d'allò que en ciències socials anomenaríem *mètode biogràfic*, demanem al subjecte que ens expliqui un fragment molt concret de la seva vida. Amb aquesta metodologia de treball, s'incideix en la importància del subjecte com a individu únic i sobre el cas per cas, buscant de cop aspectes que coincideixen o diferencien els relats per tal de buscar allò que ens ha de permetre discriminar de manera més efectiva entre el que ha estat viscut realment o el que pot ser fruit de la fantasia o la voluntat de transformar la realitat.

S'acorda en definitiva com a metodologia d'intervenció comuna per recollir les dades de cada subjecte:

- *Una primera entrevista* de recollida de dades anamnèstiques i sociodemogràfiques amb les quals després treballarem. Respecte a l'avaluació de les 5 hipòtesis del GAT-VIG:

- Competència de la dona per declarar
- Garantia d'un record original i viscut
- Contrast amb altres declaracions
- Credibilitat narrativa, aplicant els criteris VIG
- Compatibilitat de la dinàmica relacional i avaluació de trastorns o símptomes clínics

El punt 1r i 2n i la primera part del 5è –compatibilitat de la dinàmica familiar– s'aborda a la primera entrevista, conjuntament amb les dades anamnèstiques. L'apartat 4t –aplicació dels criteris VIG– i la segona part de l'apartat 5è –avaluació de trastorns o símptomes clínics– s'explora a la segona entrevista. Finalment, l'apartat 3r es fa al final de tot el procés.

Els aspectes a avaluar en cada apartat són els següents:

- Disminució psíquica, trastorns psicòtics i estats d'afectació emocional greu que comprometen la competència per declarar.
- Assistència prèvia de la dona a tractament psicològic, amb especial incidència a teràpies de grup, convivència en cases d'acollida, i la seva durada. Existència d'un llenguatge excessivament tècnic o terapèutic i tot tipus de coneixements adquirits que contaminin el record. Coneixement de persones properes amb experiència de violència.

En una segona entrevista s'exploraran aspectes sobre la història de la relació de parella, els fets denunciats i afectació psicològica que en deriva o les possibles seqüeles. Al final d'aquesta entrevista, o en una tercera si s'escau, s'administraran una sèrie de proves psicomètriques:

- MCMI-III – Inventari clínic multiaxial de Millon
- SCL-90-R – Qüestionari de 90 símptomes de L.R. Derogatis
- Opcionalment es podran administrar les proves MMPI-2, TONI-2, WAIS III i MSCEIT.

La totalitat de la segona entrevista és gravada amb àudio, amb la signatura prèvia del consentiment informat per part de la usuària (vegeu l'annex 1). D'altra banda, s'acorda una instrucció comuna per part de tots els membres de l'equip investigador a l'hora de preguntar pel relat de violència de gènere, atès que resulta molt important el fet de garantir l'obtenció de relats oberts i no fer, per contra, preguntes que busquin les variables. També es considera molt important el fet de cenyir-se al relat de manera literal, prenent així gran rellevància les transcripcions que cada tècnic elaborarà per evitar el màxim els nivells d'inferència i atribucions subjectives.

Les dades obtingudes per aquest estudi seran tractades segons la Llei orgànica de protecció de dades.

5.6. Gravacions

En l'anterior estudi, i per tal de mantenir la literalitat en les transcripcions, a partir de les gravacions es va procedir a les transcripcions literals del seu contingut per tal de garantir al màxim la literalitat del relat dels subjectes entrevistats. Atès que les transcripcions comportaven una mitjana de 9 hores de treball per entrevista amb un percentatge de 20 pàgines per relat i l'entrenament en l'audició d'entrevistes i registres que va suposar l'estudi anterior, en el present es va decidir gravar únicament les entrevistes, la seva audició i registre, deixant de banda el procés de transcripció, atès que els psicòlegs ja comptaven amb una elevada experiència en l'obtenció de criteris de l'entrevista gràcies a l'estudi anterior, així com un consens entre els diferents territoris quant a la metodologia a emprar, i per tant no es va considerar necessari continuar amb les transcripcions pel seu elevat cost de temps i esforç.

El procés de gravació d'entrevistes, però, és un requisit que es considera fonamental per tal d'eliminar i reduir al màxim les inferències o interpretacions subjectives sobre el relat per part dels tècnics, aspecte molt important tenint en compte el gran nombre d'entrevistadors mobilitzats per a aquest projecte.

5.7. Puntuació de l'instrument

Es puntuen els relats enregistrats en les audicions per part de dos tècnics diferents de qui ha dut a terme l'entrevista els quals puntuen els registres en la plantilla modificada arran de la revisió feta a partir de l'estudi anterior i de les incorporacions derivades d'aquell (vegeu l'annex 4). Aquesta mesura està dissenyada per evitar al màxim la contaminació per part de l'entrevistador i garantir així una major objectivitat en les puntuacions de l'instrument.

En relació amb la puntuació de l'instrument, s'han tingut en compte també les següents consideracions:

- S'acorda que es tindrà en compte també per a la puntuació de l'instrument el relat obtingut arran de les preguntes fetes, sempre que es consideri que no condicionen el relat de la persona entrevistada.
- Tot i que el relat hagi estat obtingut a partir de moltes preguntes i no estiguem davant d'un relat ininterromput sinó de diversos relats lliures, es consideraran igualment si les preguntes efectuades són facilitadores i no suggestives a l'hora de valorar el criteri 1 de l'instrument: *discontinuitat narrativa*.
- S'acorda també que en els casos en què aparegui el dubte de presència o absència d'un criteri, se'n registrarà sempre l'absència.
- En el mateix sentit, si en la puntuació efectuada amb el sistema d'interjutges, un dels dos membres hi registra absència, l'acord final serà absència del criteri.
- Per tal d'agilitar el ritme d'anàlisi de casos i introduir canvis i/o correccions en el procés de recerca es té en compte la conveniència de fer la valoració de l'instrument a mesura que es van llegint els relats.

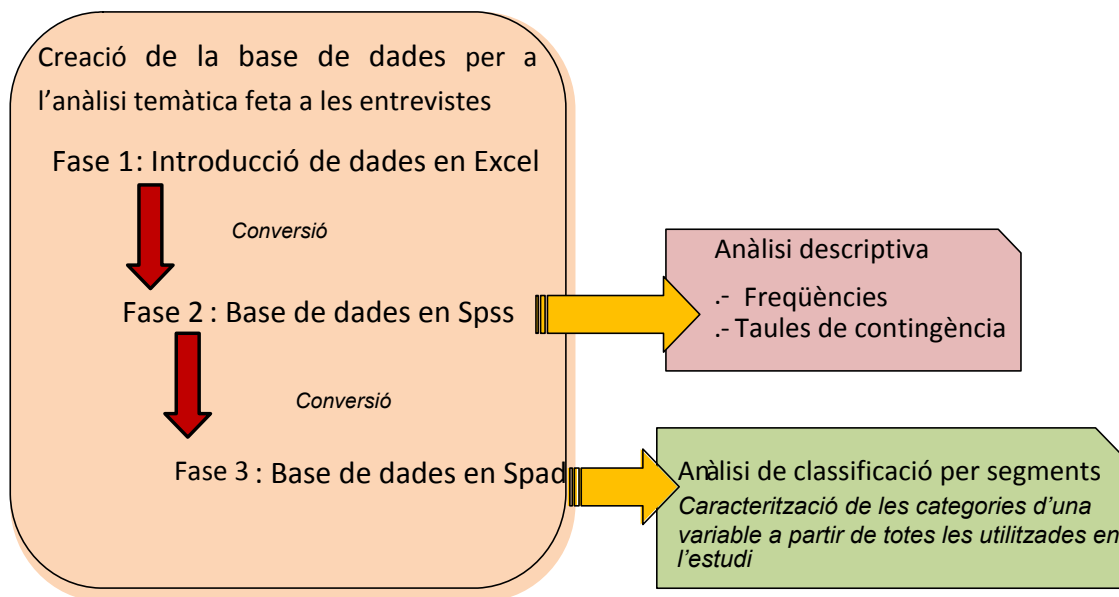
- Es recorda insistentment la necessitat de reduir al màxim les inferències efectuades per l'equip investigador i cenyir-se al relat escrit.

5.8. Introducció a la base de dades

Una vegada obtinguda la informació s'elabora una base de dades informatitzada a mida dels nostres objectius per tal introduir les dades dels diferents subjectes entrevistats i de les diferents valoracions de relats dutes a terme pels tècnics.

El motiu de la base de dades o la seva justificació ve determinada per la necessitat d'anàlisi quantitativa respecte a la presència o absència dels ítems temàtics explorats, així com, la facilitat de creació de puntuacions (puntuació total i parcials de cada bloc temàtic). Finalment, el fet de tenir una base informatitzada ens permet desenvolupar anàlisis més sofisticades com és la que s'ha utilitzat amb el programa Spad.

Procés d'anàlisi de la informació obtinguda

5.9. Planificació i recursos

Per tal d'aconseguir els objectius proposats en el nostre projecte es va dissenyar un procediment de treball dut a terme en diverses fases, d'acord amb una temporalització i una distribució de tasques concreta.

Cal dir que el pla de treball temporalitzat, des de la data d'inici del grup fins al lliurament de la memòria actual, ha estat modificat al llarg del temps ampliant determinats terminis ateses les dificultats en la selecció de la mostra esmentada anteriorment així com les càrregues de treball dels diferents equips al llarg del temps.

En relació amb els recursos disponibles per al projecte de recerca, han estat els següents:

- L'equip humà format per la totalitat dels psicòlegs dels equips d'assessorament tècnic penal dels quatre territoris, Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona.
- La col·laboració de l'especialista del *CEJFE - Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*, *Antoni Ruiz*, principal referència per a totes les qüestions de disseny de la base de dades i anàlisi estadística.
- La disponibilitat d'un espai físic i temporal per dur a terme les reunions presencials periòdiques. A la segona fase de la revisió cal esmentar que s'han dut a terme reunions als diferents territoris per tal de facilitar l'assistència de tots els membres de la comunitat així com s'ha comptat amb temps no planificat prèviament atesa l'acumulació de gravacions per ser escoltades i registrades al GAT-VIG-R.
- La disponibilitat de la plataforma virtual *e-Catalunya*, amb les possibilitats d'arxiu de documents, eina de comunicació entre els tècnics, etc.
- L'eina *Google Docs*, amb la qual s'han pogut treballar documents en línia, de forma col·laborativa, sobretot durant l'elaboració de la primera memòria o la categorització inicial de les variables de l'instrument. A la segona revisió de l'instrument no s'ha utilitzat, atès que el pes del document (gràfics i taules) no ha fet operativa l'ús d'aquesta eina, fet pel qual s'ha hagut de coordinar tot a través de correu electrònic corporatiu dels diferents professionals.
- Material tècnic facilitat pel nostre Departament i el Centre d'Estudis Jurídics, com ara els ordinadors, l'accés al web. Durant la primera fase de la revisió es va poder disposar de gravadores de veu digitals per tal d'enregistrar les entrevistes; algunes d'aquestes gravadores es van haver de retornar durant la segona fase havent de registrar entrevistes en els mòbils particulars dels professionals.
- Durant el primer estudi es va fer ús del programari traductor d'àudio *Dragon Naturally Speaking*. *Medical Transcription*, *Voice Recognition Software* and *Legal Transcription* perquè s'havien de transcriure les entrevistes.

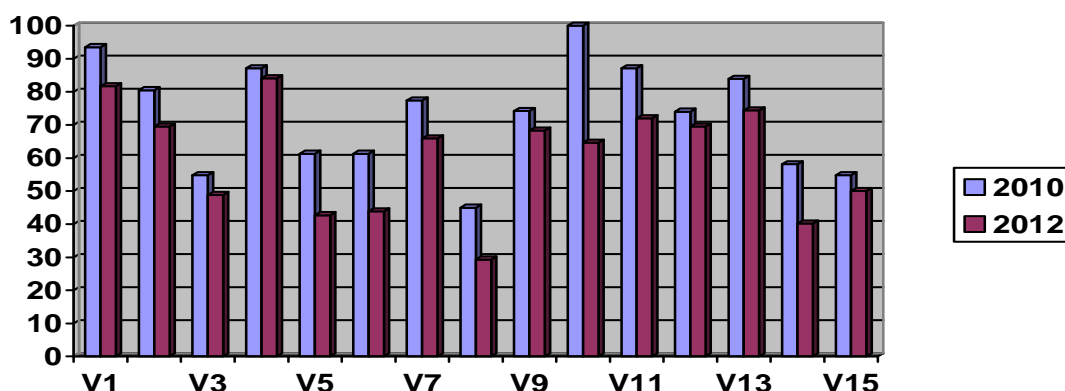
6. Resultats

A continuació es presenten els resultats obtinguts en tres apartats diferents:

- En un primer apartat es fa una valoració global de com han respost els diferents criteris de l'instrument als relats de la nostra mostra (n=82), apartat 6.1.
- En un segon apartat es presenten com s'han mostrat a la mostra actual cadascun dels criteris, apartat 6.2.
- En un tercer apartat es presenten els resultats més rellevants dels creuaments d'aquelles variables i criteris de l'instrument que s'ha trobat que tenen relació entre sí, apartat 6.3.

- Finalment, es presenten els resultats en forma d'agrupació de protocols ja que per tal d'obtenir determinats *perfils narratius* hem utilitzat un altre tipus d'anàlisi, que té en compte totes les variables recollides en l'estudi i va a la recerca de conjunts de variables que configuren grups segons una variable de categoria, apartat 6.4.

6.1. Valoració global de l'efectivitat de l'instrument GAT-VIG-R (percentatge)

Criteri	Denominació
V1	Discontinuitat narrativa (81,7%)
V2	Reproducció de converses (69,5%)
V3	Detalls inusuals (48,8%)
V4	Por a represàlies (84,1%)
V5	Autoimposició i intimitat del secret (42,7%)
V6	Indefensió (43,9%)
V7	Ambivalència i ambigüitat envers l'home (65,9%)
V8	Dualitat conducta domèstica / social home (29,3%)
V9	Violència indirecta suscitant por i terror (68,3%)
V10	Evolució de la violència i de la progressió en l'asimetria de poder (64,6%)
V11	Control ampli masculí cognitiu-conductual (72,0%)
V12	Descripció contextualitzada de microviolències (69,5%)
V13	Estratègies de supervivència de la dona (74,4%)
V14	Relat inhibit amb vergonya (40,2%)
V15	Correccions espontànies (50,0%)

Quan a la mostra s'inclou relats no creïbles, lògicament i com és normal, els criteris GAT-VIG-R tenen una variació en el sentit que tots els criteris baixen quant a freqüència d'aparició. Aquesta baixada pel que fa a les freqüències d'aparició és similar en gairebé

totes les variables excepte en 5 on la baixada és més pronunciada (V5 autoimposició del secret, V6 indefensió, V14 relat inhibit amb vergonya, en els quals la baixada és d'un 20% aproximadament i V8 dualitat de la conducta domèstica / aparença social de l'home i V11 control ampli masculí, amb una baixada d'un 15% aproximadament).

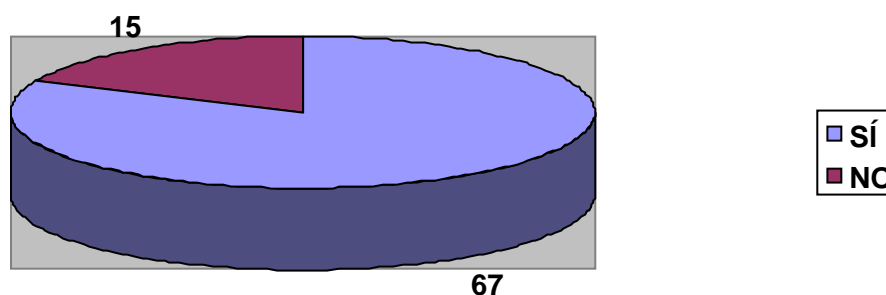
Entenem que aquestes són les variables més sensibles a la incorporació dels relats no creïbles en l'actual mostra i, per tant, podríem dir que són les variables més discriminatives entre ambdós tipus de relat. Concretament la V8 trobem que és una variable de baixa freqüència d'aparició en els relats però quan apareix estaríem davant d'una variable d'alt poder discriminatori, atès que correlaciona de forma significativa amb altres indicadors de credibilitat (com s'exposarà més endavant).

I per acabar, també apareix una significativa diferència en la V10 asimetria de poder, però aquesta no es pot interpretar en el mateix sentit que les anteriors variacions, atès que aquest és un criteri que es va revisar i ha tingut una modificació significativa en la seva definició.

6.2. Resultat de les freqüències d'aparició dels criteris de l'instrument

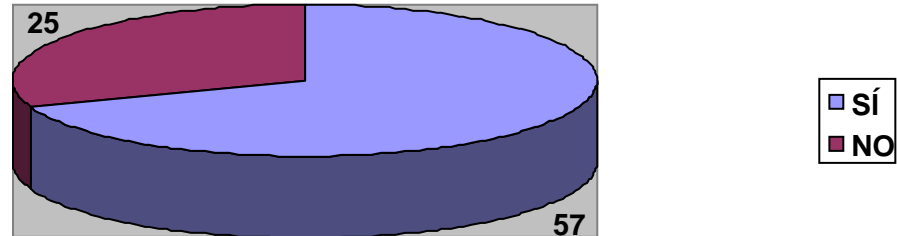
A continuació es presenta de manera més detallada, criteri a criteri i en forma de gràfic, la freqüència d'aparició que presenta cadascun d'aquests a la mostra actual, on hi ha barrejats relats creïbles i no creïbles. El comentari corresponent a cada gràfic presenta el resultat en percentatges.

V.1 Discontinuitat narrativa

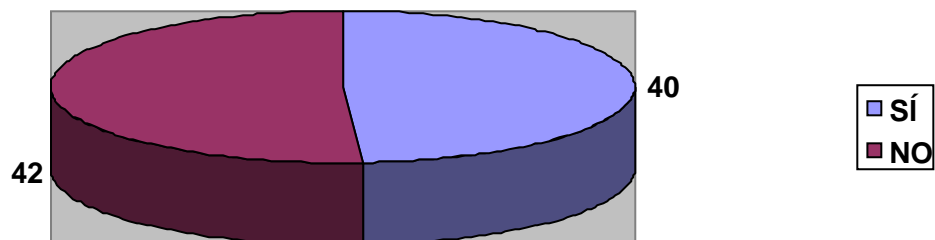
Com es pot observar trobem un 81,7% de presència, el qual ens indica la seva elevada freqüència, amb una mínima disminució respecte els resultats de l'anterior estudi.

V.2 Reproducció de converses

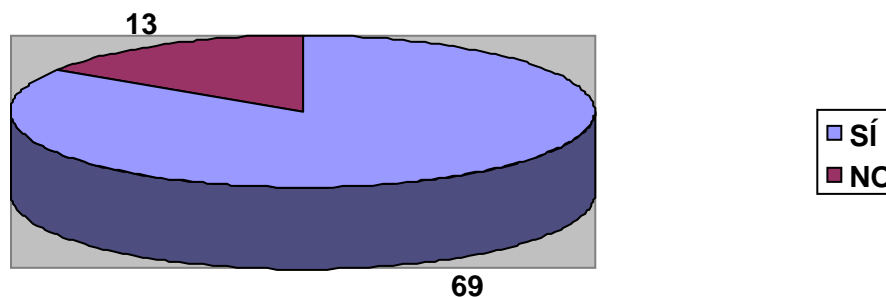
El 69,5% de presència manté la mateixa tendència però amb una freqüència menor (81%) que a l'estudi anterior, tot i que manté la mateixa proporció.

V.3 Detalls inusuals (estranyys)

La presència d'aquesta variable, amb un 48,8%, davant de l'absència amb un 51,2% contrasta amb els resultats del primer estudi, on la presència de la variable era d'un 55%, fet que continua la mateixa tendència observada en les variables anteriors.

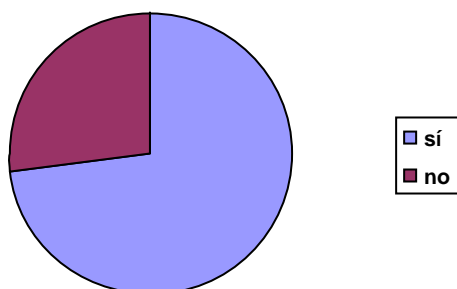
V.4 Por a represàlies

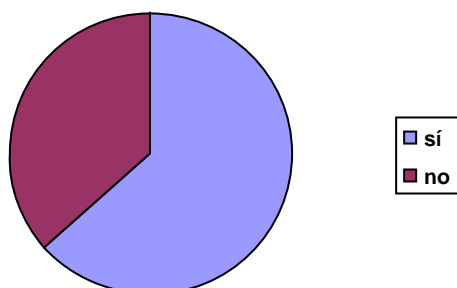
El 73,2% de presència ens indica la mateixa intensitat i significació de la variable, tot i que manté la tendència a la baixa.

Quan separem les subvariables *Amenaces explícites de l'home* i les previsions efectuades per la dona quant a *Por a represàlies*, observem, respecte de la primera un 73,2% d'amenaces explícites dels homes, que coincideix amb l'estudi anterior. En relació amb la segona subvariable, trobem la presència del 63,4% de les previsions efectuades per les dones, que respecte de l'estudi inicial, disminueix lleugerament, com es pot deduir dels gràfics següents:

V. 4.1. Amenaces explícites de l'home

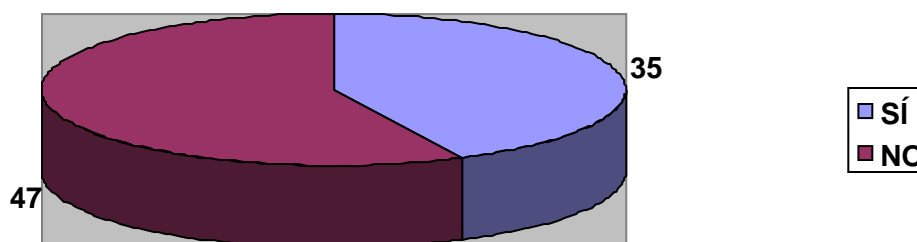

V.4.2. Previsions efectuades per la dona

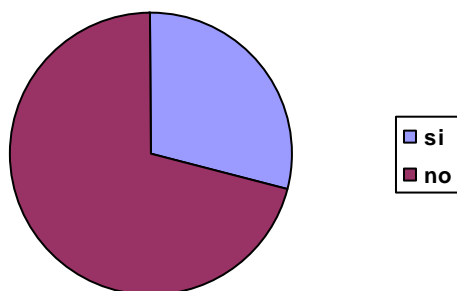
Els dos subcriteris es troben presents en una proporció similar en la mostra analitzada, i contribueixen amb la mateixa influència en la puntuació total del criteri.

V.5 Autoimposició del secret

Amb un 42,7% de presència, observem una disminució respecte del primer estudi, amb una presència del 61%.

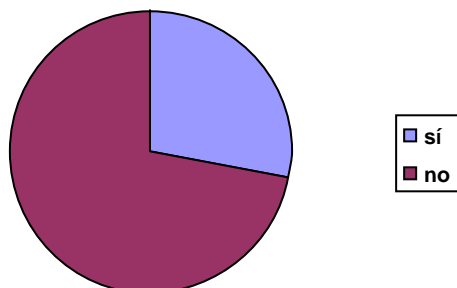
V.5.1. Autoimposició i intimitat del secret: no verbalització dels maltractaments

A la subvariable 'Autoimposició i intimitat del secret: no verbalització dels maltractaments' observem un 29,3% de la seva presència i el 70,7% no es presenta. Aquestes dades coincideixen amb els resultats de l'estudi previ.

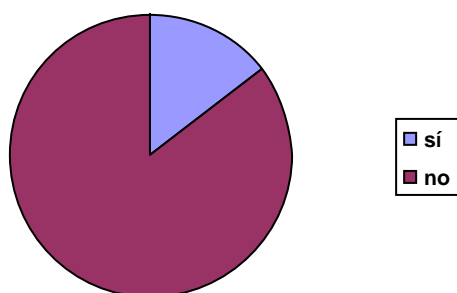
V.5.2. Autoimposició i intimitat del secret: ocultar els maltractaments

A la subvariable 'Autoimposició i intimitat del secret: ocultar els maltractaments' observem un 28,0% de la seva presència i el 72% no es presenta. Aquestes dades també coincideixen amb els resultats de l'estudi previ.

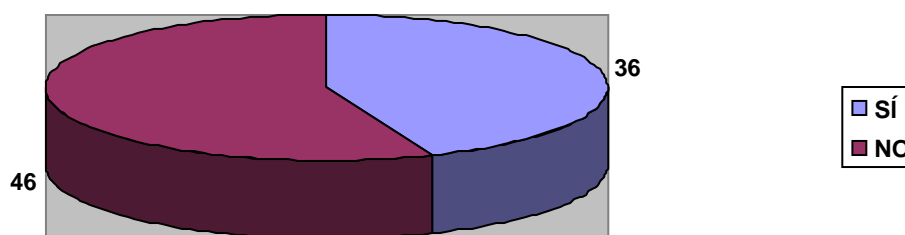

V.5.3. Autoimposició i intimitat del secret: obligació a la víctima de mantenir les formes

A la subvariable 'Autoimposició i intimitat del secret: obligació de mantenir les formes' observem un 14,6% de la seva presència i el 85,4% no es presenta. Aquestes dades mantenen la tendència a la baixa de les dades generals de l'actual mostra respecte dels resultats de l'estudi previ.

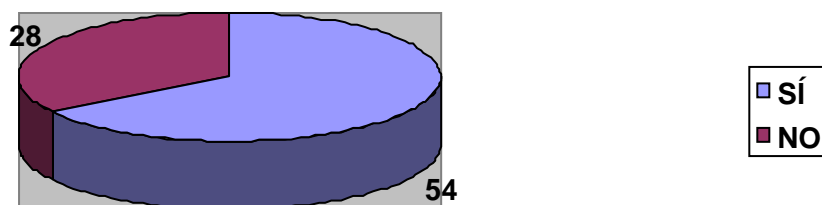

V. 6 Indefensió

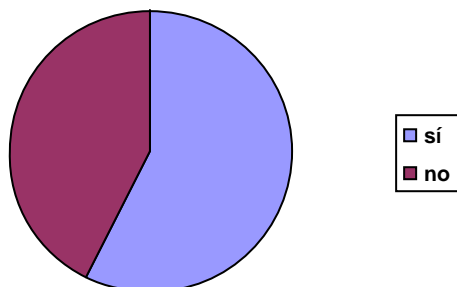
La presència d'aquesta variable, amb un 43,9% presenta una reducció significativa respecte de l'estudi inicial (61%).

V. 7 Ambivalència i ambigüitat envers l'home

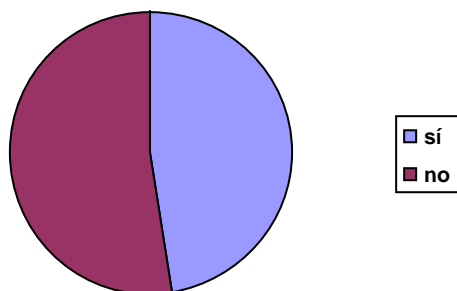
La presència d'aquesta variable, amb un 65.9% continua amb la tendència a la baixa respecte del primer estudi tot i que manté la mateixa proporció.

V.7.1. Ambivalència i ambigüitat envers l'home: pensaments i emocions contràries positives i negatives referides a l'agressor

Aquesta subvariable 'ambivalència i ambigüitat envers l'home: pensaments i emocions contràries positives i negatives referides a l'agressor' presenta un 57,3% de presència amb un mínim decrement respecte del primer estudi (71%).

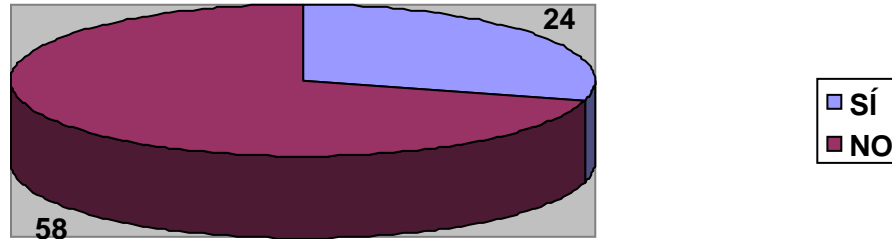
V.7.2. Ambivalència i ambigüitat envers l'home: conductes de signe contrari

Aquesta subvariable 'ambivalència i ambigüitat envers l'home: conductes de signe contrari' presenta un 47,6% amb la repetició del mateix patró de l'anterior subvariable i del conjunt de l'actual estudi.

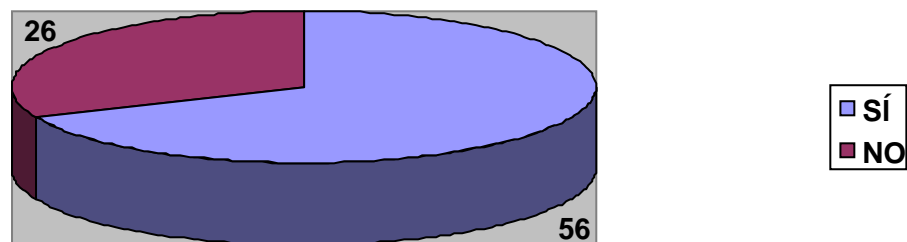
Podem dir que aquesta variable general, és més present en el maltractament físic atès que, probablement, és menys acceptat que el psicològic i en conseqüència discrimina segons els tipus de maltractament, i no tant la seva credibilitat.

V. 8 Dualitat de la conducta social de l'home. Aparença social de l'home

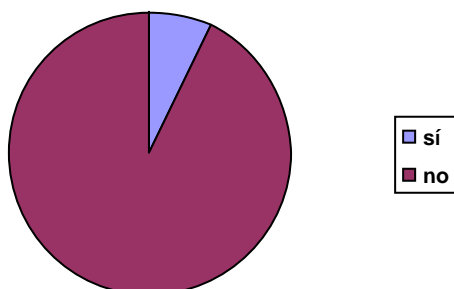
La presència d'aquesta variable, amb un 29,3% pateix una reducció significativa respecte del primer estudi (45%).

V. 9 Violència indirecta, suscitant por i terror

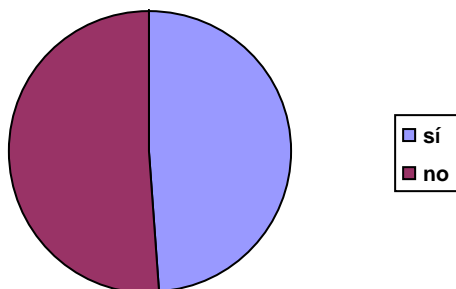
La presència d'aquesta variable, amb un 68,3% manté la significació del primer estudi (74%) i repeteix la tendència a la baixa.

V.9.1. Violència indirecta, suscitant por i terror: contra mascotes

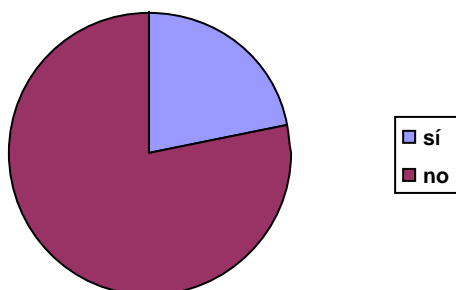
L'absència del 92,7% es manté amb els mateixos nombres del primer estudi, amb una puntuació del 93%.

V.9.2. Violència indirecta, suscitant por i terror: contra objectes de la llar

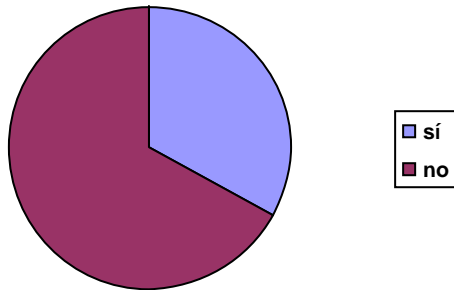
La presència de 48,8% també manté la mateixa tendència a la baixa respecte del primer estudi, amb 55%.

V.9.3. Violència indirecta, suscitant por i terror: contra amics / coneguts / família extensa

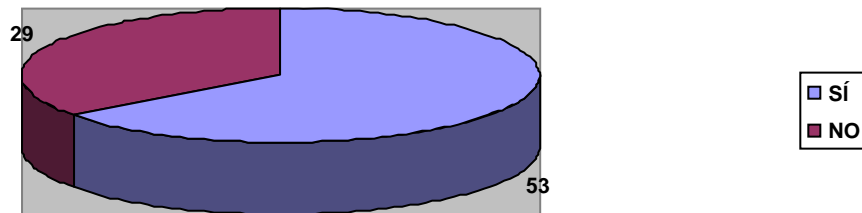
Amb una presència de només el 22% mostra una disminució notable respecte el primer estudi, on la variable obtenia un 42%.

V.9.4. Violència indirecta, suscitant por i terror: violència verbal contra amics / coneguts / família extensa

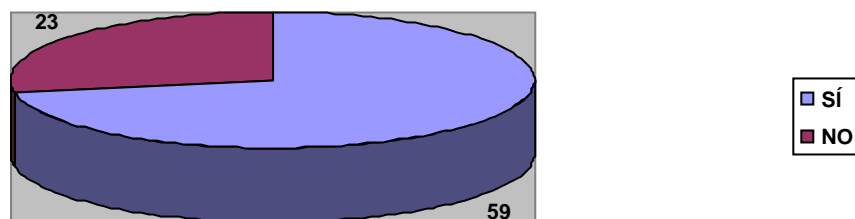
La presència d'un 32,9% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi (45%).

V. 10 Evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder

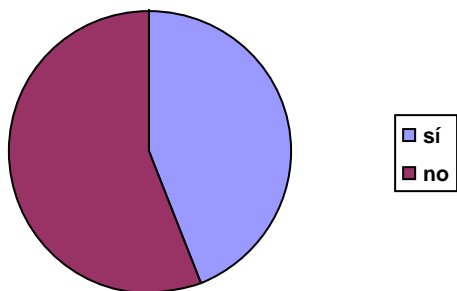
En un 64,6% dels casos de la nostra mostra apareix en el relat l'evolució de la violència i progressió de l'asimetria de poder. Aquesta variable no és comparable respecte de l'estudi del 2010 atès que va ser redefinida totalment.

V. 11 Control ampli masculí

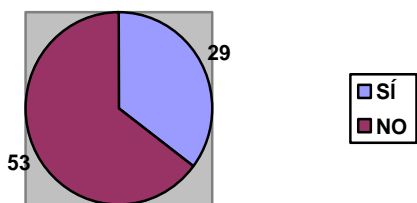
La presència d'aquesta variable, amb un 72,0% manté la tendència a la baixa a la mostra actual. En el primer estudi la seva presència era d'un 87,0%.

V. 11.1. Control ampli masculí: control econòmic

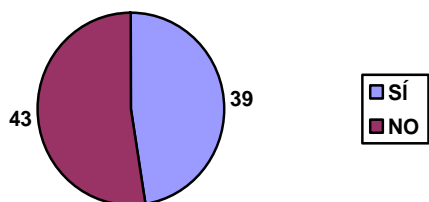
Amb una presència del 43,9%, hi observem un augment destacat respecte de l'estudi anterior.

V. 11.2. Control ampli masculí: control familiar

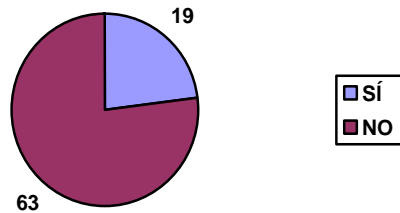
Amb una presència del 35,4%, hi observem un augment destacat respecte de l'estudi anterior.

V. 11.3. Control ampli masculí: control de les amistats

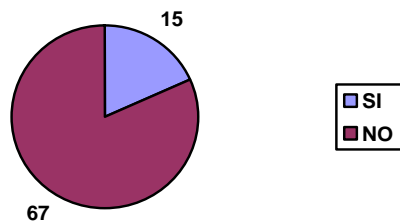
Amb una presència del 47,6%, hi observem un augment destacat respecte de l'estudi anterior.

V. 11.4. Control ampli masculí: control laboral

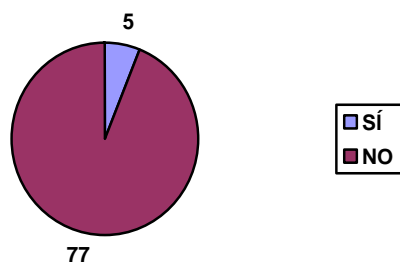
Amb una presència del 23,2%, hi observem un augment destacat respecte de l'estudi anterior.

V. 11.5. Control ampli masculí: control del vestuari

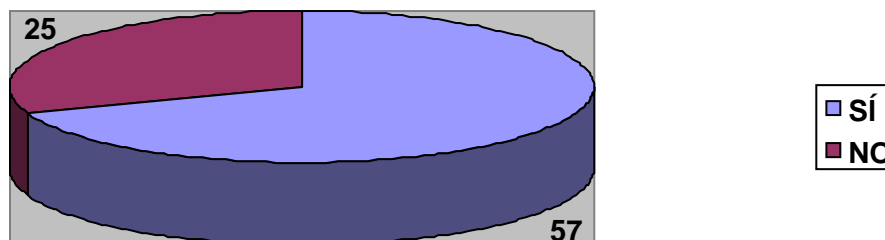
Amb una presència del 18,3%, hi observem un augment destacat respecte de l'estudi anterior.

V. 11.6. Control ampli masculí: control de la documentació personal

Amb una presència del 6,1%, hi observem un augment moderat respecte de l'estudi anterior.

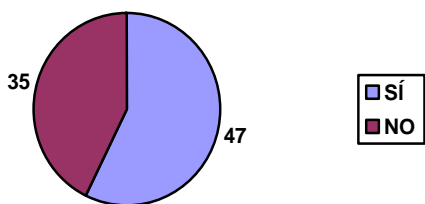
V. 12 Descripció de microviolències

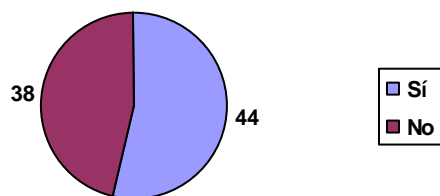
La presència d'aquesta variable, amb un 69,5% és molt similar als resultats de l'estudi anterior (74%), per tant es confirma la mateixa tendència a la baixa.

V. 12.1. Descripció de microviolències. Abús de la capacitat de tenir cura incondicional

La presència d'un 57,3% davant el 42,7% d'absència, manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

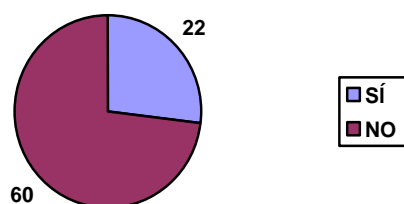

V. 12.2. Descripció de microviolències Delegació de treball de tenir-ne cura

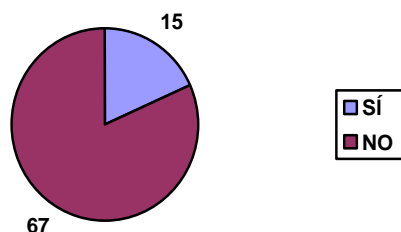
La presència d'un 53,7% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V. 12.3. Descripció de microviolències. Demandes abusives

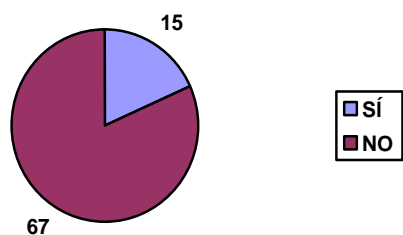
La presència d'un 26,8% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V. 12.4. Descripció de microviolències: Silenci i falta d'intimitat

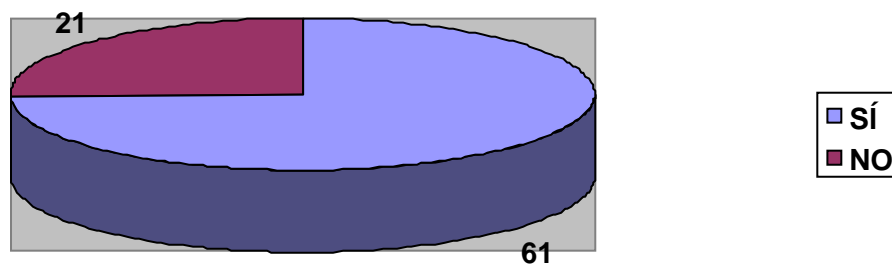
Novament, la presència d'un 18,3% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V. 12.5. Descripció de microviolències. Aïllament

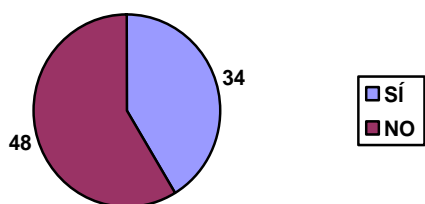
La presència d'un 18,3% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V. 13 Estratègies de supervivència

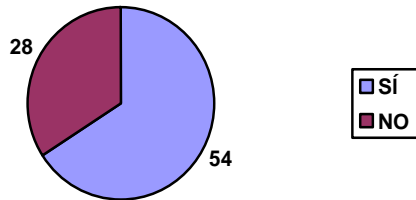
La presència d'aquesta variable, amb un 74,4% a diferència de l'anterior estudi (83,9%) ens permet inferir que els relats no creïbles han provocat la disminució de presència d'aquesta variable.

V13.1 Estratègies de supervivència de la dona: distorsions cognitives i dissociació

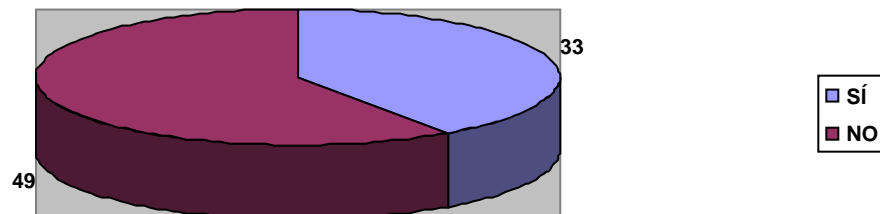
La presència d'un 41,5% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V13.2 Estratègies de supervivència de la dona: conductes que ho disminueixen

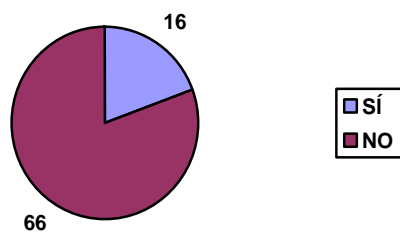
La presència d'un 65,9% manté la seva tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V.14 Relat inhibit-vergonya

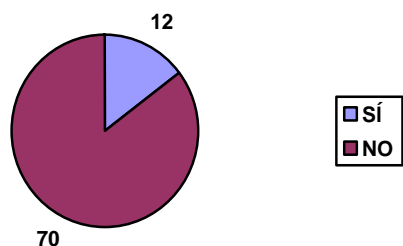
La presència d'aquesta variable, amb un 40,2% respecte de l'estudi inicial (58,1%) té una baixada significativa.

V.14.1 Relat inhibit-vergonya: dificultat per començar a verbalitzar els fets

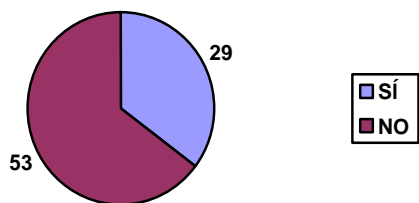
La presència d'un 19,5% manté, lleugerament, una tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V.14.2 Relat inhibit-vergonya: des de l'inici del relat

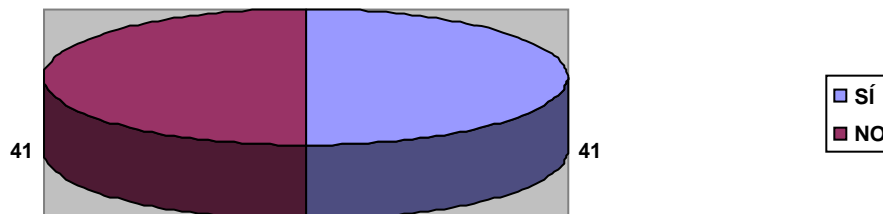
La presència d'un 14,2%, mostra també la tendència a la baixa respecte del primer estudi.

V.14.3 Relat inhibit-vergonya: en moments puntuals

En aquesta subvariable disminueix molt la presència, respecte de l'estudi anterior.

V.15 Correccions espontànies

La presència d'aquesta variable, amb un 50%, és molt similar als resultats de l'estudi anterior (54,8%).

6.3. Relacions entre les variables de l'instrument

Un cop feta una revisió dels resultats de les freqüències d'aparició dels criteris de l'instrument, vam decidir fer els mateixos creuaments de variables sociodemogràfiques i dels criteris GAT-VIG-R que es van fer en l'anterior revisió, per tal de veure si amb l'ampliació de la mostra els resultats anaven en la mateixa direcció, i es van afegir altres creuaments que a la mostra actual es van considerar adients. A continuació presentarem únicament les relacions significatives que es van obtenir i es poden consultar a l'annex 5 la significació estadística de les variables que hem relacionat.

Por a represàlies / estratègies de supervivència / autoimposició del secret

Tal com es va posar de manifest en l'anterior estudi, es produeix un encavalcament entre els següents criteris: estratègies de supervivència, autoimposició i intimitat del secret i por a represàlies. Per contra, el criteri d'indefensió no correlaciona de forma significativa amb aquestes variables, cosa que si es produïa en l'estudi anterior.

La por a represàlies fa referència fonamentalment a vivències de temor; les altres dues, estratègies de supervivència i autoimposició i intimitat del secret, són criteris que registren el reconeixement de conductes d'autoprotecció de la dona que estarien lligades i/o directament influenciades per la vivència de temor que implica la primera variable esmentada. Així doncs, es podria dir que la vivència de temor porta a la dona a fer diferents canvis adaptatius o estratègies en l'esfera emocional, cognitiva i/o de conducta, que intenten assegurar la seva supervivència. En el mateix sentit, la vivència de temor faria que s'autoimposés el secret i no parlés a altres persones de la situació de violència a la qual es troba sotmesa.

Així doncs, la correlació entre aquests criteris ens podria indicar que les dones que aglutinen més vivències de temor, serien les que mostrarien una tendència més marcada a manifestar conductes d'evitació (estratègies), i mantindrien més en secret la realitat violenta que estarien vivint. Vegeu l'annex 5.

Por a represàlies / violència indirecta contra objectes de la llar / control masculí de les amistats

La por a les represàlies apareix lligada a les següents conductes de l'home: violència indirecta contra objectes de la llar i el control masculí de les amistats. Es podria fer la hipòtesi que la utilització per part de l'home de conductes violentes i de control són estratègies eficaces per produir en la dona una reacció emocional de temor. La violència indirecta contra els objectes de la llar es pot considerar com una conducta precursora (o d'avís) que és prèvia a la violència directa sobre la pròpia dona. D'altra banda, el control i restricció dels contactes socials pot esdevenir una manera d'aïllar la dona del seu entorn relacional i privar-la de la possibilitat de rebre ajut o protecció davant els comportaments

agressius de la seva parella. Aquesta percepció d'aïllament i solitud per part de la dona podria generar un augment de la seva vulnerabilitat i generar una major reacció de temor. Vegeu l'annex 5.

Estratègies de supervivència / violència indirecta contra objectes de la llar / microviolència / control masculí / ambivalència

Les estratègies de supervivència apareixen associades a les següents conductes de l'home: violència indirecta contra objectes de la llar, microviolències i control masculí ampli sobre el comportament de la dona. Com s'ha indicat anteriorment, la por a les represàlies genera estratègies adaptatives per part de la dona, les quals són activades davant de determinades conductes masculines que es basen en la utilització de la violència i el control progressiu del comportament de l'altre membre de la parella que incideixen en la vida quotidiana de la dona. Vegeu l'annex 5.

L'adopció d'estratègies de supervivència s'associa a una major ambivalència i ambigüitat per part de la dona respecte a l'home que la maltracta. Els sentiments o conductes contradictòries envers l'home es poden interpretar com una estratègia més de la dona per adaptar-se a la situació hostil i justificar la permanència en aquesta relació davant l'exterior i també davant ella mateixa, reduint la dissonància cognitiva que li genera. Vegeu l'annex 5.

Control masculí / indefensió

Finalment, la variable d'indefensió apareix significativament associada al control masculí ampli sobre el comportament de la dona. Així, el control indiferenciat sobre tots els àmbits de decisió de la dona i la progressiva paràlisi i aïllament de la dona, genera en aquesta la creença de veure's incapaç de manegar o resoldre la situació de violència. Vegeu l'annex 5.

Relat inhibít / discontinuïtat narrativa, maltractament físic, ambivalència vers l'home i indefensió

D'aquest grup de variables es desprèn que quan el maltractament és més directe i no està emmascarat socialment, és a dir, el comportament de l'agressor és més evident, amb un maltractament més físic, la dona tendeix a no presentar dubtes ni ambivalència en les seves emocions cap a la parella, en tant que no apareixen sentiments de culpa sobre la seva responsabilitat en el manteniment del maltractament. Entenem que quan la dona no es percep responsable d'aquests fets, tendeix a efectuar un relat poc inhibít, explicant els fets tal com succeïren sense mostrar-se vergonyosa. Conseqüentment, el seu relat es mostra més discontinu i flueix a cops de memòria, atès que la dona no ha de filtrar la informació que facilita per no sentir-se responsable del maltractament i només ha de relatar els fets viscuts. Veure l'annex 5.

Microviolències / indefensió, ambivalència vers l'home, fills que en depenen econòmicament, menors que conviuen al domicili i mestressa de casa

Quan la dona informa de més microviolències, és a dir, d'aquelles accions de dominació subtil per part de l'home, sovint acceptades i assumides com a normals pels dos i que formen part de la vida quotidiana, ens trobem que aquestes dones informen també de tenir un menor sentiment d'indefensió i més sentiments d'ambivalència i ambigüitat envers l'home. El caràcter subtil amb què s'exerceix la microviolència i l'acceptació i assumptió del rol que els imposa l'home, fa que aquestes dones no se sentin aclaparades pels sentiments d'inseguretat i d'impotència que implica la indefensió.

Aquesta mateixa acceptació del rol d'obeir perquè "és el que li toca" que es trobaria implícit en les microviolències, facilitaria també que es mostri més ambivalent i ambigua envers l'home, atès que és capaç de disculpar-lo després d'haver rebut una agressió o sentir la necessitat de separar-se'n i alhora pensar que canviarà.

La presència de microviolències també es relaciona amb el fet de tenir més fills que viuen al domicili i depenen econòmicament de la família, perquè molt probablement el rol de cuidadora que se li imposa a la dona apareix amb més freqüència en aquelles llars on hi ha fills dependents econòmicament o que viuen a la llar.

Per acabar, i com és lògic, trobem microviolències en aquells relats de dones que són mestresses de casa i que no treballen fora. I també es constata que les dones que treballen a casa tenen menys control del vestuari per part dels homes, en tant que el fet de no sortir i relacionar-se en un entorn extern laboral, no faria augmentar la gelosia i la necessitat de control, per tant, la necessitat de control quant a la imatge física projectada per la dona. Vegeu l'annex 5.

Dualitat / indefensió / estratègies / microviolències / asimetria

En aquells relats en què no apareix la dualitat, és a dir, que l'home no es comporta diferent entre el comportament en públic i en privat, trobem una correlació significativa a nivell estadístic amb la presència d'estratègies de supervivència, de microviolències i asimetria en la relació, alhora que amb una absència d'indefensió.

La hipòtesi que ens plantejem és que la variable dualitat està lligada a la cultura, l'estatus social i la primarietat de l'agressor, és a dir, amb el perfil del maltractador. L'home que presenta aquesta dualitat manté les formes fora del nucli familiar probablement perquè vol preservar la seva imatge social i, alhora, perquè té capacitat per contenir-se. L'home que es comporta de manera dual, seria l'oposat a l'home que maltracta tant a dins com a fora del domicili, tant en privat com en públic i de forma directa, primària i poc subtil. En aquest tipus de maltractament és fàcil pensar que l'asimetria en la relació estarà present.

L'home que no presenti dualitat en la seva conducta provocarà que la parella no visqui amb tanta confusió la seva situació i, per tant, és lògic creure que la dona desenvoluparà

estratègies de supervivència que la protegeixin. De la mateixa manera es pot explicar que, atesa la coherència de la conducta de l'home que actua igual en tots els entorns, la dona no presenti cap sentiment d'indefensió perquè el control de la conducta de l'home s'atribuirà només a ell mateix. D'altra banda, si està menys preocupat per la imatge social i és més primari en el tipus de maltractament, probablement també presentarà un estil de relació on les microviolències lligades al pensament masculista seran molt presents. Vegeu l'annex 5.

6.4. Resultats per agrupació de protocols

Per tal d'obtenir determinats "perfils narratius" hem utilitzat un altre tipus d'anàlisi, que té en compte totes les variables recollides en l'estudi i va a la recerca de conjunts de variables que configuren grups d'acord amb una variable categorial. En concret, hem utilitzat una anàlisi de classificació per segmentació amb la variable *criteri* mitjançant el programa Spad.

S'han establert, pel seu interès a priori, els següents perfils de protocols a analitzar, agrupats per:

Edat de les víctimes
Existència o no de violència física, psíquica i sexual
Asimetria de poder en la relació
Evidències que donen suport al testimoni
Percepció de credibilitat per part de l'entrevistador
Puntuació al GAT-VIG-R

A continuació s'exposen les característiques significatives de les diferents agrupacions de protocols dutes a terme.

6.4.1. Edat de la víctima

De 18 a 30 anys (n=15)

1-3 anys des d'inici del maltractament a la denúncia

maltractament manifestat: físic, psíquic i sexual

la majoria d'elles no és mestressa de casa

la majoria d'elles estudien

la percepció del maltractament per part de la dona és molt alta

amb violència indirecta contra objectes

amb por a represàlies (previsions efectuades per la dona)

els moments d'agressió no acostumen a ser per interferències familiars

acostumen a presentar estratègies de supervivència (distorsions cognitives)

sense dualitat de la conducta social de l'home

De 31 a 40 anys (n=37)

la majoria tenen 2 o més menors que conviuen al domicili
la majoria tenen 2 o més fills que en depenen econòmicament
no acostumen a presentar estratègies de supervivència (distorsions cognitives)
en el relat no apareixen detalls inusuals

Més de 40 anys (n=30)

més de 12 anys entre l'inici del maltractament i la denúncia
la majoria no tenen fills al seu càrrec que en depenguin econòmicament
la majoria no tenen fills que visquin al domicili
la percepció del maltractament per part de la dona és alta
no acostuma a haver-hi violència indirecta contra objectes de la llar
els moments d'agressió acostumen a ser per interferències familiars

Quan els protocols són dividits per franges d'edat es pot observar com emergeixen, sobretot, característiques sociodemogràfiques associades als diferents estils de vida, cosa que també es pot comprovar en el quadre següent. Així veiem com les dones més joves que denuncien, les de menys de 30 anys, són dones que són estudiants, no són mestresses de casa, el maltractament manifestat sol incloure violència sexual i la percepció de la intensitat del maltractament és molt alta.

La diferència però més significativa entre el grup de denunciants més joves i les més grans és en el temps transcorregut entre l'inici del maltractament i la interposició de la denúncia. Mentre que en el grup de noies joves transcorre d'1 a 3 anys entre l'inici del maltractament i la interposició de la denúncia, en el grup de dones més grans transcorren més de 12 anys, la qual cosa ens situa enfront de maltractaments crònics de llarga duració.

6.4.2. Maltractament físic, psicològic i sexual

Tipus de violència

Maltractament psíquic i físic n=45
2 o més menors conviuen al domicili

2 o més fills depenen econòmicament de la denunciant
Més de 3 anys de maltractaments físics
No hi ha autoimposició ni intimitat del secret
En el relat apareixen la descripció de microviolències
Sol haver una denúncia prèvia de maltractaments amb la parella

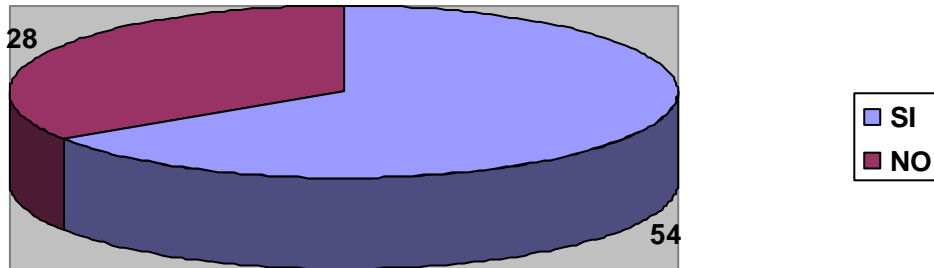
*Maltractament
psíquic, físic i
sexual*

n=21
Moment de l'agressió: festeig
Percepció d'intensitat del maltractament molt alta
1-3 anys de maltractament físic
1-3 anys de maltractament sexual
Amb evidències que donen suport al testimoni
Amb violència indirecta contra amics, coneguts o família extensa
Té entre 18 i 30 anys
En el relat no apareixen la descripció de microviolències
No hi ha dualitat en la conducta social de l'home

En el quadre anterior únicament es presenten les agrupacions (violència física-psíquica-sexual i violència psíquica-sexual) on està representada la majoria de la mostra ja que en les altres agrupacions (únicament violència física, únicament violència psíquica o únicament violència psíquica i sexual) el nombre de denunciants era molt petit i, per tant, les conclusions poc extrapolables.

Una possible explicació que se'ns suggereix de les diferències en els protocols que manifesten *violència psíquica-física* respecte de la *violència psíquica-física-sexual*, és que quan es manifesta violència sexual estem davant d'una dona més jove -menys de 30 anys-, on la violència ja apareix durant el festeig i amb una percepció de la intensitat del maltractament molt alt. El fet de ser una dona més jove fa que, en contraposició amb l'altre grup, no tingui ni fills que depenguin econòmicament ni menors que visquin al domicili així com tampoc descriu cap microviolència sinó que apareixen en el relat variables associades a un estil de vida més jove com és la violència indirecta contra amics i coneguts.

6.4.3. Asimetria de poder en la relació

<i>Amb asimetria de poder (n=54)</i>	<i>Sense asimetria de poder (n=28)</i>
puntuació alta al GAT-VIG-R	puntuació baixa al GAT-VIG-R
amb evidències que donen suport al testimoni	sense evidències que donin suport al testimoni
amb denúncies interposades d'ofici o per testimonis	denúncia interposada per la pròpia víctima
moment de l'agressió l'inici de la convivència i festeig	moment de l'agressió no inici de la convivència no festeig
percepció de la intensitat del maltractament molt alta	percepció de la intensitat del maltractament baixa
detonant de l'agressió: pèrdua de poder/control/estatus de l'agressor	sense pèrdua de control/poder /estatus com a detonant de l'agressió
amb reproducció de converses	sense reproducció de converses
amb detalls inusuals	sense detalls inusuals
por a represàlies (amenaces explícites i previsions de la dona)	sense por a represàlies (ni amenaces, ni previsions)
amb autoimposició del secret	sense autoimposició del secret
amb indefensió	sense indefensió
amb control masculí familiar, amistats,	sense control masculí familiar, amistats,

vestuari, laboral i econòmic	vestuari, laboral econòmic
amb evolució i progressió en l'asimetria de poder	sense evolució violència i progressió en l'asimetria
amb estratègies de supervivència	sense estratègies de supervivència
amb dualitat conducta social home	sense dualitat conducta social home
amb violència indirecta (verbal amics)	sense violència indirecta (verbal amics)
amb descripció microviolència (tenir cura, delegació treball)	sense descripció microviolència: tenir cura delegació treball
amb relat inhibit amb vergonya	sense relat inhibit amb vergonya
	sense denúncies prèvies de maltractament amb la parella

Recordem la definició de *l'asimetria de poder* : "(...) és el que caracteritza la violència de gènere. L'evolució de la violència en la relació comporta que s'incrementi de manera progressiva aquesta asimetria de l'home per sobre de la dona. La víctima descriu, en el seu relat, com en la seva subordinació i submissió a l'agressor és cada vegada més elevada segons el transcurs del temps i de l'evolució de la relació de violència".

L'asimetria de poder constitueix un tret constitutiu de la violència de gènere, ja que difícilment s'arribaria a una dinàmica violenta perllongada en el temps si ambdós membres de la parella no haurien assumit prèviament els rols desiguals de manca de poder (víctima) o de possessió de poder (agressor). Així que, com a variable d'alt poder discriminatiu, semblen lògics els resultats obtinguts de l'anàlisi de la mostra.

L'asimetria de poder correlaciona positivament amb la majoria dels criteris de l'instrument, la presència dels quals constituiria un punt positiu per a donar credibilitat al relat; i com era d'esperar, correlaciona amb una puntuació alta de l'instrument.

Respecte a variables externes del relat caldria destacar que l'asimetria en la relació apareix més freqüentment en denúncies efectuades d'ofici o per altres testimonis que en denúncies fetes per la pròpia víctima. Si pensem en una víctima submissa amb recursos intrapersonals deficients (manca d'autonomia per a prendre decisions) com a conseqüència d'una evolució de la violència i asimetria de poder, resulta coherent que aquesta mateixa víctima tingui més dificultats a l'hora de denunciar per decisió pròpia. Una persona que, encara que ha estat víctima d'alguna agressió, no hagués mantingut aquest rol de submissió inherent a l'asimetria de poder, tindria més probabilitats de denunciar directament a les dependències corresponents.

6.4.4. Evidències que donen suport al testimoni

<i>Protocols amb evidències per suport de testimoni (n= 44)</i>	<i>Protocols sense evidències per suport de testimoni (n=38)</i>
Amb asimetria	Sense asimetria
Amb relat creïble	Relat no creïble
Maltractament físic-psíquic-sexual	
Amb estratègies de supervivència	sense estratègies de supervivència
Més de 3 anys de maltractament físic	Menys d' un any de maltractament físic
Amb violència indirecta contra amics / coneguts i objectes de la llar	sense violència indirecta contra amics / coneguts i objectes de la llar
Moment de l'agressió: festeig	Sense moment de l'agressió: festeig
No és mestressa de casa	És mestressa de casa
Maltractament sexual denunciat	No hi ha maltractament sexual denunciat

Caldria esperar que aquells criteris que fessin la violència domèstica més visible o manifesta es correlacionessin positivament amb els protocols amb evidències de testimonis. Trobem així un seguit de conductes tant de la víctima com de l'agressor que farien extrapolar la tensió interna i/o agressivitat més enllà de l'àmbit domèstic. La violència domèstica deixa de ser quelcom secret i protegit pel silenci de la víctima per mostrar-se al seu entorn més pròxim. En aquest sentit trobem la importància del no aïllament de la víctima per fer front a l'assetjament i sotmetiment per part de l'agressor, la importància dels professionals d'atenció amb persones i l'entorn més pròxim de la víctima, per a detectar casos de violència domèstica.

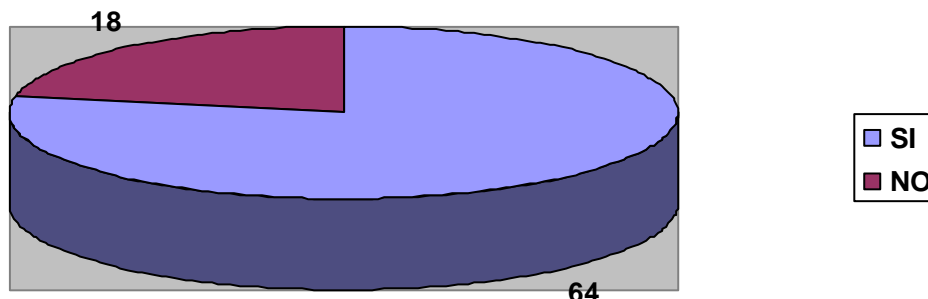
Si interpretem el conjunt dels criteris significatius trobem:

- Una relació de parella que ja durant el festeig (moment de l'agressió: festeig) manifesta conflictes i agressions. Si pensem en el festeig de dos joves es difícil que aquestes agressions es donessin en el nucli de l'àmbit familiar, perquè la manca de recursos econòmics (i la mateixa etapa evolutiva) no facilitaria la convivència o la utilització de domicili propi. Aquest fet facilitaria que les agressions es donessin en ambients compartits amb amics o coneguts on podrien ser testimonis d'aquestes agressions. Si analitzem els trets de personalitat habituals del maltractador com la baixa autoestima, inseguretat, gelosia, por a l'abandonament i com a conseqüència necessitat de controlar tots els aspectes de la vida de la parella (Espada i Torres 1996), podria

resultar freqüent que aquestes agressions físiques o verbals es donessin en espais i moments d'oci en els quals la interacció de la víctima amb el seu entorn més pròxim i la sensació de manca de control per part del maltractador facilitessin l'explosió de l'agressivitat. En aquestos casos es podria escoltar dels testimonis "de nuvis ja es veia que la cosa no anava bé, i fins i tot vam advertir a la Miriam que el deixés, que això no era normal." Aquestes explicacions podrien resultar igualment vàlides en relacions de parella constituïdes en etapes més avançades de l'evolució madurativa. Qualsevol nova parella adulta constituïda, malgrat que disposi suposadament de mitjans propis (habitatge, etc.), tindrien en el període de festeig una major projecció social i una major probabilitat d'evidenciar la violència de l'agressor a la víctima.

- En una relació que es caracteritza per l'asimetria de poder, la víctima aniria assumint el seu rol de submissió i s'acomoda a la voluntat de l'agressor mitjançant estratègies de supervivència. Aquestes estratègies de supervivència no es limitarien a l'entorn domèstic sinó que les podria extrapolar fora d'aquest, pel que es faria més visible a possibles testimonis. El fet que el maltractament sigui més manifest, com més es perllonga en el temps, seria per un factor de quantitat de vegades o ocasions que la víctima ha estat maltractada i les possibilitats que alguna evidència hagués quedat sobre aquest fet (testimonis oculars, assistència a metges de capçalera, contactes amb professionals, comunicats mèdics, etc.).
- La víctima de maltractaments pot evidenciar la seva problemàtica quan menys aïllada es troba. En aquest sentit, quan la dona treballa fora de l'àmbit domèstic (no és mestressa de casa), la seva possibilitat d'interacció social augmenta, i no tan sols en el sentit de poder explicar la seva situació, sinó també en el sentit de poder veure altres tipus de dinàmiques de parella o realitats socials diferents. La possibilitat de comparació entre diferents realitats funcionaria en la dona maltractada com un impuls motivacional per poder donar el pas de la denúncia.
- Continuant amb el perfil de personalitat de l'agressor, els excessos d'agressivitat i la manca de control d'impulsos faria que el maltractador fos de per si algú violent o que perdés els nervis amb facilitat, mostrant aquest tipus de conductes amb altres persones conegudes i/o objectes del mobiliari domèstic (amb violència indirecta contra amics / coneguts i objectes de la llar).
- Per acabar, quan hi ha denúncies per maltractament sexual les evidències solen ésser ben clares a causa dels informes mèdics que poden provar el que ha succeït. El maltractament sexual, pel seu caràcter íntim i denigrant per a la dona, seria denunciat quan aquesta pogués mostrar objectivament la violència rebuda i potser tindria més reticències a denunciar quan podria ser qüestionada sobre la veracitat del seu relat.

6.4.5. Percepció de l'entrevistador en relació amb la credibilitat del relat

<i>Relats considerats pel professional com a creïble (n = 64)</i>	<i>Relats considerats pel professional com a no creïble (n = 18)</i>
Amb pèrdua de control / poder / estatus del denunciat com a detonant de l'agressió	Sense asimetria i relat no creïble
Amb asimetria i relat creïble	Sense pèrdua de control / poder / estatus del denunciat com a detonant de l'agressió
Amb por a les represàlies (amenaces)	Amb asimetria i relat no creïble
Puntuació alta a l'instrument	Sense por a les represàlies (amenaces)
Amb control masculí familiar, amistats, laboral	Puntuació baixa a l'instrument
Amb violència indirecta verbal contra amics parella / coneguts	Sense control masculí familiar, amistats, laboral
Amb indefensió	Sense violència indirecta verbal contra amics parella / coneguts
Amb autoimposició de secret (no verbalització, ocultació, mantenir formes)	Sense indefensió
Amb evidències de suport per testimoni	Sense autoimposició de secret (no verbalització, ocultació, mantenir formes)
Sense asimetria i relat creïble	Sense evidències de suport per testimoni
Amb estratègies de supervivència	Sense estratègies de supervivència
Amb detalls inusuals	Sense detalls inusuals

Amb relat inhibit	Sense relat inhibit
Amb evolució violència i progressió de l'asimetria de poder	Sense evolució violència i progressió de l'asimetria de poder

Els relats que els professionals han valorat com a creïbles es correlacionen positivament amb la majoria dels indicadors de l'instrument. Aquests indicadors fan referència a aquelles característiques que sovint els professionals es troben en els relats de les relacions de parella amb violència domèstica, tant en la dinàmica establerta (evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder), com en les característiques d'ambdós membres de la parella; tant a nivell conductual (control masculí familiar, amistats, laboral i violència indirecta verbal contra amics parella / coneguts), com a nivell dels mecanismes de defensa emprats per la testimoni per fer front al maltractament (indefensió, autoimposició de secret, estratègies de supervivència).

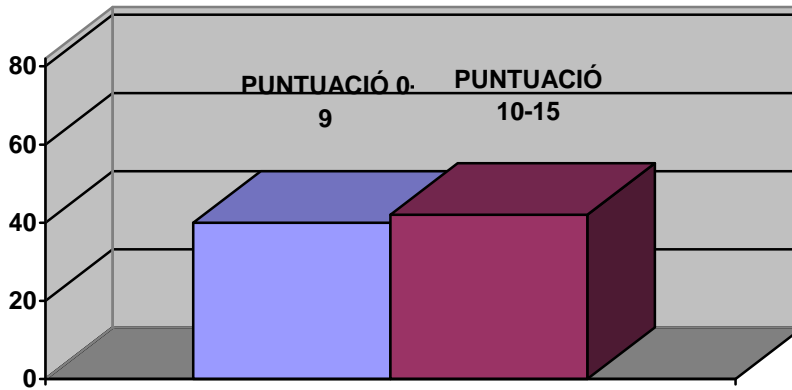
Respecte al contingut i forma del relat, caldria destacar que un relat amb detalls inusuals i/o amb inhibició en l'expressió de determinats successos que podrien ser emotivament vergonyosos són considerats per l'entrevistador indicadors que donen consistència o credibilitat al relat.

Caldria destacar que l'asimetria de poder, característica a priori de gran poder discriminatori entre relats creïbles i no creïbles, no sembla rellevant perquè un professional valori positivament sobre la credibilitat del relat. En aquest sentit es podria argumentar que hi ha protocols creïbles sense asimetria de poder que fan referència a episodis puntuals d'agressivitat en la parella, però no tant d'una dinàmica establerta i habitual de violència domèstica.

Finalment, caldria destacar que els indicadors amb més poder discriminatori com són *indefensió*, *autoimposició de secret* i *relat inhibit amb vergonya*, encara que és significatiu en aquesta anàlisi, el grau de discriminació minva considerablement més que en altres variables respecte dels resultats d'anteriors anàlisis. Aquest fet és lògic i es troba l'explicació en el fet que aquesta anàlisi es fa mitjançant una mostra heterogènia (protocols creïbles i no creïbles conjuntament) al contrari de l'anàlisi anterior efectuada únicament amb protocols creïbles.

6.4.6. Baixa i alta puntuació al GAT-VIG-R

Puntuació total de l'instrument

<i>Puntuació baixa (0-9)</i> <i>(n=40)</i>	<i>Puntuació alta (10-15)</i> <i>(n=42)</i>
sense evolució ni de la violència ni de l'asimetria de poder	amb evolució de la violència i de l'asimetria de poder
sense asimetria i relat no creïble	amb asimetria i relat creïble
sense estratègies de supervivència	amb estratègies de supervivència
sense por a represàlies	amb por a represàlies
sense autoimposició del secret	amb autoimposició del secret
sense ambivalència de l'home	amb ambivalència de l'home
sense control masculí	amb control masculí
sense reproducció de converses	amb reproducció de converses
percepció de la intensitat del maltractament baixa	percepció de la intensitat del maltractament molt alta
sense correccions espontànies	amb correccions espontànies
sense indefensió	amb indefensió

sense detalls inusuals	amb detalls inusuals
sense descripció de microviolències	amb descripció de microviolències
sense dualitat de conducta de l'home	amb dualitat de conducta de l'home
sense pèrdua de control / poder / estatus del denunciat detonant de l'agressió	amb pèrdua de control / poder / estatus del denunciat detonant de l'agressió
sense violència indirecta	amb violència indirecta
sense relat inhibit	amb relat inhibit
sense discontinuïtat narrativa	amb discontinuïtat narrativa
sense agressió en el moment del festeig	amb agressió en el moment del festeig
denúncia interposada per la pròpia víctima	denúncia interposada d'ofici o per altres testimonis
usuàries del país	amb 6 o més anys de residència al país
cap denúncia prèvia de maltractament amb la parella	amb control de documentació personal

Com resulta lògic, del creuament de la puntuació de l'instrument amb la resta de variables, la majoria de variables correlacionen positivament amb una alta puntuació de l'instrument (10-15) i la majoria de variables estan absents en els protocols de baixa puntuació (0-9).

D'altra banda, de l'anàlisi anterior on la mostra estava desenvolupada amb protocols exclusivament creïbles, obteníem que hi havia protocols que malgrat ésser creïbles obtenien una puntuació baixa en l'instrument. L'explicació la trobàvem en la casuística pròpia de la dinàmica dels maltractaments. Veiem que aquells maltractaments exercits en testimonis amb experiència prèvia de violència on la víctima havia incorporat el seu rol de submissió i els mecanismes de defensa corresponents, manifestaven una menor intensitat en el seu relat i una manca de detalls significatius precisament per concebre aquests com quelcom habitual i no anormal.

Respecte als elements externs obtenim conclusions anàlogues a altres anàlisis anteriors. Les denúncies interposades d'ofici obtenen una puntuació més elevada a l'instrument resultant, a priori, més creïbles que les efectuades directament per la suposada víctima.

La primera dada que destaca de la taula anterior és que de les demandes de valoració del testimoni en la violència de gènere que arriben als EAT penals, la meitat de la mostra obté puntuacions elevades en el GAT-VIG-R mentre que l'altra meitat, no.

7. Conclusions

A continuació s'exposen les conclusions obtingudes arran dels resultats més esmentats a dalt i en relació amb les hipòtesis formulades en la present investigació:

- Hipòtesi 1: Confirmar que en la mostra de relats creïbles de violència de gènere s'obtindrà una alta presència de criteris de l'instrument GAT-VIG-R.
- Hipòtesi 2: Obtindrem perfils narratius diferents segons els diferents perfils sociodemogràfics. Aparició de determinats criteris en els relats de determinats perfils sociodemogràfics.

Com s'ha explicat àmpliament en apartats anteriors, arran de les modificacions que es van dur a terme en el GAT-VIG-R, entre d'altres, es van haver d'incorporar aquelles variables que ens fessin comparables les dades obtingudes en el present estudi amb la mostra anterior (recordem que anteriorment tots els casos tenien indicadors de credibilitat i en la mostra actual hi ha casos amb indicadors de credibilitat i casos sense).

Així vam incorporar la *percepció de l'entrevistador sobre la credibilitat del relat* que conjuntament amb la variable *evidències que donen suport al testimoni* creuades amb *alta i baixa puntuació al GAT-VIG-R* ens permetria confirmar o refutar les conclusions apuntades en el primer estudi (hipòtesi núm 2). Finalment, també es va incorporar *l'asimetria de poder*.

Quant a la percepció de l'entrevistador sobre la credibilitat del relat i evidències que donen suport al testimoni

El creuament d'aquestes dos variables (*percepció de credibilitat del relat per part de l'entrevistador* conjuntament amb *evidències que donen suport al testimoni*) creuades ahora amb les *puntuacions obtingudes al GAT-VIG-R* ens permetria verificar la hipòtesi núm 1 i 2.

	<i>Puntuació alta</i> <i>GAT-VIG-R (10-15)</i>	<i>Puntuació baixa</i> <i>GAT-VIG-R (0-9)</i>
<i>Creïble</i> (amb o sense evidències)	<p>No han patit maltractament a la infància</p> <p>No s'han exposat a situacions de violència (no han presenciat maltractaments durant la seva infància, no han estat testimonis de violència de gènere en la família d'origen i no han patit maltractament per part d'altres parelles)</p> <p>Hi ha asimetria en la relació</p> <p>Més de 12 anys des de l'inici del maltractament a la denúncia</p> <p>Denúncies prèvies de maltractament a la parella n=39 (25+14)</p> <p><i>Confirmació de la hipòtesi núm. 1</i></p>	<p>Han patit maltractament a la infància</p> <p>No hi ha asimetria de poder en la relació</p> <p>n=25 (14+11)</p> <p><i>Confirmació de la hipòtesi núm. 2</i></p>
<i>No creïble</i> (amb o sense evidències)	<p>Hi ha asimetria de poder en la relació.</p> <p>n=3 (0+3)</p>	<p>Hi ha casos en què hi ha asimetria de poder en la relació i hi ha casos en què no.</p> <p>Percepció de la intensitat del maltractament baixa</p> <p>n=15 (5+10)</p>

S'observa que quan s'obté una *alta puntuació* en el GAT-VIG-R solen ser relats de maltractaments de llarga duració o crònics, on l'asimetria de poder està establerta com a dinàmica relacional i on, a més, la dona no presenta antecedents de maltractaments a la infància ni ha estat exposada a situacions violentes abans dels maltractaments denunciats (no han patit ni presenciat maltractaments durant la seva infància, no han estat testimonis de violència de gènere en la família d'origen i no han patit maltractament per part d'altres parelles). *Confirmació de la hipòtesi núm. 2*. Aquest fet entenem que permet a la dona fer un relat detallat, ric, amb matisos i en què la relació de parella i les seves circumstàncies poden ser recordades i relatades des del prisma crític de qui ha

conegut i conviscut en relacions no violentes. És a dir, estaríem davant un quadre de violència de parella asimètric, persistent i que es torna crònic, en què es produeixen conductes específiques en maltractaments i que genera en la denunciada afectació emocional significativa (n=39). En aquests casos emergeixen de forma significativa la gran majoria de criteris del GAT-VIG-R que obtenen una puntuació alta (>10). *Confirmació de la hipòtesi núm. 1.*

Només ens hem trobat 3 casos en què el GAT-VIG-R obtenia una puntuació alta i la percepció de l'entrevistador és que no era creïble; és a dir, estaríem davant de casos no creïbles on s'ha produït una asimetria de poder en la relació però la dona, per les raons que sigui (possibles retractacions, reconciliacions, augmentadores, guanys secundaris, etc.) entra en clara contradicció amb altres evidències o amb altres declaracions. Cal dir que no ha aparegut tampoc cap cas a la mostra de relats amb alta puntuació al GAT-VIG-R, que fos no creïble i que tingués evidències que donessin suport al testimoni, fet aquest que també assenyalaria cap a la *confirmació de la hipòtesi núm. 1.*

Per contra, com ja s'apuntava a l'anterior investigació, sempre que s'obtingui un protocol GAT-VIG-R *amb una baixa puntuació* s'haurà d'anar a revisar si aquella dona ha viscut situacions de maltractaments a la infància, atès que sabem que les vivències prematures violentes o anteriors experiències de violència condicionen el relat dels maltractaments actuals en el sentit que la violència actual és relatada de forma més desdibuixada i menys detallada com una vivència més dins la trajectòria de les relacions personals de la dona (n=25). *Confirmació de la hipòtesi núm. 2.*

Una altra cosa que s'ha de tenir en compte davant la puntuació baixa d'un protocol GAT-VIG-R amb relats creïbles (bé perquè puntua en variables que recullen memòria episòdica genèrica i no específica de violència de gènere, o bé perquè hi hagi evidències que donen suport al testimoni) i no hi ha asimetria de poder, és la possibilitat que ens trobem amb un relat creïble però dins d'una relació de parella conflictiva o violenta però simètrica. És a dir, que tot i que hi hagi una elevada conflictivitat i, fins i tot, ocasionals episodis de violència, la relació no es correspon amb un patró propi d'una situació de violència de gènere.

Finalment, els casos de baixa puntuació i sense evidències que donin suport al testimoni (valorats globalment com a no creïbles) s'hauria de valorar en primer lloc la possibilitat de simulació, com en tot context forense, per motius diversos (interès econòmic, despit, separació contenciosa, acceleració de la separació, litigi per la custòdia dels fills...) sobretot en aquells casos en què no es valorés tampoc l'existència d'asimetria de poder en la relació. Els casos on apareix asimetria de poder amb una puntuació baixa (i valorats globalment com a no creïbles) caldria valorar també possibles retractacions o magnificacions del relat (n=15).

Quant a l'asimetria de poder

De la mateixa manera, i després de llargs debats de l'equip investigador, es decideix incorporar la variable *asimetria de poder* com a element clau i condició *sine qua non* de les relacions on hi ha violència de gènere. La incorporació d'aquesta variable ens permetria diferenciar una situació de violència de gènere d'aquells protocols on la dona relatés situacions de mala relació de parella o conflictes intrafamiliars (desaparició de l'afecte, baralles més o menys esporàdiques, desig de posar fi a la relació....) o bé situacions de violència comuna esporàdica de la parella (resposta intermitent als episodis conflictius de la vida quotidiana que sol ser motivada per la necessitat de controlar una situació particular, violència la qual no és més freqüent entre els homes que entre les dones i que no pretén controlar específicament la parella sinó expressar frustració...).

Com hem vist anteriorment, la incorporació d'aquesta variable ens permetria argumentar per què una dona obté una puntuació alta en el GAT-VIG-R, de forma necessària en les variables que provenen de la psicologia del testimoni i, en part, a les variables específiques de violència de gènere, i per tant la conclusió del relat és creïble (experiència viscuda), però per contra no es considera un relat de maltractaments en tant que no s'hi ha detectat l'asimetria de poder en la parella (experiència viscuda però violència no provinent de l'asimetria de parella).

Aquests casos són força habituals en els relats de violència de gènere que arriben als EAT-penal, segons es pot deduir de la nostra experiència professional. En aquest punt, tornem a insistir novament, que la nostra mostra representa un 1,04,% del total de denúncies interposades davant els jutjats de violència contra la dona, durant l'any 2011, i que, per tant, en cap cas es qüestiona el fenomen de la violència de gènere.

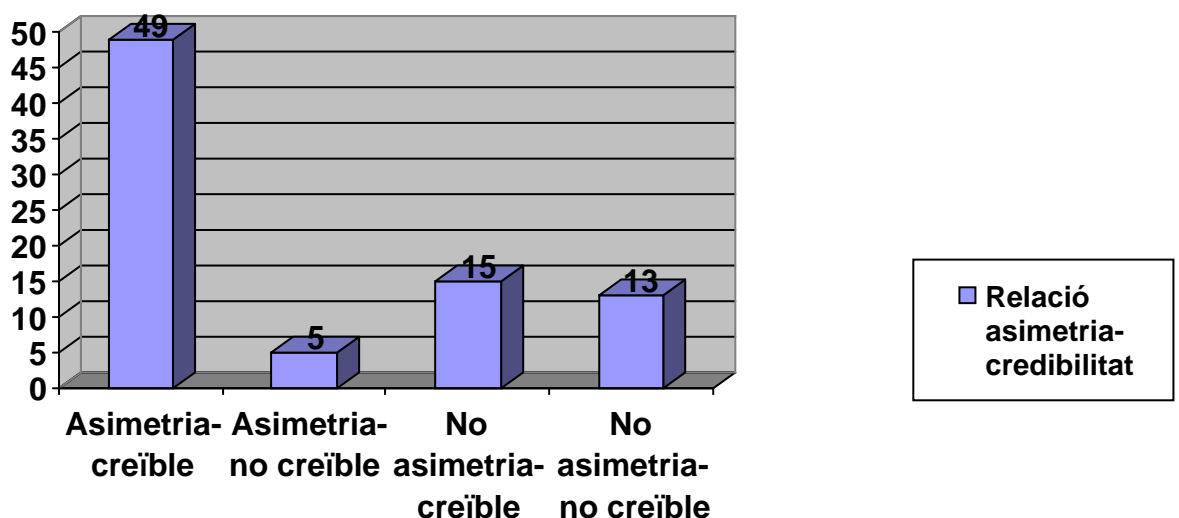
Com dèiem, s'apunta llavors, que poden haver diferents conclusions de l'aplicació del GAT-VIG-R; una primera conclusió que lligaria amb el seu origen d'instrument provinent dels estudis de la psicologia del testimoni i que ens permetria valorar la credibilitat del relat (creïble / no creïble) i una segona que lligaria amb el fet que ha estat un instrument creat específicament per a la valoració de la credibilitat del relat en l'àmbit de la violència de gènere (amb asimetria / sense asimetria). Per tant, estariem davant de 4 possibles conclusions:

- a. Relat creïble amb asimetria de poder
- b. Relat creïble sense asimetria de poder
- c. Relat no creïble sense asimetria de poder
- d. Relat no creïble amb asimetria de poder

- a. Relat creïble- amb asimetria de poder: estariem davant el relat d'una experiència viscuda on es donen elements d'asimetria de poder i, per tant, parlaríem d'una situació compatible amb els patrons habituals de la violència de gènere. La puntuació al GAT-VIG-R tendirà a ser alta a excepció de les dones amb experiències de violència prèvia al llarg de la seva vida que poden obtenir una puntuació baixa al GAT-VIG-R.

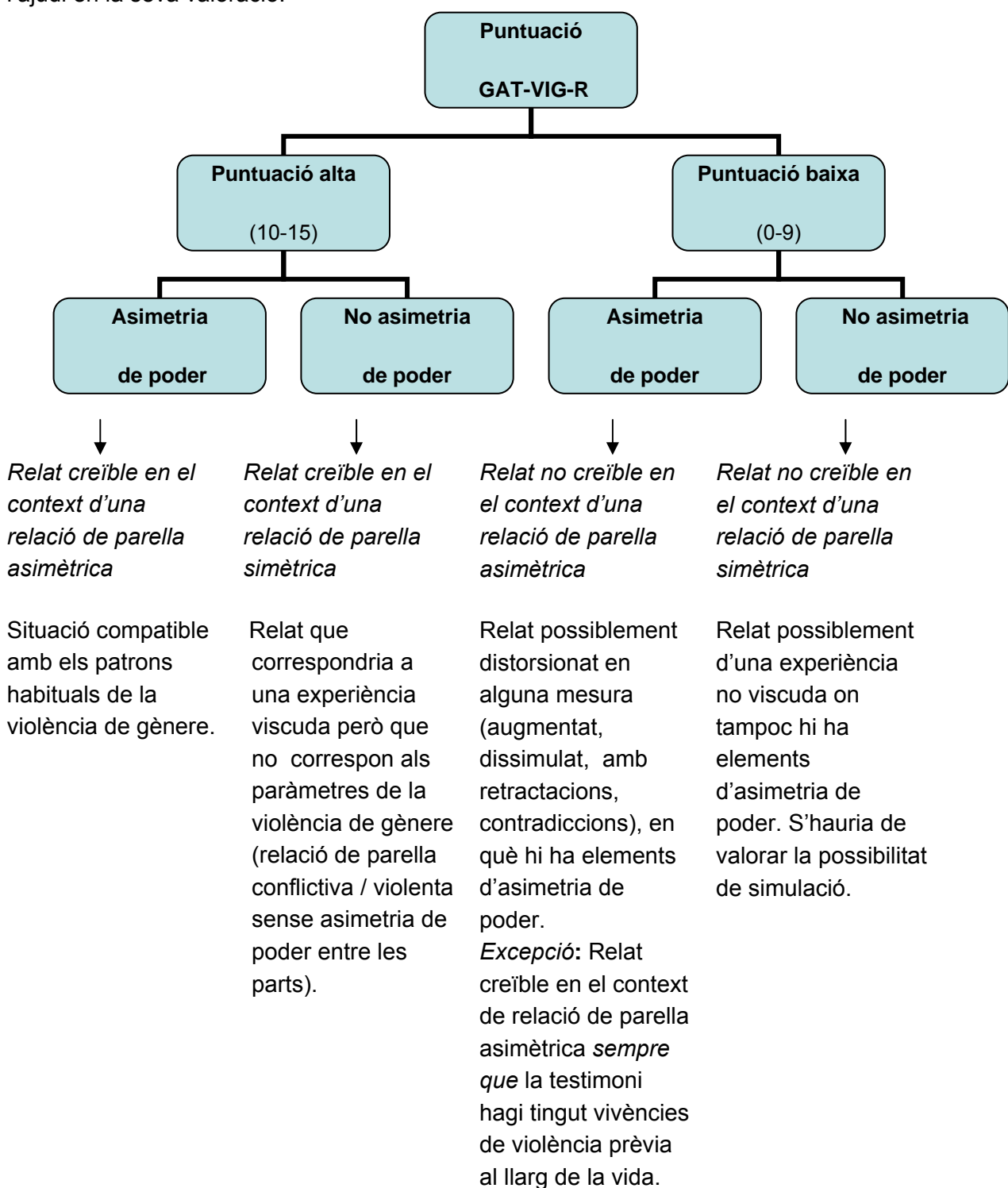
- b. Relat creïble- sense asimetria de poder: estaríem davant el relat d'una experiència viscuda (en el sentit que la denunciante no dissimula ni exagera aspectes de la seva vivència amb el denunciat) però que la vivència descrita no es correspondria amb els paràmetres de la violència de gènere (relació de parella conflictiva / violenta sense asimetria de poder entre les parts). La puntuació al GAT-VIG-R pot ser alta, però **no** puntuarà a l'ítem d'asimetria de poder. Podria correspondre a situacions viscudes de violència esporàdica entre les parts dins el conflicte de parella en una relació no asimètrica.
- c. Relat no creïble- amb asimetria de poder: estaríem davant el relat distorsionat en alguna mesura (fabulat, dissimulat..) on hi hauria elements d'asimetria de poder. La puntuació al GAT-VIG-R seria baixa però apareixerien elements d'asimetria de poder. Podrien ser casos en què les dones es retracten de la denúncia (aspecte que s'està estudiant des d'altres comunitats de pràctica de gestió del coneixement), possibles magnificacions del maltractament rebut (simulació, guanys secundaris..), relats suggestionats de manera involuntària en teràpies específiques en violència de gènere, personalitats de base patològica, etc. En aquest punt tornem a insistir, novament que la nostra mostra representa un 1,04,% del total de denúncies interposades davant els jutjats de violència contra la dona, durant l'any 2011, i que, per tant, en cap cas es qüestiona el fenomen de la violència de gènere.
- d. Relat no creïble- sense asimetria de poder: estaríem davant el relat d'una experiència no viscuda on tampoc es donarien elements d'asimetria de poder. La puntuació al GAT-VIG-R seria baixa i tampoc es puntuaria l'asimetria de poder. S'hauria de valorar la possibilitat de simulació, com es fa habitualment en l'àmbit forense.

La distribució d'aquestes 4 opcions a la nostra mostra presenta la distribució següent (freqüències):

7.1. Arbre de decisions

El GAT-VIG-R forma part d'una avaluació psicològica global del testimoni que inclou diversos tipus d'anàlisi, i en el context del qual seria l'instrument criterial que analitzaria únicament el relat dels maltractaments. És dins d'aquesta anàlisi global on troben sentit i s'integren les seves conclusions. Tenint en compte l'anterior premissa, a continuació s'ha elaborat un arbre de decisions per tal que al psicòleg forense li serveixi per clarificar-ho i l'ajudi en la seva valoració.

7.2. El GAT-VIG-R i els diferents perfils narratius

Com ja es va apuntar a l'anterior revisió del GAT-VIG-R, els resultats i conclusions de l'actual estudi apunten a la importància del coneixement que hem de tenir sobre els diferents perfils de testimonis atès que implicarien diferents perfils narratius.

Així actualment sabem que les dones que obtenen alta puntuació a l'instrument, amb relacions asimètriques i amb una valoració global creïble, no informen en general d'experiència prèvia de violència en les seves vides, mentre que les dones amb baixa puntuació i valoració globalment creïble es caracteritzen precisament per haver-ne tingut. D'aquesta manera pensem que, testimonis que anteriorment haguessin estat dubtosos per la seva vaguetat o falta de precisió en el relat, actualment hauríem de considerar la possibilitat que ens trobem davant de relats creïbles sempre que trobem una història prèvia de violència en la biografia de la testimoni. Les diferents històries clíniques ara hauran de ser valorades donant molta més importància a una variable, que tot i que ja es valorava, no s'havia constatat que tenia tanta incidència en la narrativa del relat dels maltractaments i fos tan discriminatòria (per tal de valorar falsos negatius).

Així, moltes de les dones del grup que han obtingut una baixa puntuació havien esmentat que havien patit maltractaments a la infància, aspectes que no s'observen en canvi en el grup d'alta puntuació. Aquestes diferències biogràfiques entre ambdós grups quant a la seva exposició a la violència es reflecteixen en dues estructures narratives diferents que impliquen també una percepció subjectiva diferent dels episodis de maltractaments viscuts, i, en conseqüència, uns resultats diferents en la puntuació obtinguda a l'instrument.

La baixa puntuació, en relats considerats globalment com a creïbles i en relacions asimètriques, apareix significativament associada a una història prèvia de violència de la dona, la qual cosa porta a concloure que en aquelles dones que viuen la violència com un fet habitual o "normal" dins la seva història, els relats semblen menys genuïns, són més pobres i menys detallats perquè no estan integrats com a episodis diferenciats dins la història vital i impliquen una menor expressió emocional així com un menor efecte disruptiu. En aquests casos es tendeix a fer una producció verbal més esquemàtica, amb menys informació associada i amb una possible minimització de la gravetat o intensitat dels episodis descrits.

Aquesta constatació de dos perfils diferenciats de relats que obtenen resultats diferents a l'instrument objecte del nostre estudi (GAT-VIG-R), comporta també importants repercussions en relació amb l'avaluació i el diagnòstic de les dones que denuncien situacions de violència de gènere. Així, i en contra del que podríem esperar a priori, les dones amb històries de maltractament més cròniques, extenses i precoces, probablement obtindran pitjors resultats a l'instrument, mentre que les dones amb menys experiència prèvia de violència i, per tant, amb històries vitals més normalitzades, probablement obtindran una major puntuació a l'instrument. Per tant, la variable d'exposició prèvia a la violència constitueix un important factor a l'hora d'explicar uns resultats concrets obtinguts a l'instrument i necessàriament hauria de ser tingut en consideració dins de la valoració

global de cada cas. En aquest sentit, l'existència d'una història prèvia de violència en un cas de baixa puntuació a l'instrument donar suport a la hipòtesi de credibilitat del relat, o com a mínim no la disminuïria.

Com es pot apreciar al llarg del capítol de les conclusions, per tant, ens reafirmem amb allò que ja s'havia dit a la revisió del 2010, *no es pot partir només d'un model de criteris independentment dels perfils sociodemogràfics* de les dones que han patit violència a mans dels seus agressors. Per aquest motiu, les anàlisis estadístiques han estat desenvolupats per tal de definir, així mateix, aquests diferents grups o perfils sociodemogràfics.

Finalment, insistir de nou, en la importància que el GAT-VIG-R és un instrument pensat i dissenyat per ser utilitzat dins d'una avaluació psicològica global més àmplia dins de la qual pren sentit i s'integren els resultats i pensat i dissenyat per ser aplicat per psicòlegs forenses especialitzats en l'avaluació de la violència de gènere i la psicologia del testimoni a més de comptar amb formació específica en l'instrument.

7.3. Comparació amb altres estudis

A més dels estudis comparats en l'estudi anterior, hem decidit incorporar nous elements a la reflexió.

Com s'ha vist a l'apartat anterior, una de les possibles conclusions de l'aplicació del GAT-VIG-R és que s'hagi de valorar la possibilitat de simulació, possibilitat aquesta que d'altra banda sempre s'ha de valorar en l'àmbit forense. En aquest punt tornem a insistir, novament, que la nostra mostra representa un 1,04,% del total de denúncies interposades davant els jutjats de violència contra la dona, durant l'any 2011, i que, per tant, en cap cas es qüestiona el fenomen de la violència de gènere. Estudis recents (Pérez i Bernabé, 2012), a més, apunten clarament en la necessitat de valorar aquesta possibilitat.

Un altre estudi (Winberg, 2006), assenyala l'existència de metodologies correctes i incorrectes per tal de valorar els testimonis en violència de gènere. Entenem que, molt encertadament, assenyala la dificultat metodològica que genera la tendència a l'aquiescència en l'àmbit judicial cosa que pot fer que en testimonis reals aparegui una tendència a l'adhesió al suggerit per part de l'entrevistador fet que converteix aquell testimoni com a poc creïble. S'aconsella, igual que al nostre estudi, un mètode consistent a gravar una entrevista en la qual inicialment se sol·liciti que es descriu lliurement i amb el major nombre de detalls totes les experiències i conseqüències de la relació amb el presumpte maltractador, intervenint l'avaluador només per ampliar-ne la informació. En aquest sentit es qüestiona d'entrada la utilització d'escalas de símptomes com l'escala de gravetat de símptomes del trastorn d'estrès posttraumàtic d'Echeburúa i altres (1997) perquè en alguns casos les avaluades manifesten tenir absolutament tots els símptomes que se'ls suggereix, cosa tan improbable estadísticament, que s'ha de considerar una sobresimulació (exageració) de símptomes més constatable si concorren absència de matisos i detalls.

Finalment, i com ja vam assenyalar a la revisió del GAT-VIG del 2010, coincidim amb Cantón Cortés que s'ha de valorar la manera com la persona s'enfronta al problema. En el seu estudi conclouen que les estratègies d'afrontament evitatives estan relacionades amb TEPT -casos greus- al contrari que estratègies d'afrontament d'aproximació que diuen tenir millor pronòstic. Nosaltres trobem que el que es va definir com a estratègies de supervivència (tenint en compte la nostra definició que no es pot equiparar sense matisos al que ells anomenen estratègies d'afrontament evitatives) està relacionat amb por a represàlies, autoimposició i intimitat del secret.

Des d'una perspectiva clínica, les nostres dades reben també suport si les relacionem amb l'estudi de Sarasua, Zubizarreta, Echeburúa i Paz del Corral. En aquest estudi es van analitzar les repercussions psicopatològiques de la violència de parella en la dona d'acord amb l'edat en una mostra de 148 víctimes en un servei per a víctimes de violència familiar. Els resultats van posar de manifest que la taxa de prevalença del TEPT era més alta en les víctimes més joves (42%) que en les més grans (27%). De la mateixa manera, les víctimes de menor edat mostraven més símptomes depressius i tenien una autoestima menor que les més grans. Aquests resultats són congruents amb les dades del nostre treball, en confirmar que es hi ha una major afectació i un caràcter més impactant de les agressions en les dones de menor edat, i per tant, amb històries de violència menys extenses.

Estem d'acord amb recents estudis d'Arce, Fariña i Vilariño (2010) on s'argumenta la necessitat de la creació d'instruments forenses *ad hoc* per valorar els testimonis en violència de gènere. Així Arce i altres duen a terme una investigació sobre l'efectivitat de la CBCA per valorar credibilitat en dones víctimes de violència de gènere i arriben a la conclusió següent: "el sistema CBCA no es vàlid en la seva formulació original per a la pràctica forense en casos de violència de gènere... s'han d'obrir noves vies... que es confeccioni un sistema *ad hoc* per a casos de violència de gènere".

Les nostres conclusions també estarien en la línia amb Finkelhor en el seu model de la polivictimització, quan conclou que a més victimització a la infància més probabilitat de revictimització a la vida adulta, i afegiríem que això afecta, finalment, al relat.

8. Propostes

- El problema de la invisibilitat respecte de les acusacions falses de maltractaments i l'absència de literatura científica i estudis objectius sobre aquest tema fa que, per tal de continuar treballar amb el màxim de rigor respecte del fenomen de la violència de gènere, s'hagi de dirigir el focus d'atenció cap a aquest perfil de població.
- De la mateixa manera, i com ja es va apuntar a l'anterior revisió, seria interessant fer un estudi amb el perfil del maltractador, quan aquest fa servir la violència física vers aquell que només fa servir la violència psicològica, per poder entendre d'una manera més global l'abast de les diferències dels diversos maltractaments sobre la dona, atès que les dades del nostre estudi ens mostren la relació significativa estadísticament (vegeu l'annex 5) entre les dones que informen que han patit maltractament físic i el fet de no

presentar dubtes ni ambivalència en les seves emocions cap a la parella, en tant que no apareixen sentiments de culpa sobre la seva responsabilitat en el manteniment del maltractament.

- D'altra banda, s'hauria de continuar treballant en les mesures de prevenció derivades del coneixement dels factors de risc i del coneixement del valor diferencial que implica la història prèvia de violència i maltractaments.
- Alhora s'hauria de mantenir la formació i l'especialització dels professionals dels equips.
- S'hauria de continuar unificant esforços per cercar la intervenció mínima necessària, evitant el maltractament institucional generat per la reiteració d'actuacions o la seva pràctica en condicions poc adequades.
- S'hauria de difondre i posar a disposició dels professionals, sobretot de l'àmbit judicial, les conclusions de l'estudi desenvolupat.

9. Referències bibliogràfiques

ALARCON, L. i altres. *Revisió de la Guia d'avaluació del testimoni en violència de gènere*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya, 2010.

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Resolution on male violence against women*. 1999.

ARCE, R; FARIÑA, F. *Peritación Psicológica de la credibilidad del testimonio, la huella psíquica y la simulación: El Sistema de Evaluación Global (SEG)*. A: *Papeles del Psicólogo*, núm. 92, 2005.

ARCE, R.; FARIÑA, F. *Evaluación psicológico forense de la credibilidad y daño psíquico en casos de violencia de género mediante el Sistema de Evaluación Global*. A: F. FARIÑA, R. ARCE, Y G. BUELA-CASAL (ed.), *Violencia de género. Tratado psicológico y legal*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2009.

ARCE, R.; FARIÑA, F.; CARBALLAL, A.; NOVO, M. *Creación y validación de un protocolo de evaluación forense de las secuelas psicológicas de la violencia de género*. Universidad de Santiago y de Vigo. *Psicothema*, 2009, núm. 21, P. 241-247.

ARCE, R.; FARIÑA, F.; VILARIÑO, M. *Contraste de la Efectividad del CBCA en la Evaluación de la Credibilidad en Casos de Violencia de Género*. "Intervención Psicosocial", 2010. Vol. 19 (2), P. 109-119.

BÉCUE, M.B. I VALLS, J.M. *Manual de introducción a los métodos factoriales y clasificación con Spad*. Servei d'Estadística de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) , 2004.

BONINO, L. *Micromachismos: La violencia invisible en la pareja*, versió actualitzada presentada a Jornadas sobre Hombres e Igualdad a la Universitat de Saragossa, 1998.

CANTÓN, D.; CANTÓN, J. *Afrontamiento del Abuso Sexual Infantil entre estudiantes Universitarias y Trastorno de Estrés Post-traumático: el Rol de la Continuidad del Abuso y la Relación con el Agresor*. Barcelona: Jornada sobre la victimología del desenvolupament: recerca, intervenció i protecció jurídica dels menors d'edat, 2010.

CONSELL GENERAL DEL PODER JUDICIAL. *Datos estadísticos judiciales en la aplicación de la L.O. 1/2004. Resumen de los tres primeros años de Ley Integral*, 2008.

DIGES, M.; ALONSO-QUECUTY, M. L. *Psicología Forense experimental*. València: Promolibro, 1993.

DUTTON, M. A. *Understanding women's responses to domestic violence: a redefinition of battered woman syndrome*. Hofstra Law Review, 1993, núm. 21 (4), P. 1191-1242.

DUTTON, M. A.; BURGHARDT, K.; PERRIN, S.; CHESTMAN, K.; HALLE, P. *Battered women's cognitive shemata*. A: Journal of Traumatic Stress, 1994, núm. 7 (2), 237-255.

ECHEBURÚA, E.; CORRAL, P.; ZUBIZARRETA, I.; SARASUA, R. *Trastorno de estrés postraumático crónico en víctimas de agresiones sexuales*. A Coruña: Fundación Paideia, 1995.

ECHEBURÚA, E.; CORRAL, P.; ZUBIZARRETA, I.; SARASUA, B. *Psychological treatment of chronic posttraumatic stress disorder in victims of sexual agresión*. A: "Behavior Modification", 1997, núm. 21, P. 433-456.

ECHEBURÚA, E.; CORRAL, P.; ZUBIZARRETA, I.; SARASUA, R. "Repercusiones psicopatológicas de la violencia doméstica en la mujer: un estudio descriptivo". *Revista de Psicopatología y Psicología Clínica*, 1997, num. 2 (1), 7-19.

ESPADA, F. J. I TORRES, P. *Violencia en casa*. Madrid: Aguilar, 1996.

FARIÑA F.; ARCE R.; BUELA-CASAL G. [ed.] *Violencia de Género. Tratado psicológico y legal*. Madrid: Biblioteca Nueva. Manuales Universidad, 2009.

FÁTIMA, L. *La prueba pericial psicológica en asuntos de violencia de género*. Revista Internauta de Práctica Jurídica, 2008, núm. 21, any gener-juny, pàg. 15-29.

FINKELHOR, D. "Victimologia del desenvolupament i polivictimització". Jornada sobre la Victimologia del Desenvolupament: Recerca, Intervenció i Protecció Jurídica dels Menors d'edat. Barcelona, 2010.

GENERALITAT DE CATALUNYA (Departament de Planificació i Avaluació Salut Pública). *Protocol per a l'abordatge de la violència masculista en l'àmbit de la salut a Catalunya. Document marc. Violència en l'àmbit de la parella i familiar*. Barcelona, 2010.

GENERALITAT DE CATALUNYA (Departament de Justícia) (2009). *El treball col·laboratiu a l'Administració. Aportacions del Programa Compartim*. Programa Compartim de gestió del

coneixement del Departament de Justícia. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 2009.

GOLDING, J. "Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A meta-analysis". *Journal of Family Violence*, 1999, núm. 14 (2), P. 99-132.

GONZÁLEZ LÓPEZ-VALCÁRCEL, B. *Análisis multivariante. Aplicación en el ámbito sanitario*. Barcelona: SG Editores, 1991.

HIRIGOYEN, MARIE-FRANCE. *Dones maltractades: els mecanismes de la violència en la parella* [monografia]. Solé Muñoz, Xevi; trad. (1 edició). Ediciones Paidós Ibérica, SA, 2006.

HUGUES, M.; JONES, L. *Women domestic violence and posttraumatic stress disorder (PTSD)*. *Family Therapy*, 2000. Vol. 27 (3), P. 125-129.

JUÁREZ, J.R.; MATEU, A.; SALA, E. *Criteris d'avaluació de la credibilitat en les denúncies de violència de gènere*. Barcelona: CEJFE, 2007.

KRUG, E.G.; DAHLBERG, L.L.; MERCY, J.A.; ZWI, A.B.; LOZANO, R. "World Report on Violence and Health". Ginebra: World Health Organization 2002.

LABRADOR, F.J.; RINCON, P.P.; DE LUIS, P.; FERNÁNDEZ-VELASCO, R. *Mujeres víctimas de violencia de género*. Madrid: Ed. Piràmide, 2004.

LAMB, M.E.; STERNBERG, K.J.; ESPLIN, P.W.; HERSHKOWITZ, I.; ORBACH, Y.; HOVAV, M. "Criterion-Based Content Analysis: a field validations study". *Child Abuse and Neglect*, 1997, núm. 21, P. 255-264.

LEBART, I.; MORINEAU, A.; I FÉNELON, J. *Tratamiento estadístico de datos. Métodos y programas*. Barcelona: Marcombo, 1985.

LORENTE, M. *Mi marido me pega lo normal*. Barcelona: Ares y mares, 2001.

MARTÍNEZ ALDANONDO, J. Newsletter edició núm. 50, maig, 2010.

MERINO, J. I CRUCETA, G. *L'assetjament sexual a la feina a Catalunya*, 2009.

MINISTERI DE JUSTÍCIA. *Protocolo medicoforense de valoración urgente del riesgo de violencia de género*. Secretaria General de Modernització i Relacions amb l'Administració de Justícia, 2010.

PALLANT, J. *Spss: survival manual*. Mac Graw Hill.Berkshire, 2007.

PEREDA, N.; GALLARDO-PUJOL, D. "Efectes de la polivictimització infantil en la revictimització adulta". Jornada sobre la victimologia del desenvolupament: recerca, intervenció i protecció jurídica dels menors d'edat. Barcelona, 2010.

PÉREZ, F; BERNABÉ, B. *Las denuncias falsas en casos de violencia de género: ¿Mito o realidad?* Anuari de Psicologia Jurídica, 2012, vol. 22, pàg. 37-46.

PROTOCOL D'ACTUACIONS PER PREVENIR LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA. Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, 2007.

RESNICK, H.; ACIERNO, B.; HOLMES, M.; DAMMEYER, M.; KILPATRICK, D. "Emergency evaluation and intervention with female victims of rape and other violences". *Journal of Clinical Psychology*, 2010, Vol. 56 (10), P. 1317-1333.

SÁNCHEZ CARRIÓN, J.J. (editor) *Introducción a las técnicas de análisis multivariable aplicadas a las ciencias sociales*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1984.

SARASUA, B.; ZUBIZARRETA, I.; ECHEBURUS, E.; CORRAL, P. *Perfil psicopatológico diferencial de las víctimas de violencia de pareja en función de la edad: un estudio exploratorio*. *Psicothema*, 2007, Vol. 19, núm. 3, P. 459-466.

SORIA, M.A.; HERNÁNDEZ, J.A. *El agresor sexual y la víctima*. Boixareu Universitaria, 1994.

STELLER, M. & KOEHNKEN, M. "Análisis de declaraciones basado en criterios". A: D.C. HASKIN (ed.). *Métodos psicológicos en la investigación y pruebas criminales*. Bilbao: Desclée de Brower, 1994.

UNDEUSTCH, U. "Statement Reality Analysis, in Trankell". A: Ed. *Reconstructing the past*. Deventer, The Netherlands: Kluwer Law and Taxations Publishers, 1982.

UNDEUSTCH, U. "The development of statement reality analysis". A: YUILLÉ, J.C. Ed: *Credibility Assessment*. Kluwer Academic Publishers, Nato Asi Series, 1989, vol. 47.

VVAA. "La Valoración del daño en las Víctimas de Violencia de Género". Madrid: Estudios de Derecho Judicial, núm. 139. Consejo General del Poder Judicial, 2008.

VICENTE, N.; DIÉGUEZ, A.; DE LA HERA, I.; OCHOA, E.; GRAU, E. "Trastorno por estrés traumático: consideraciones a propósito de tres casos". A: *Psiquiatría Pública* 7, P. 203-208, 1995.

VILLAVICENCIO, P. "Violencia doméstica: estrategias". A: *Las muertes en el año 2000: hechos y aspiraciones*. Seminario organizado por el Instituto de la Mujer, 11 y 12 de mayo de 2000. Ponencias y Conclusiones Madrid: Instituto de la Mujer, P. 77-88.

VRIJ, A. *Detecting lies and deceit*. Chichester, John Wiley and Sons, 2000.

VRIJ, A. "Criteria-Based Content Analysis: a qualitative review of the first 37 studies". A: *Psychology, Public Policy and Law*. Vol. 11, núm. 1, P. 3-41, 2005.

WALKER, L. *The battered woman syndrome*. Nova York: Springer, 1984.

WALKER, L. "Posttraumatic stress disorder in woman: diagnosis and tratment of battered women syndrome". *Psychotherapy*. Vol. 28 (1), P. 21-29, 1991.

WALKER, L. "Psychology and violence against women". *American Psychologist*, 44 (4), P. 695-702, 1998.

WINBERG, M. *Comentarios a la aplicación y análisis de la escala de gravedad de síntomas del trastorno de estrés post-traumático (TEPT)- de Echeburúa, Corral, Amor, Zubizarreta y Sarasúa (1997)- en el ámbito de las periciales psicológicas en violencia de género*. Psicología jurídica. Familia y Victimología. Societat Espanyola de Psicologia Jurídica i Forense, col·lecció "Psicología y ley", núm. 6, 2006.

ZUBIZARRETA, I.; ECHEBURÚA, E.; SARASUA, B.; CORRAL, P. "Tratamiento psicológico del trastorno de estrés postraumático crónico en una víctima de agresión sexual no reciente". A: *Análisis y Modificación de Conducta*, 24, P. 771-795, 1988.

Webgrafia

<http://www.youtube.com/watch?v=ly5UIQKZHR4>

http://www.youtube.com/watch?v=szDqSU3VBow&list=PL5D462AD30FB6828F&index=11&feature=plpp_video

http://einstein.uab.es/_c_serv_estadistica/Manuals/manualSPAD.pdf

http://www10.gencat.cat/sac/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=5240

http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-2004.html

<https://www.gencat.cat/diari/5123/08115106.htm>

http://www20.gencat.cat/docs/Adjuca/Document/ARXIUS/doc_59519171_1.pdf

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Justicia/menuitem.51bb51de98b3c1b6bd6b6410b0c0e1a0/?vgnextoid=86eaad4517011210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=86eaad4517011210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

10. Annexos

10.1. Annex 1: Carta de consentiment

Consentiment informat per al projecte d'estudi per aprofundir en el fenomen de la violència de gènere

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya

Implicacions de la persona que hi participa

Dins del procés que es du a terme per tal de poder donar resposta a la demanda judicial d'informe sobre _____ en relació amb el procediment _____, s'hi inclouen dues entrevistes amb la persona objecte de l'informe.

La participació en aquest estudi comporta l'enregistrament sonor de la segona entrevista. L'enregistrament evita que el/la psicòleg/òloga agregui informació irreal, i permet un enregistrament fidel d'allò expressat per la persona entrevistada. Així mateix, permet una anàlisi estadística de les dades recollides, en el marc de l'estudi esmentat.

Objecte de l'estudi

Aquest estudi té per objecte aprofundir en el fenomen de la violència de gènere amb les mostres dels equips d'assessorament tècnic penal de Catalunya i és duta a terme pels psicòlegs d'aquests equips.

Garanties de confidencialitat

Tota la informació que sigui recollida per mitjà d'aquest estudi és estrictament confidencial i serà tractada d'acord amb la Llei 15/1999, de protecció de dades de caràcter personal i la resta de normativa que la desenvolupa.

Jo, _____, una vegada llegides i acceptades les condicions, dono el meu consentiment per a l'enregistrament d'aquesta entrevista per part del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, així com la meva participació en l'estudi que duen a terme els psicòlegs dels equips d'assessorament tècnic penal de Catalunya.

Signatura de la participant

Data

Consentimiento informado para el proyecto de estudio para profundizar en el fenómeno de la violencia de género

Departamento de Justicia. Generalitat de Catalunya

Implicaciones de la persona que participa

Dentro del proceso que se lleva a cabo con el fin de poder dar respuesta a la demanda judicial de informe sobre _____ en relación al procedimiento _____, se incluyen dos entrevistas con la persona objeto del informe.

La participación en este estudio comporta la grabación sonora de la segunda entrevista. La grabación evita que el/la psicólogo/oga agregue información irreal, permitiendo un registro fiel de aquello expresado por la persona entrevistada. Así mismo, permite un análisis estadístico de los datos recogidos, en el marco del estudio mencionado.

Objeto del estudio

Este estudio tiene por objeto *profundizar en el fenómeno de la violencia de género con las muestras de los equipos de asesoramiento técnico penal de Catalunya* y es llevada a cabo por los *psicólogos de estos equipos*.

Garantías de confidencialidad

Toda la información que sea recogida por medio de este estudio es estrictamente confidencial y será tratada de acuerdo con la Ley 15/1999, de protección de datos de carácter personal y el resto de normativa que la desarrolla.

Yo, _____, una vez leídas y aceptadas las condiciones, doy mi consentimiento para la grabación de esta entrevista por parte del Departamento de Justicia de la Generalitat de Catalunya, así como mi participación en el estudio que llevan a cabo los *psicólogos de los equipos de asesoramiento técnico penal de Catalunya*.

Firma de la participante

Fecha

10.2. Annex 2: Definició de les variables sociodemogràfiques

1. Dades judicials

Tipus de maltractament denunciat: es registrarà quin tipus de subtipus delictiu manifesta durant el relat la usuària i la seva duració en anys i mesos. Es considerarà que sempre que hi hagi maltractament físic crònic o sexual puntual o crònic també es puntuarà maltractament psicològic però quan hi hagi maltractament físic puntual, el/la psicòleg/òloga haurà de valorar si és una situació d'asimetria de poder o de violència de gènere, cas en què sí que es registrarà també maltractament psicològic, però en cas contrari ha de ser el/la psicòleg/òloga qui ho ha de valorar.

Pel que fa a la duració del maltractament, quan hi hagi períodes de maltractaments intercalats, es considera que, arran de les dificultats per obtenir-ne dades per la mateixa naturalesa dels fets, s'acorda que es recolliran les accions tant puntuals com continuades dins el període que s'esmenta, de manera aproximada.

- física (cops de puny, puntades, empentes, escanyaments, mossegades).
- psíquica (insults, amenaces, humiliació, desvaloritzacions).
- sexual (agressions sexuals, des del no consentiment fins a les humiliacions i perversions).

Moments de l'agressió:

- festeig
- inici de la convivència
- naixement dels fills
- factors estressants (atur, malalties greus, morts...)
- interferències familiars
- trencament de la relació de parella
- abús de substàncies tòxiques

Percepció de la intensitat. S'analitzarà la que s'ha esmentat al llarg del relat:

- Baixa (baixa afectació emocional).
- Moderada (baixa afectació però amb percepció de malestar, simptomatologia lleu, sentiments de culpa, sotmetiment i recerca de solucions).
- Alta (por, confusió, alteracions emocionals somàtiques, dependència emocional, pèrdua d'autonomia, aïllament social).
- Molt alta: TEP (reexperimentació, evitació i augment de l'activació), afectació sociolaboral, hospitalització, tractaments mèdics, denúncies.

- Nombre de denúncies prèvies per maltractaments contra la mateixa parella que motiva l'actual denúncia: es registren el nombre de denúncies efectuades prèvies a l'actual per maltractaments contra la mateixa parella que motiva la denúncia actual.
- Antecedents judicials com a encausada: cal registrar-ho sempre que la denunciant informi d'haver estat imputada en qualsevol tipus de causa penal, inclosa la jurisdicció de menors.
- Hora de la denúncia: cal registrar l'hora en què es va interposar la denúncia i que consta a l'expedient judicial.
- Denúncia interposada d'ofici o per altres testimonis: si la denúncia és interposada per qualsevol persona que no sigui la pròpia usuària (serveis socials, metges, policia, etc.) o si és interposada per ella mateixa.
- Resistències al procés exploratori: cal registrar si la usuària presenta qualsevol tipus de resistència durant qualsevol moment del procés d'avaluació psicològica (incompareixences a entrevistes, resistències a l'enregistrament de l'entrevista, resistències a l'administració de proves psicològiques, resistències a l'exploració de determinades parts de l'entrevista, etc.).
- Existència de conductes impulsives per part de la denunciant: cal registrar si durant el relat de la dinàmica dels fets la usuària esmenta que hi hagi qualsevol tipus d'actuació, comportament o presa de decisions de tipus sobtat o impulsiu per part d'ella que precedeixi a la conducta violenta per part del denunciat (ex. comunicar que es vol separar, fer les maletes, sortir del domicili a mitja discussió, etc.).
- Sensació de pèrdua de control, de poder, d'estatus... per part del denunciat: cal registrar si durant el relat de la dinàmica dels fets la usuària comenta que el comportament violent *d'ell* va encaminat a recuperar la sensació de control, de poder o d'estatus perdut pel denunciat o bé comportament violent reactiu a situacions no previstes per ell. Aquestes situacions poden donar-se a continuació de la variable anterior o bé poden ser demorades en el temps (ex. ja fa temps que el procés de separació s'ha iniciat i no s'havia produït cap conseqüència fins que va haver una agressió violenta demorada. Sovint aquest tipus d'agressions violentes vénen precedides d'absències, silencis o aïllaments per part d'ell).

2. Temporalitat

- Data del relat: Data de l'entrevista amb l'equip d'assessorament tècnic penal.
- Data d'inici de la relació: Si se'n desconeix la data exacta, cal anotar la del dia 1, del mes 1 de l'any corresponent.
- Data d'inici del maltractament: Si se'n desconeix la data exacta, cal anotar la del dia 1, del mes 1 de l'any corresponent.
- Data de naixement: Data de naixement de la usuària.

- Data inici convivència: Si se'n desconeix la data exacta, cal anotar la del dia 1, del mes 1 de l'any corresponent.
- Data de la denúncia: Data que consta a l'expedient judicial.

3. Situació

Nivell d'estudis: cal registrar el nivell màxim d'estudis cursats, independentment que la persona els hagi acabat en el moment de l'exploració.

- Ensenyança obligatòria: antiga EGB i actual ESO
- Estudis de grau mitjà: batxillerat i formació professional
- Estudis universitaris
- Escolarització deficient: analfabetisme o més d'un curs d'absència a l'escolarització primària.

Educació especial: escolarització cursada en qualsevol tipus d'institució fora de l'ensenyament ordinari.

Situació actual: cal registrar l'activitat principal de la usuària en el moment de l'exploració.

- Estudis: activitats formatives de qualsevol tipus
- Treball: activitat laboral regularitzada o no
- Mestressa de casa: treballa a casa
- Inactivitat: no fa cap activitat concreta

País de naixement: cal anotar el país de naixement que consti en els documents d'identificació de la denunciada.

Localitat de residència: Cal anotar la població de residència habitual de la denunciada durant la presumpta comissió del delictes. Si ha hagut canvi de població, cal fer constar aquella en la qual hagi residit la major part del temps durant el moment en el qual es van produir els presumptes maltractaments.

Anys de residència a Espanya: Data d'arribada a Espanya. Si se'n desconeix la data exacta, cal anotar la del dia 1, del mes 1 de l'any corresponent. Les no emigrants hauran d'anotar la data 00.00.00.

4. Família i tractaments

Nombre de menors que conviuen al domicili: Cal anotar el nombre de menors, fills propis o no, que conviuen al domicili familiar.

Nombre de fills que en depenen econòmicament: Cal anotar el nombre de fills propis que depenen econòmicament de la denunciante.

Contacte amb serveis socials: Cal registrar el moment en què la denunciante informi d'haver estat en contacte amb els serveis socials d'atenció primària per qualsevol causa, en qualsevol moment de la seva vida.

Tractaments psicològics i/o farmacològics: Cal registrar quan l'usuària estigui seguint o hagi seguit un tractament psicològic i/o psiquiàtric el motiu del qual és independent dels fets denunciats. Es pot considerar un tractament a partir dels 3 mesos d'assistència.

Abús/dependència toxicològica: cal registrar sempre que la denunciante compleixi criteris d'abús o dependència de qualsevol substància tòxica, segons DSM-IV-TR.

5. Antecedents

Tractament específic en violència: es registrarà quan la usuària estigui realitzant o hagi realitzat un tractament específic en violència domèstica o de gènere. Es considerarà tractament a partir dels 3 mesos d'assistència

Violència de gènere en la família d'origen: Cal registrar si la denunciante informa d'haver presenciat violència de gènere entre els seus progenitors o persones de referència afectiva en la seva família d'origen.

Presenciar maltractaments en la infància: Cal registrar si la denunciante informa d'haver presenciat qualsevol tipus de maltractament durant la seva infància cap a membres del seu nucli familiar, exceptuant entre progenitors que serien registrats a la variable anterior.

Patir maltractaments en la infància: Cal registrar si la denunciante informa d'haver patit qualsevol tipus de maltractament durant la seva infància, cap a la seva persona.

Maltractaments amb altres parelles: Cal registrar quan la denunciante informi d'haver estat víctima de violència de gènere amb anteriors parelles al denunciante.

Relacions de parella sense maltractaments: Relació de parella sense violència.

6. Suport del testimoni: Cal registrar-ho sempre que constin altres evidències de suport del testimoni:

- testimonis dels menors
- testimonis d'altres persones
- comunicats mèdics de lesions físiques
- reconeixement de l'agressor

10.3. Annex 3: Definició de criteris

Nota prèvia. Es posa de manifest la importància que tots els criteris siguin puntuats arran de l'obtenció d'un relat lliure i no de preguntes concretes que vagin adreçades a la seva recerca.

Operativització de variables

Criteri 1. Discontinuitat narrativa

El criteri s'aplica sobre el relat lliure de l'entrevistada. S'entén com a relat lliure la verbalització total obtinguda de la dona, sense gens d'interferència directiva per part de l'entrevistador, a partir de la consigna següent: "explican's amb les teves paraules tot el que recordes dels fets que han originat aquesta denúncia. No has de repetir el que ja vas dir. Es tracta que *ara* ens facis una explicació detallada d'allò que *recordes*. Si no recordes alguna cosa, ho pots dir; si vas dir quelcom que ara penses que va ser equivocat, *ara* ho pots corregir; i si vas deixar de comunicar alguna qüestió, *ara* també és el moment de dir-ho. D'entrada no et farem preguntes. Quan acabis ja et preguntarem les qüestions que ens permetin aclarir els fets".

Es podran fer preguntes per facilitar-ho que convidin a la continuació i ampliació del relat sempre que aquestes no dirigeixin el fil del relat. Per exemple, pots explicar-ne alguna cosa més?

Dintre del discurs global es poden donar diferents relats lliures quan s'expliciten diferents contextos sense interferència directa per part de l'entrevistador.

En els relats, fruit d'experiències viscudes, la informació sol presentar-se seguint una discontinuïtat narrativa, és a dir, la informació és reportada de forma inconnexa i sense una ordenació coherent, els detalls solen ser relatats "a cops de memòria", de manera que una situació específica s'enllaça amb una altra d'anterior i de nou es recupera el fil conductor, i s'alternen els diferents contextos dels fets experimentats.

Perquè es compleixi aquest criteri és necessari, a més a més de tot el que s'ha esmentat anteriorment, que el global de la informació obtinguda respecti la lògica, així com també que hi hagi coherència en el contingut de les verbalitzacions (sense contradiccions ni incongruències en el conjunt del relat).

Els relats que són fruit de la fantasia o la invenció, pel contrari, normalment es presenten d'una forma contínua, estructurada i cronològica, i evidencien notablement les connexions causals, en un intent clar de donar una estructura i coherència interna a un relat no experimentat, en el qual tots els detalls, per poder ser memoritzats i relatats de manera coherent, han de seguir una estructura rígida i inalterable.

En relació amb aquest criteri, cal considerar les limitacions de la capacitat cognitiva del testimoni i l'efecte de l'estrès del fet.

Criteri 2. Reproducció de converses

Només es tindran en compte els diàlegs i un mínim de tres interaccions verbals (emissió, rèplica i contrarèplica) com a condició suficient i necessària. Aquest criteri es podrà reconèixer especialment en tres situacions (Steller i Koehenken, 1994), però no són les úniques que es tindran en compte:

- a) quan s'utilitza vocabulari específic de la parla de l'autor de l'agressió
- b) quan s'inclou el raonament utilitzat per l'agressor
- c) quan es presenten converses que revelen les diferents actituds de l'agressor i de la víctima, com per exemple, les insinuacions de l'agressor, les seves amenaces literals, intimidacions, disculpes, etc.

Es valorarà únicament quan es tracti d'una reproducció d'una conversa i no d'una simple descripció d'una interacció o d'una conversa.

Exemples:

"Te daba un guantazo que te echaba en el suelo y luego me encontraba después en la cama empapada y "- ¿Estás bien, estás bien?" "-Sí, sí" "ahora te follo"

"Por la mañana va y me dice:

- ¿Qué te pasa, por qué estás cabreada?
- Me hiciste daño anoche
- ¡Yo anoche no te hice nada!"

Un altre exemple: la víctima descriu una agressió en la qual hi ha un menor present i reproduceix la conversa del menor amb l'agressor:

"...él vino y me quitó las llaves, me quería pegar con las llaves y en ese momento salió el niño y se lo dijo:

- ¡Papa no pegues a mi madre!
- ¡Tú cállate!
- ¡No pegues a mi madre!"

Criteri 3. Detalls estranys

No és habitual que una declaració inventada inclogui detalls inusuals, estranys i amb poca probabilitat d'ocurrència. Per això quan aquests són presents en les declaracions de les víctimes, han de ser considerats com a indicadors de credibilitat. A la vegada, aquests

detalls augmenten la vivesa i unicitat del relat, i li confereixen més credibilitat, sempre que no siguin clarament irreal. Al llarg de l'entrevista la presumpta víctima descriu aspectes del maltractament que són peculiars i específics d'aquella situació. Formarien part del ritual del maltractament i/o del context en el qual es produeix aquest episodi. És informació inusual i de poca o nul·la freqüència d'aparició (criteri dur d'inclusió) en el relat d'altres víctimes. Malgrat que sigui inusual és un fet plausible. En cas que es tractés d'informació clarament irreal (contrari a les lleis de la naturalesa, situacions impossibles) no es puntuaria.

Exemples:

"Em vaig tancar per dins. Així quan ell arribés no podria entrar. Em vaig tancar amb la cadena. Ell el que va fer va ser... a les 6 del matí, imagina't, la gran esbroncada, els veïns, tota una història. Jo vaig obrir la porta amb la cadena posada. Jo veia a l'altre costat que va treure la navalla i volia tallar la cadena amb la navalla".

"No me dejaba fumar y un día por la noche cuando volvió de trabajar olió a tabaco, porqué yo cogía y de vez en cuando me compraba uno suelto, y me decía que yo había fumado y yo le decía que no, que no había fumado. Y me estuvo pegandome desde las...porqué él llegaba a las 11 de la noche, me estuvo dando de hostias y de puñetazos en el estómago, sobretodo en el estómago me daba mucho, también en la cabeza, pegándome hasta las 6 de la mañana más o menos porqué él quería que le diera el paquete de tabaco".

"...un día se me cayó el yogur del niño al suelo y me lo hizo recoger con la lengua delante de mis hijos".

"siempre después de violarme, siempre me tiraba de la cama y tenía que dormir en el suelo".

També es consideren detalls estranys en el relat aquelles situacions en què l'agressor, quan la dona torna a casa, du a terme conductes com mesurar amb un regle el clítoris per veure si ha augmentat de mida o li ensuma les calces.

Criteri 4. Por a represàlies

Durant l'entrevista, la víctima fa referència a estats de por derivats de:

Les amenaces explícites dutes a terme per l'home, amb la finalitat de sotmetre la resistència de la dona o aconseguir-ne la submissió. Les amenaces han de resultar creïbles per la dona, la qual ha de reaccionar en conseqüència.

Poden incloure amenaces de mort o de lesions físiques, utilització d'armes o objectes potencialment perillosos com a elements intimidatoris, amenaces sobre negació de drets bàsics (documents, diners, aliments, habitatge, medicació, etc.), amenaces d'abandonament o de divorci, de suïcidi, de tenir una aventura amb una altra persona i, en general, qualsevol altre aspecte que resulti lesiu per a la dona. Amenaces de repetir sobre la dona la conducta de l'agressor efectuada sobre un altre. Amenaces de repetir sobre la dona les notícies de casos de violència: TV, diaris, ràdio.

La previsió efectuada per la dona de les reaccions violentes o lesives que pot provocar en l'home amb la seva pròpia conducta, les seves paraules o la seva actitud.

Les represàlies es poden fer extensives als fills o a altres persones, animals o objectes significatius per la dona. En aquest punt són freqüents amenaces sobre privar la dona de la custòdia dels fills, amenaces de maltractar o matar els fills o altres familiars, etc.

Cal indicar que les variables 4, 5 i 13 es poden encavalcar (por a represàlies, autoimposició i intimitat del secret i estratègies de supervivència). Així la frase "havia après a callar-me per por a la seva reacció". Puntuaria alhora a totes tres variables, atès que hi ha una estratègia de supervivència, autoimposició de silenci i por a represàlia.

Exemples:

"Yo sabía que si no tenía la cena lista y los niños en la cama para que no le molestaran, la iba a armar. Me iba a insultar, a pegar y a despertar a los niños".

"Amenazas que se iba a llevar a mi hija a un puticlub y no la iba a ver más. Que iba a coger dos tíos y la iban a violar y a destrozar la vida, que iba a vestirme de negro porque iba a matar a uno de mis hermanos, que vigilaria por la calle y mirara para atrás porque lo que salía en la tele no era nada comparado con lo que me haría a mí".

Nota. Entenem pel terme *arma* tant les armes de foc com els ganivets i qualsevol objecte utilitzat com un pal, garrot o bastó; per creïble, entenem les amenaces que la víctima considera que són versemblants, percebent un risc per a la seva pròpia seguretat o la d'altres persones significatives. Amenaces molt vagues o imprecises (p. ex. "ho aconseguiré") que la víctima consideri creïbles s'han de valorar com a amenaces de dany corporal greu.

Criteri 5. Autoimposició i intimitat del secret

Aquesta variable fa referència només a l'actitud i conducta de la dona. Es puntuarà davant de qualsevol referència que faci la dona que indiqui que no verbalitzava els maltractaments ni la situació que patia, cap a qualsevol persona, al llarg de qualsevol moment de la història dels maltractaments.

Puntua tot i que la víctima no esmenti els motius del secret, és suficient si indica que no ho explicava, sense que n'expliqui els motius.

També puntuaria encara que la víctima ho hagi explicat a alguna persona però també hi hagi manifestacions d'ocultar la situació a altres.

També establiria quan la víctima té l'obligació de "mantenir les formes" i silenciar actituds negatives de l'agressor per tal de no destruir la imatge social de l'agressor en general o per ocultar la seva situació, però no es puntuaria en aquesta variable quan la dona manifesta que ho feia perquè ell s'ho imposava o l'obligava a callar (criteri 8). Puntuaria quan és per iniciativa de la dona.

Inicialment aquesta variable comprenia que el silenci i el manteniment en secret de la situació fos donada tant per una actitud de l'home de manera directa (ordre-amenaça) com indirecta (manifestacions i actituds encaminades a transmetre l'obligatorietat del silenci). Finalment van decidir separar aquesta variable i només incloure en el criteri 5 les actituds i conductes que fa la dona no per imposició directa de l'home (que s'inclouran en el criteri 8).

Cal indicar que les variables 4, 5 i 13 es poden encavalcar (por a represàlies, autoimposició i intimitat del secret i estratègies de supervivència). Així la frase "havia après a callar-me per por a la seva reacció". Puntuaria alhora a totes tres variables, atès que hi ha una estratègia de supervivència, autoimposició de silenci i por a represàlia.

Exemples:

- "No vaig dir res a ningú, ningú no ho sabia per vergonya"
- "Tenia por que ningú no em cregués"
- "No volia que ho sabessin ja que els donaria un disgust"

Presència / Absència

Criteri 6. Indefensió

Es produeix quan la víctima transmet la seva percepció que, sigui quina sigui la seva actitud, és incapaç de manegar o resoldre la situació de violència. La víctima ha après a creure que està indefensa, que no té cap control sobre la situació en la qual es troba i que qualsevol acte que faci és inútil. Són presents principalment els sentiments d'inseguretat i impotència que comporten dificultats per a la presa de decisions i un estil d'atribucions extern. Però, si fa referència a la presència d'aquest sentiment però acompanyat d'una acció encaminada a evitar el maltractament també puntuaria a la variable 13 (estratègia de supervivència). És a dir la indefensió faria referència al sentiment i la estratègia de supervivència a una conducta (excepte quan fa referència a la dissociació dels propis sentiments que puntuaria com estratègia de supervivència i no a la indefensió).

És important en aquesta variable que estigui present el factor *aprenentatge*, és a dir, que la indefensió hagi estat apresada per la dona arran de la relació amb l'agressor.

A més, es puntuarà quan aquesta vivència d'indefensió es produeixi en *qualsevol moment* de la història de maltractaments.

Exemples:

"si le había hecho cena porque estaba fría se la tenía que calentar, si no había hecho cena, porque no se la había hecho. Si no le esperaba para cenar, que porque no le había esperado. Si le esperaba, que haces aquí perra, controlándome, eh?"

"hiciese lo que hiciese siempre estaba mal y la cosa acababa en bronca".

"Y yo pensaba, ¿qué pasará hoy? ¿que será lo que no le esté bien? ¿qué será lo que he hecho mal? y había cosas, siempre había cosas, siempre."

"...él hace años lo liquidó todo y digo bueno pues nada pedimos la separación, o sea, ya terrible "eres asquerosa y repugnante" y a mí no se acerca, o sea, relaciones no porque pasaba de mi, claro él tiene otras historias. "Eres asquerosa y repugnante", bueno pido un abogado para conseguir la separación, ahí tengo los documentos, y se pone violento y dice que no quiere la separación, pues no hay separación. Ahí quieta, ahí quieta, ahí quieta pero claro desde entonces hace un año y pico que liquidó el negocio, liquidó todo, se ha metido en casa, a orinarse por todos los sitios, a insultarme, a decir que está malo, pues bueno vamos de médicos, tiene obesidad, tiene un poco de azúcar, un poco de hipertensión pero no tiene nada, o sea, los médicos adelgaza, y el hombre siguió poniendo peso, imposible. Y ya últimamente me decía desde Navidad pa acá "te puedo hacer mucho daño, te puedo hacer mucho daño" bueno pues yo...o sea, yo no tenía ni fuerzas para...me apunté al paro, busqué faena pero es que yo no tenía fuerzas para nada, o sea, yo ¿qué podía hacer? aguantar, a ver si lo vendemos todo y a ver si se va a la...decía que se iba a ir a la costa..."

"O sea, yo por miedo he hecho disparates...por eso le pregunto ¿estoy loca?...por el miedo, o sea, es que, voy a hacer esto pero y ¿qué hago? y lo he hecho mal, pues esto no, pues lo otro; y lo he hecho mal es que no he atinado en nada pero es el miedo, ¿qué hago? haga lo que haga viene a por mí y es que soy yo la muerta..."

A l'exemple següent s'haurien de fer preguntes obertes aclaratòries per tal de valorar si es van donar estratègies de supervivència també:

"...y ahí yo creo que empecé yo a morirme, ahí dije no puedo, luché con las armas que tenía como pude para evitarlo, no puedo evitarlo pues aquí me quedo..."

A l'exemple següent s'haurien de fer preguntes obertes aclaratòries per concretar si realment hi va haver indefensió o no:

"Un día dije que si no podía le ayudaba a calzarse, no llega, y me dijo "antes me corto las piernas de consentir que tú me ayudes". Yo es que nunca he sabido qué hacer, lo normal es que yo me hubiera liado a tortas con él toda la vida, desde que tenía 20 años, pero es que yo nunca he sabido qué hacer..."

Criteri 7. Ambivalència i ambigüitat envers l'home

Les persones que pateixen violència de gènere presenten freqüentment:

Pensaments i/o emocions contràries, com comentar que havia pensat a separar-se i alhora ampliar la família; disculpa de l'agressió: expressar que malgrat l'agressió, és bona persona (especialment en casos de substàncies tòxiques: alcohol, cocaïna...), emocions positives i negatives referides a l'agressor que comporten confusió davant aquests sentiments contradictoris: amor / odi; autonomia / necessitat; agressor / agredit; victimisme / culpabilitat.

Conductes de signe contrari: denúncia / retractació; demanar la separació / comunicar-li que torni per reconciliar-se; segones / terceres / quartes oportunitats.

Exemples:

- Volia separar-se i estava iniciant procés d'adopció d'un fill per salvar la crisi
- Expressa que, malgrat l'agressió, sí que l'estima perquè ell ho fa tot per gelosia.
- Explica que no aguanta més la situació de violència, i tanmateix està visitant immobles per comprar un habitatge per viure amb ell.

Criteri 8. Dualitat de la conducta domèstica / aparença social de l'home

Aquesta variable fa referència a les actituds i conductes de l'agressor. Discrepàncies entre el comportament de l'home en públic i en privat. S'efectua una descripció de l'home que es presenta públicament amistós i amable i socialment acceptat en contraposició a un repertori de conductes de caràcter dominant i violent en la relació de parella.

Referències directes sobre la conducta positiva de l'agressor externa a la llar: amistats, família extensa, companys laborals, conductes solidàries amb altres víctimes (davant un públic extern).

Exemples

- "fora de casa era l'home perfecte, els meus pares se l'estimaven molt i ni s'imaginaven el que em feia"

- "davant dels amics i familiars em tractava com una reina, tot eren paraules i gestos amables, però quan arribàvem a casa es transformava..."
- "amb els altres era amable, cordial i afectuós, però a casa amb mi era violent i dèspota"
- "...y ell em va demanar: si us plau, si us plau, no li diguis res a la teva mare!"

Criteri 9. Violència indirecta suscitant por i terror

Utilització d'actes d'intimidació per part de l'home per tal d'atemorir la dona mitjançant agressions indirectes, per exemple, contra altres persones, animals de companyia o objectes personals.

- violència/agressió contra mascotes (animals de la casa)
- violència/agressió contra objectes de la llar o de la seva propietat
- violència/agressió contra amics o coneguts de la parella o família
- violència verbal contra amics o coneguts de la parella o família

Exemples:

- No té cura dels gossets d'ella mentre està de viatge i li diu que els matarà de fam: "Un dia mataré el teu estimat gos i també et trobaràs a la teva mare morta".
- Que explicarà coses del passat d'ella (aquesta havia exercit la prostitució) a la seva família i amics.
- "Cremaré la casa amb tots a dins".
- "Si no hi accedeixes, ho pagarà el teu fill".
- Va clavar-li cosses al gos, tot dient-li "la propera seràs tu".
- Privar-la de necessitats materials.

Criteri 10. Evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder

L'asimetria de poder és el que caracteritza la violència de gènere. L'evolució de la violència en la relació comporta que s'incrementi de manera progressiva aquesta asimetria de l'home per sobre de la dona. La víctima descriu, en el seu relat, com en la seva subordinació i submissió a l'agressor és cada vegada més elevada segons el transcurs del temps i de l'evolució de la relació de violència.

Exemples:

"A raíz de la muerte de mi hijo, mi casa fue un infierno, fue el colmo de la paciencia".

"Cuando ya estaba embarazadísima, el señor empezó a salir por las noches, se iba de picos pardos, se emborrachaba. Venia borracho y me hacia levantar para hacerle la cena. Eso fue al principio. Lo peor fue cuando hube parido".

"Primer eren insults i amenaces, però quan va néixer la nena la cosa va empitjorar".

"Al principio estaba bien, solo que no me podia poner la ropa que tenia, però después no le gustaba que saliera con las amigas, se enfadaba mucho y estaba una semana sin hablar y yo no podía...despues ya me pegaba por cualquier cosa, no le gustaba la comida y la tiraba al suelo."

"El no intentaba cosas conmigo, pero antes hacía este sexo con otras mujeres, despues me dijo que esto era normal y me dice "si me quieres, tienes que hacer todo para mí" y yo no podía y dijo "ahora te follo el culo" y me pegó y con la costilla rota me pone en cama con fuerza...

Criteri 11. Control ampli masculí cognitiu-conductual

Es descriuen accions portades a terme per l'home, de manera directa i indirecta, i a iniciativa d'aquest, amb l'objectiu de controlar i sotmetre la dona, tant a nivell cognitiu com conductual. Fan referència a tàctiques utilitzades per l'home per aconseguir poder i control sobre la dona. És un control abusiu de la dona mitjançant, per exemple, la vigilància dels seus actes i moviments, escolta de converses, revisió de la correspondència adreçada a la dona, escorcoll de calaixos, control de les trucades, etc.

S'inclouen també totes aquelles accions que condueixen a l'aïllament social, familiar i de relacions progressiu de la dona, així com la imposició per part de l'home d'un seguit d'obligacions, pautes i regles de conducta que incideixen en la vida de la víctima, controlant i restringint les seves llibertats personals. També queda fixada la manipulació dels sentiments de la dona per aconseguir satisfer els desitjos de l'home, mitjançant el xantatge emocional. Aquest control no que només especificat, sinó que apareix sistematitzat en la història de parella.

Control sistemàtic habitual i abusiu en diferents àmbits:

- econòmic:

1. la víctima no és titular de cap compte. Presència / Absència
2. l'home aporta diners quan vol i sense regularitat. Presència / Absència
3. l'home determina les prioritats de les despeses. Presència / Absència
4. demana justificació de les despeses. Presència / Absència

- familiar. Presència / Absència

- d'amistats. Presència / Absència

- laboral. Presència / Absència

- vestuari. Presència / Absència

En cadascun d'aquests àmbits (familiar, amistats, laboral, vestuari), concretat en els següents aspectes:

- en el que sents, penses i fas.
- control dels horaris.
- de la comunicació tant telefònica com directa, i personal.
- en la capacitat de presa de decisions.
- en la llibertat de pensaments i sentiments.
- imposició de normes.
- imposició vestuari.
- control de la documentació personal (DNI, passaport, targeta sanitària, etc).

Exemples:

" Se fue de casa. Él venía a casa y no nos dejaba ni comer, no podíamos comer, no podíamos gastar luz, no podíamos gastar agua, no podíamos hacer nada"

"Cuando llegaba de trabajar, los niños tenían que haber cenado"

"Llega un momento que tú no eres tú, tú no tienes ni voz ni voto ni personalidad ni decisión ni eres capaz de tomar decisión". "No sabía como había llegado a esa situación".

"Siempre llegaba igual. Y cuando llegaba, pues el interrogatorio de qué has hecho en todo el día y ... Qué voy a hacer si estaba encerrada en casa, no podía hacer nada".

"Si llegaba 5 minutos tarde me preguntaba con quien me habia ido, donde estaba y siempre igual explicar todo con detalle"

"Tuve que ir a mi amigo Antonio y decirle que no podíamos hablar más porqué Teo estaba muy celoso".

Criteri 12. Descripció contextualitzada de microviolències

Es descriuen de manera contextualitzada pràctiques de dominació subtil en la vida quotidiana. És el control subtil arrelat al pensament masculista imperant tant en l'home com en la dona i assumits com anormals pels dos. No és una referència o menció d'aquestes pràctiques, no són fets aïllats, sinó que és una descripció que s'incardina en la dinàmica de relacions de parella.

No utilitzen la força sinó l'afecte i la inducció d'actituds per disminuir el pensament i l'acció eficaç de la dona, que la porta a fer el que no vol i a conduir-la en la direcció escollida per

l'home. Aprofita la confiança afectiva que provoca en ella defalliment i impotència acompanyades de confusió, culpa, dubtes d'ella mateixa que afavoreixen el descens de l'autoestima i l'autocredibilitat. Molts d'aquests comportaments són considerats normals pel gènere masculí i molt efectius perquè l'home augmenti el seu poder per aconseguir el que vol i són especialment devastadors per a les dones dependents de l'aprovació masculina.

Per exemple:

- Abús de la capacitat femenina de tenir cura

1. prioritat de les conductes de cura incondicional de la dona
2. delegació del treball de cura dels vincles i les persones
3. demandes abusives encavalcades no percebudes com una coacció

- Creació de falta d'intimitat per part de l'home

1. Silenci: manera de controlar les regles del joc, amb un cert aire misteriós.

Conductes: tancar-se en ell mateix, no contestar, contestar amb monosíl·labs, no preguntar, no escoltar, no comprometre's.

2. Aïllament i marcar límits: aïllament físic en un espai, activitat, o mental.

Exemples:

"Cuando le pides a una persona ayuda y te la deniega después de tantos años y siendo una cosa de los dos , y una cosa que piensas "bueno, te ayudará y te... yo que sé, tendrás algún apoyo. Yo para decirte que me hicieron la prueba del cáncer y cuando llegué a casa le dije que me acompañara por favor porque no tenía a nadie, solo tenía a mi hijo para poderle decir que me acompañara y aún estoy esperando que me diga nada. Su hijo en aquel entonces tenía 15 años".

"Era estar en casa con los niños, hacer la faena y dejarle a punto la comida, porque si no le tenía la comida o la cena puesta pues él volvía otra vez a los insultos, a amenazarme y a pegarme".

"Estando embarazada una vez me puse mala a las dos de la mañana y cuál fue mi sorpresa cuando él en vez de preocuparse y llevarme corriendo al hospital, encima se enfada porque a las dos de la mañana, podía haberme puesto enferma antes".

"Lo que menos me gustaba de el era cuando llegaba a casa y se encerraba en la habitación sin decirme nada".

"Después de cuidar a mi madre tuve que cuidar a la suya que me tenía manía y me lo paga así...".

Criteri 13. Estratègies de supervivència de la dona

La dona fa referència a què ha desenvolupat diferents canvis en algun dels 3 aspectes (cognitiu, emocional o de conducta) per a la seva supervivència dins de la situació de maltractaments, com per exemple:

- La dona posa en marxa un gran esforç per adaptar-se, per fer els canvis que siguin necessaris en el seu entorn, en la seva conducta, per tal de no incrementar la violència de la parella; intenta així calmar-lo, satisfer-lo; procura no desagradar, anticipar-se a una potencial reacció violenta.
- Adopció de diversos mecanismes d'adaptació per part de la víctima que són entesos per aquesta com a formes per sobreportar la situació de violència.
- Implica la dissociació dels propis sentiments i percepcions, i adherir-se als desitjos de l'home per identificar-se amb ell.
- Les distorsions cognitives com la negació, la minimització o normalització li permeten acomodar-se al sistema abusiu.
- La víctima relata intents de modificar el seu comportament a fi d'evitar la violència i per tal de sobreviure de la millor manera possible a l'amenaça.
- La dona fa un desplegament de tota la seva paciència i les seves habilitats per calmar la tensió, resoldre tots els problemes que irriuen la seva parella, i posar solució a qualsevol conflicte que pugui servir de detonant de l'agressió, ja sigui de caire domèstic o no.

Cal indicar que les variables 4, 5 i 13 es poden encavalcar (*por a represàlies, autoimposició i intimitat del secret i estratègies de supervivència*). Així la frase "havia après a callar-me per por a la seva reacció". Puntuaria alhora a totes tres variables, atès que es produeix una estratègia de supervivència, autoimposició de silenci i por a represàlia.

Exemples:

Mantenir la casa més neta, els fills més silenciosos.

"Era muy autoritario. Siempre tenía la razón. Lo mejor era no llevarle la contraria"

"Llega un momento que te tortura tanto psicológicamente que yo creo que aprendes o te mueres. Empecé a entender que él siempre quería lo contrario de lo que yo quería. Él empezó a decir que quería volver a Cataluña y yo empecé a decirle que no, que allí teníamos casa, que no quería volver a Cataluña. Y así conseguir volver a Cataluña"

"Yo por una parte, es que hasta lo veía normal"

"Y yo rezaba y rezaba para que no viniese. Cuando ya le tocaba de venir, como sabía que iba a venir mal porque era cada día constante, me iba y me ponía a rezar. Me ponía a rezar y le pedía a Dios que viniese bien"

"Yo no quería volver a quedar con él, pero pensaba, bueno, mejor vamos a comer juntos, nos vamos y se acabó, y él no se enfada ni siente que lo rechazo o lo desprecio... yo no sabía como podía reaccionar!"

"Aunque yo no tuviera ganas... pues lo hacíamos... para que no se enfadara... a ver, también es que soy su mujer ¿no?"

"Per estar amenaçada (càstig), per por per possibles conseqüències negatives vers als fills, etc."

"Yo tenía que agachar la cabeza y no decirles buenos días a los vecinos, porque si les decía buenos días luego me interrogaba, y me decía que si les saludaba era porque yo le había contado algo, y tenía miedo que yo contara algo, pero yo jamás conté nada a nadie. Estuve 20 años con todo lo que me estaba pasando, los 20 años, todo lo tuve guardado dentro y nunca dije nada a nadie".

Criteri 14. Relat inhibit amb vergonya

Aquest criteri es refereix a l'expressió d'un correlat emotiu de tipus vergonyós, on la dona expressa un relat inhibit, vacil·lant, utilitzant paraules genèriques per no inferir directament l'agressió íntima rebuda.

Aquest criteri pot aparèixer en tres supòsits:

- dificultats per començar a verbalitzar els fets
- des d'un inici del relat i, per tant, constituint tot el marc discursiu de la dona
- també en moments puntuals de la seva declaració, s'observa un canvi evident i referit justament a aspectes més íntims o perversos de les humiliacions, agressions o vexacions patides.

Exemples:

"prefiero no recordar aquello, era tan duro, tan duro".

"era algo que me hacía sentir tan mal que no podía hablarlo con nadie, ni siquiera con Dios"

Criteri 15. Correccions espontànies

S'especifiquen tres possibles correccions del relat:

- La primera, quan la correcció no es produeix espontàniament, sinó en el transcurs d'una entrevista dirigida, que posa en evidència alguna contradicció o incoherència, per la qual cosa no es comptabilitzarà.

- La segona i tercera introduïdes de manera espontània, i sense la interacció verbal o no verbal de l'entrevistador, sí que complirien amb el criteri. La segona és quan la correcció és fruit d'una millora de la declaració que inclouria ampliació, matisació de la informació, puntualització d'algun aspecte ja esmentat.
- La tercera, produïda igualment en un relat obert, de forma espontània, anul·la, canvia, rectifica o corregeix detalls anteriors.

Es parteix de la base que una declaració inventada, en la qual la imatge i la bona impressió són essencials, tenen poca probabilitat d'incloure aquestes correccions que poden posar en evidència el caràcter fantasiós del relat.

Exemples:

"En algunas ocasiones me dejaba marcá. Me decía: ya sé que ahí tampoco te puedo dar porqué... o de esa manera no te puedo dar".

"Me estuvo pegando allí en el sofá, los niños durmiendo, bueno no, no dormían porque estaban allí sufriendo por lo que su padre me estaba haciendo".

Asimetria de poder: Es puntua quan dins una dinàmica relacional hi ha una relació de desigualtat entre l'home i la dona, on l'home té una posició de poder, dominant, que l'autoritza a decidir sobre la vida de la dona, i on la dona té un rol subordinat, on perd en tot o en part, la possibilitat de decidir sobre la seva vida i actua sota la direcció de qui té el poder. L'asimetria de poder es pot manifestar en diferents graus de desigualtat, i l'exercici de poder per part de l'home ha de derivar en una pèrdua de drets i llibertats individuals de la dona i en l'aparició de malestar psicològic.

10.4. Annex 4: Full de registre

Núm. entrevista _____

Entrevistador _____

<p>Tipus de maltractament denunciat: Sí No Físic: ☐ ☐ → duració: _____ _____(mesos) Psicològic ☐ ☐ → duració: _____(mesos) Sexual ☐ ☐ → duració: _____(mesos)</p> <p>Moments de l'agressió:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Sí</td> <td style="text-align: center;">No</td> </tr> <tr> <td>V10.5 Festeig</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.6 Inicï convivència</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.7 Naixement dels fills</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.8 Factors estressants</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.9 Interferències familiars</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.10 Trencament relació parella</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>V10.11 Abús de substàncies tòxiques</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </table> <p>Percepció de la intensitat : Baixa ☐ Moderat ☐ Alt ☐ Molt alt ☐</p> <p>- Nre. de denúncies prèvies per maltractaments amb la parella que motiva l'actual denúncia: _____</p> <p>- Antecedents judicials com a encausada Sí ☐ No ☐</p>		Sí	No	V10.5 Festeig	☐	☐	V10.6 Inicï convivència	☐	☐	V10.7 Naixement dels fills	☐	☐	V10.8 Factors estressants	☐	☐	V10.9 Interferències familiars	☐	☐	V10.10 Trencament relació parella	☐	☐	V10.11 Abús de substàncies tòxiques	☐	☐	<p>.- Hora de la denúncia:</p> <p>.- Denúncia interposada d'ofici o per altres testimonis: Sí ☐ No ☐</p> <p>.- Resistències al procés exploratori: Sí ☐ No ☐</p> <p>.- Existència de conductes impulsives per part de la denunciant en decisions importants: Sí ☐ No ☐</p> <p>.- Sensació de pèrdua de control, de poder, d'estatus...per part del denunciat com a detonant de l'agressió: Sí ☐ No ☐</p>
	Sí	No																							
V10.5 Festeig	☐	☐																							
V10.6 Inicï convivència	☐	☐																							
V10.7 Naixement dels fills	☐	☐																							
V10.8 Factors estressants	☐	☐																							
V10.9 Interferències familiars	☐	☐																							
V10.10 Trencament relació parella	☐	☐																							
V10.11 Abús de substàncies tòxiques	☐	☐																							

1. Temporalitat

- Inicï Relat: Any _____ Mes _____ Dia _____ -Data naixement: Any _____ Mes _____ Dia _____

-Inicï relació: Any _____ Mes _____ Dia _____ - Inicï convivència: Any _____ Mes _____ Dia _____

-Inicï maltractament: Any _____ Mes _____ Dia _____ -Data denúncia: Any _____ Mes _____ Dia _____

2.Situació

<p>Nivell d'estudis:</p> <p>Ensenyança obligatòria: antiga EGB i actual ESO ☐</p> <p>Estudis grau mitjà: batxillerat i C. formatius ☐</p> <p>Estudis universitaris ☐</p> <p>Escolarització deficient: ☐</p> <p>Educació Especial: Sí ☐ No ☐</p>	<p>Situació actual:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Sí</td> <td style="text-align: center;">No</td> </tr> <tr> <td>Estudia:</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Treballa:</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Mestressa de casa:</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Inactivitat:</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </table>		Sí	No	Estudia:	☐	☐	Treballa:	☐	☐	Mestressa de casa:	☐	☐	Inactivitat:	☐	☐
	Sí	No														
Estudia:	☐	☐														
Treballa:	☐	☐														
Mestressa de casa:	☐	☐														
Inactivitat:	☐	☐														

2.4 País naixement: _____ 2.5 Localitat residència: _____

2.6 Anys residència Espanya: _____

3. Família i tractaments

3.1. Nre. de menors que conviu en el domicili: _____

3.2.Nre. de fills que depenen econòmicament de la víctima: _____

3.3 Contacte amb serveis socials: Sí No

3.4 Tractaments psicològics i/o farmacològics:
Sí No

3.5 Abús/dependència toxicològica:
Sí No

4. Antecedents

4.1 En tractaments específic en violència: Domèstica Gènere Sense

4.2 De violència de gènere en la família d'origen: Sí No

4.3 Presenciar maltractaments infància: Sí No

4.4 Patir maltractaments infància: Sí No

4.5 Maltractaments amb altres parelles: Sí No

4.6 Relacions parella sense maltractaments: Si No

5.- Suport de testimoni:

Evidències de suport de testimoni:

Anàlisi del contingut temàtic de l'entrevista:

<p>V1- Discontinuitat narrativa: Sí ☐ No ☐</p> <p>V2- Reproducció de converses: Sí ☐ No ☐</p> <p>V3- Detalls Estranys: Sí ☐ No ☐</p> <p>V4- Por a represàlies:</p> <p>V4.1 Amenaces explícites home: Sí ☐ No ☐</p> <p>V4.2 Previsions efectuades dona: Sí ☐ No ☐</p> <p>V5- Autoimposició i intimitat del secret:</p> <p>V5.1 Referència a no verbalització dels maltractaments: Sí ☐ No ☐</p> <p>V5.2 Altres manifestacions d'ocultar els maltractaments: Sí ☐ No ☐</p> <p>V5.3 Obligació víctima mantenir formes: Sí ☐ No ☐</p> <p>V6- Indefensió: Sí ☐ No ☐</p> <p>V7- Ambivalència i ambigüitat envers l'home:</p> <p>V7.1 Pensaments i emocions contràries positives/negatives referides a l'agressor: Sí ☐ No ☐</p> <p>V7.2 Conductes de signe contrari: Sí ☐ No ☐</p> <p>V8- Dualitat de la conducta domèstica / aparença social de l'home: Sí ☐ No ☐</p> <p>V9- Violència indirecta suscitant por i terror:</p> <p>V9.1 Contra mascotes (animals de la casa) Sí ☐ No ☐</p> <p>V9.2 Contra objectes de la llar. Sí ☐ No ☐</p> <p>V9.3 Contra amics/coneguts/família extensa. Sí ☐ No ☐</p> <p>V9.4 Violència verbal contra amics o coneguts de la parella o família extensa. Sí ☐ No ☐</p>	<p>V10- Evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder:</p> <p>Sí ☐ No ☐</p> <p>V11.- Control ampli masculí cognitiu-conductual:</p> <p>11.a- Control econòmic: Sí ☐ No ☐</p> <p>11.b.-Familiar: Sí ☐ No ☐</p> <p>11.c- Amistats: Sí ☐ No ☐</p> <p>11.d-Laboral: Sí ☐ No ☐</p> <p>11.e- Vestuari: Sí ☐ No ☐</p> <p>11.f. -Control de documentació personal</p> <p>Sí ☐ No ☐</p>
--	--

<p>V12- Descripció contextualitzada de microviolències:</p> <p>.- Abús de la capacitat femenina de tenir cura:</p> <p>V12.1 Priorització conductes de cura incondicional de la dona. Sí ☐ No ☐</p> <p>V12.2 Delegació del treball de cura dels vincles i les persones. Sí ☐ No ☐</p> <p>V12.3 Demandes abusives solapades no percebudes com una coacció . Sí ☐ No ☐</p> <p>.- Creació de falta d'intimitat:</p> <p>V12.4 Silenci: Sí ☐ No ☐</p> <p>V12.5 Aïllament i marcar límits Sí ☐ No ☐</p>	<p>V13- Estratègies de supervivència de la dona</p> <p>V13.1 Les distorsions cognitives i dissociació. Sí ☐ No ☐</p> <p>V13.2 Conductes que aminoren una possible reacció violenta: Sí ☐ No ☐</p> <p>V14- Relat inhibit amb vergonya</p> <p>14.1- Dificultats per començar a verbalitzar els fets. Sí ☐ No ☐</p> <p>14.2- Des d'un inici del relat. Sí ☐ No ☐</p> <p>14.3- Aparèixer en moments puntuals de la declaració. Sí ☐ No ☐</p> <p>V15- Correccions espontànies: Sí ☐ No ☐</p>
<p>Consideracions de l'entrevistador/a:</p> <p>Asimetria en la relació</p> <p>Sí: No:</p>	

Puntuació total (presencia=1, absència=0)

10.5. Annex 5: Taules de contingència

Indefensió / control masculí (total)

Indefensió	Sense control masculí		Control masculí		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	1	2,8	35	97,2	36	100
No	22	47.8	24	52.2	46	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005).$

Violència indirecta (total) / indefensió

Violència indirecta	No Indefensió		Indefensió		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	29	51.8	27	48.2	56	100
No	7	26.9	19	73.1	26	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005).$

Estratègies de supervivència / ambivalència vers l'home (total i conducta de signe contrari i pensaments i emocions contràries)

Estratègies de supervivència	No ambivalència vers l'home		Ambivalència vers l'home		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	29	47.5	32	52.5	61	100
No	14	66.7	7	33.3	21	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005).$

Dualitat de la conducta social de l'home / asimetria de poder en la relació

Dualitat conducta social home	No asimetria de poder		Si asimetria de poder		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	4	16.7	20	83.3	24	100
No	24	41.4	34	58.6	58	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005).$

Dualitat conducta social de l'home / indefensió

Dualitat conducta social home	No indefensió		Si indefensió		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	8	33.3	16	66.7	24	100
No	30	65.5	20	34.5	50	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005).$

Control masculí / estratègies de supervivència

Control masculí	No ús estratègies de supervivència		Ús d'estratègies de supervivència		Total n	%
	n	%	n	%		
No	10	43,5	13	56,5	23	100
Sí	11	18,6	48	81,4	59	100

$(\chi^2_{(1)}=5,357.1; P< .005)$

Descripció contextualitzada de microviolències / mestressa de casa

Descripció contextualitzada de microviolències	Mestressa de casa		No mestressa de casa		Total n	%
	n	%	n	%		
No	8	32,0	17	68,0	25	100
Sí	45	78,9	12	21,1	57	100

$(\chi^2_{(1)}=16,756.1; P< .005)$

Descripció contextualitzada de microviolències / fills amb dependència econòmica

Descripció contextualitzada de microviolències	Sense fills que depenen econòmicament de la víctima		Amb fills que depenen econòmicament de la víctima		Total n	%
	n	%	n	%		
No	13	52,0	12	48,0	25	100
Sí	14	24,6	43	75,5	57	100

$(\chi^2_{(1)}=6,751.1; P< .005)$

Descripció contextualitzada de microviolències / nre. de menors que conviuen al domicili

Descripció contextualitzada de microviolències	Cap menor que convisqui al domicili		Amb menors que conviuen al domicili		Total n	%
	n	%	n	%		
No	15	60,0	10	40,0	25	100
Sí	18	31,6	39	68,4	57	100

$(\chi^2_{(1)}=6,497.1; P< .005)$

Descripció contextualitzada de microviolències / ambivalència i ambigüïtat envers l'home (quant a pensaments i emocions contràries positives/negatives referides a l'agressor)

Descripció contextualitzada de microviolències	Amb ambivalència i ambigüïtat envers l'home		Sense ambivalència i ambigüïtat envers l'home		Total n	%
	n	%	n	%		
No	10	40,0	15	60,0	25	100
Sí	37	64,9	20	35,1	57	100

$(\chi^2_{(1)}=4,408.1; P< .005)$

Descripció contextualitzada de microviolències (quant a creació de falta d'intimitat) / evolució de la violència i de l'asimetria de poder

Descripció contextualitzada de microviolències	Amb evolució de la violència i de l'asimetria de poder		Sense evolució de la violència i de l'asimetria de poder		Total n	%
	n	%	n	%		
No	40	59,7	27	40,3	67	100
Sí	13	86,7	2	13,3	15	100

$(\chi^2_{(1)}=3,899.1; P<.005)$

Control masculí (vestuari) / mestressa de casa

Control masculí (vestuari)	És mestressa de casa		No és mestressa de casa		Total n	%
	n	%	n	%		
No	47	70,1	20	29,9	67	100
Sí	6	40,0	9	60,0	15	100

$(\chi^2_{(1)}=4,874.1; P<.005)$

Relat inhibit / maltractament físic denunciat

Relat inhibit	Sense maltractament físic denunciat		Amb maltractament físic denunciat		Total n	%
	n	%	n	%		
No	5	10,21%	44	89,8	49	100
Sí	9	27,3	24	72,7	33	100

$(\chi^2_{(1)}=4,058.1; P<.05)$

Relat inhibit / discontinuïtat narrativa

Relat inhibit	Sense discontinuïtat narrativa		Amb discontinuïtat narrativa		Total n	%
	n	%	n	%		
No	13	26,5	36	75,3	49	100
Sí	2	6,1	31	93,9	33	100

$(\chi^2_{(1)}=5,528.1; P< .05)$

Control masculí / autoimposició de secret

Control masculí	No autoimposició de secret		Amb autoimposició de secret		Total n	%
	n	%	n	%		
No	21	91,3	2	8,7	23	100
Sí	26	44,1	33	55,9	59	100

$(\chi^2_{(1)}=15,093.1; P< .05)$

Control masculí (familiar) / violència indirecta

Control masculí	Sense violència indirecta		Amb violència indirecta		Total n	%
	n	%	n	%		
No	21	39,6	32	60,4	53	100
Sí	5	17,2	24	82,8	29	100

$(\chi^2_{(1)}=4,336.1; P< .05)$

Control masculí (amistats) / violència indirecta (verbal als amics de la parella)

Control masculí	Sense violència verbal amics parella		Amb violència verbal amics parella		Total n	%
	n	%	n	%		
No	33	76,7	10	23,3	43	100
Sí	22	54,4	17	43,6	39	100

$(\chi^2_{(1)}=3,829.1; P< .05)$

Control masculí / microviolències (tenir cura, delegació de treball)

Control masculí	Sense microviolències		Amb microviolències		Total n	%
	n	%	n	%		
No	15	65,2	8	34,8	23	100
Sí	23	39	36	61	59	100

$(\chi^2_{(1)}=0,32.1; P< .05)$

Dualitat conducta social de l'home / estratègies de supervivència

Dualitat de la conducta social de l'home	No ús estratègies supervivència		Ús d'estratègies de supervivència		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	2	8,3	22	91,7	24	100
No	19	32,8	39	67,2	58	100

$(\chi^2_{(1)}=5,316; P< .05)$

Descripció de microviolències / reproducció de converses

Descripció microviolències	No reproducció de converses		Reproducció converses		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	8	13,4	36	30,6	44	100
No	17	11,6	21	26,4	38	100

$(\chi^2_{(1)}=6,785; P< .05)$

Descripció de microviolències / dualitat de la conducta social de l'home

Descripció microviolències	No dualitat de conducta social		Dualitat de conducta social		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	36	63,2	21	36,8	57	100
No	22	88,0	3	12,0	25	100

$(\chi^2_{(1)}=5,180; P< .05).$

Relat inhibit / ambivalència de l'home (pensaments i emocions contràries)

Relat inhibit	Presència de pensaments i emocions contràries		Absència de pensaments i emocions contràries		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	26	78,8	7	21,2	33	100
No	21	42,9	28	57,1	49	100

$(\chi^2_{(1)}=10406; P< .05).$

Estratègies de supervivència / autoimposició de secret

Estratègies de supervivència-distorsions cognitives	Autoimposició de secret		No autoimposició de secret		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	33	54,1%	28	45,9%	61	100
No	2	9,5%	19	90,5%	21	100

($\chi^2_{(1)}=12,687.1$; $p<.05$)

Imposició de secret / por a represàlies

Imposició de secret	Por a represàlies		Sense por a represàlies		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	32	91,4%	3	8,6%	35	100
No	28	59,6%	19	40,4%	47	100

($\chi^2_{(1)}=11,505.1$ $p<.05$)

Por a represàlies / estratègies de supervivència

Por a represàlies	Estratègies de supervivència		Sense estratègies de supervivència		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	60	87%	9	13%	69	100
No	1	7,7%	12	92,3%	13	100

($\chi^2_{(1)}=63,075.1$ $p<.05$)

Por a represàlies / violència indirecta (contra objectes de la llar)

Por a represàlies	Violència indirecta contra objectes de la llar		No violència indirecta contra objectes de la llar		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	38	55,1%	31	44,9%	69	100
No	2	15,4%	11	84,6%	13	100

($\chi^2_{(1)}=6,896.1$ p<.05)

Por a represàlies / control masculí (família)

Por a represàlies	Control masculí de la família		Sense control masculí de família		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	28	40,6%	41	59,4%	69	100
No	1	7,7%	12	92,3%	13	100

($\chi^2_{(1)}=5,176.1$ p<.05)

Por a represàlies (amenaces explícites de l'home) / control masculí (amistats)

Por a represàlies	Control masculí de les amistats		Sense control masculí d'amistats		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	33	84,6%	6	15,4%	39	100
No	27	62,8%	16	37,2%	43	100

($\chi^2_{(1)}=4,962.1$ p<.05)

Por a represàlies (previsiones efectuades per la dona) / control masculí (vestuari)

Por a represàlies	Control masculí del vestuari		Sense control masculí del vestuari		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	13	86,7%	2	13,3%	15	100
No	39	58,2%	28	41,8%	67	100

($\chi^2_{(1)}=4,278$; p<.05)

Estratègies de supervivència / violència indirecta (contra objectes de la llar)

Estratègies de supervivència	Si violència indirecta contra objectes llar		No violència indirecta contra objectes llar		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	38	62,3%	23	37,7%	61	100
No	2	9,5%	19	90,5%	21	100

($\chi^2_{(1)}=17,412$; $p<.05$)

Estratègies de supervivència / violència indirecta (verbal contra amics de la parella)

Estratègies de supervivència	Violència indirecta verbal contra amics de la parella		Sense violència indirecta verbal contra amics de la parella		Total n	%
	n	%	n	%		
Sí	24	39,3%	37	60,7%	61	100
No	3	14,3%	18	85,7%	21	100

($\chi^2_{(1)}= 4,442.1$ $p<.05$)

Violència indirecta (contra amics i coneguts) / maltractament sexual

Violència indirecta contra amics i coneguts	Absència de maltractament sexual		Maltractament sexual		Total n	%
	n	%	n	%		
No	49	76,6	15	23,4	64	100
Sí	7	38,9	11	61,1	18	100

($\chi^2_{(1)}=9,208.1$; $P<.05$)

Violència indirecta (verbal amb amics de la parella) / asimetria en la relació

Violència verbal contra amics o coneguts	Sense asimetria en la relació		Asimetria en la relació		Total n	%
	n	%	n	%		
No	23	41,8	32	58,2	55	100
Sí	5	18,5	22	81,5	27	100

$(\chi^2_{(1)}=4,372.1; P<.05)$

Violència indirecta (verbal als amics de la parella) / evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder

Violència verbal contra amics o coneguts	Sense evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder		Evolució de la violència i progressió en l'asimetria de poder		Total n	%
	n	%	n	%		
No	24	43,6	31	56,4	55	100
Sí	5	18,5	22	81,5	27	100

$(\chi^2_{(1)}=4,998.1; P<.05)$

Estratègies de supervivència de la dona / descripció contextualitzada de microviolències

Estratègies de supervivència	Absència de descripció de microviolències		Descripció de microviolències		Total n	%
	n	%	n	%		
No	10	40	15	60	25	100
Sí	11	19,3	46	80,7	57	100

$(\chi^2_{(1)}=3,909.1; P<.05)$

Indefensió / relat inhibit

Indefensió	Absència de relat inhibit		Relat inhibit		Total n	%
	n	%	n	%		
No	34	73,9	12	26,1	36	100
Sí	15	41,7	21	58,3	46	100

$(\chi^2_{(1)}=8,732.1; P<.05)$

Autors

Lourdes Alarcón, psicòloga, EAT Penal Barcelona

Rosa M. Aragonès, psicòloga, EAT Penal Barcelona

Jordi Bajet, psicòleg, EAT Penal Barcelona

Nicolás Barnés, psicòleg, EAT Penal Tarragona

Maria Bassa, psicòloga, EAT Penal Barcelona

Montserrat Farran, psicòloga, EAT Penal Barcelona

Joaquim Felip, psicòleg, EAT Penal Lleida

Mario Fernández, psicòleg EAT Penal Tarragona

Montserrat Garriga, psicòloga, EAT Penal Lleida

Joan Carles Guillén, psicòleg, EAT Penal Barcelona

Josep Ramon Juárez, psicòleg, EAT Penal Girona

Xavier Juncosa, psicòleg, EAT Penal de Barcelona

Enric Lletjós, psicòleg, EAT Penal Lleida

Josefa Pons, psicòloga EAT Penal Tarragona

Laura Rodríguez, psicòloga, EAT Penal Barcelona

Rosanna Royo, psicòloga, EAT Penal Girona

Margarida Serra, psicòloga, EAT Penal Girona

Montserrat Tarsà, psicòloga, EAT Penal Lleida